

POSLOVNE STATISTIKE

PLANIRANJE NOVIH ISTRAŽIVANJA U OBLASTI POSLOVNIH STATISTIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

Bosna i Hercegovina
Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine

Federalni zavod za statistiku
Federacije
Bosne i Hercegovine

Republika Srpska
Republički zavod za statistiku

Projekt financiran od strane
Europske unije

Projekt implementiran od strane
ISTAT-a

Ova publikacija je napravljena uz potporu sredstava Europske unije. Za sadržaj ove publikacije odgovoran je isključivo ISTAT, kao institucija koja je implementirala projekt EU potpore statističkom sektoru u Bosni i Hercegovini - Faza III, CARDS Twinning projekt BA05-IB-ST-0.

Mišljenja izražena u ovoj publikaciji ne odražavaju stavove Europske unije.

Predgovor

U procesu pridruživanja Europskoj uniji i procesu harmonizacije s EU standardima i praksom od statističkog sustava BiH se očekuje da svoje aktivnosti uskladi s zahtjevima Europskog statističkog sustava. Period tranzicije koji se odlikuje značajnim promjenama u političkom sustavu, zakonodavstvu i ekonomiji zahtjeva i uvođenje novih statističkih standarda i metoda. Sukladno tome, statistički sustav BiH ima obvezu da osigura kvalitetno i pravovremeno praćenje promjena koje se dešavaju u novim okolnostima i omogući međunarodnu usporedivost statističkih podataka. CARDS Twinning Projekt „Podrška Europske unije statističkom sektoru Bosne i Hercegovine – Faza III“, financiran od strane EU, imao je za cilj pružanje pomoći Bosni i Hercegovini u izvršenju ove značajne obveze.

U okviru projekta realizirana je komponenta „Poslovne statistike“ s podkomponentom „Strukturne poslovne statistike“. Publikacija „Poslovne statistike – Planiranje novih strukturnih poslovnih istraživanja u BiH“ je rezultat zajedničkog rada eksperata iz Zavoda za statistiku Republike Italije (ISTAT) i tri statističke institucije Bosne i Hercegovine.

Koristimo prigodu da zahvalimo Europskoj uniji, Delegaciji europske komisije u BiH i Eurostat-u na zajednički uložnim naporima u realizaciji ovog projekta i osiguranju financijske, administrativne i tehničke pomoći.

Također, izražavamo zahvalnost timu eksperata ISTAT-a, koje je predvodio gospodin Gian Paolo Oneto, vođa tima za Komponentu „Poslovne statistike“, koji su svojim neposrednim profesionalnim angažiranjem doprinijeli utvrđivanju nove metodologije za planiranje i implementaciju strukturnih poslovnih statistika sukladno EU standardima.

Posebni zahvalnost izražavamo i gospođi Ceciliji Pop, rezidentnom savjetniku za Twinning projekt i njenom timu na profesionalizmu i podršci statističkom sustavu BiH.

Osobito nam je zadovoljstvo što smo proizvođačima i korisnicima statističkih podataka osigurali metodološki pristup za buduće planiranje i implementaciju strukturnih poslovnih statistika u BiH sukladno standardima i regulativama Europske unije.

KAZALO

1. UVOD	7
1.1. Stvarnost BiH - trenutačno stanje	7
1.2 Aktualno strukturalno poslovno istraživanje u BiH.....	8
1.3 Zahtijevana poboljšanja i preporuke	10
2. PLANIRANJE I POKRETANJE NOVIH SPS PILOT ISTRAŽIVANJA.....	11
2.1 Upitnik.....	12
2.2. Početni okviri	13
2.3 Dizajn uzorka.....	18
2.4 Testiranje upitnika.....	27
3. NOVA ISTRAŽIVANJA: OPERATIVNA PITANJA I ISHODI	30
3.1 Provedba novih istraživanja	30
3.2 Dizajniranje IT aplikacije za SPS	34
3.3 Ishodi istraživanja.....	35
4. TRETMAN MIKROPODATAKA	43
4.1 Uređivanje mikropodataka	43
4.2 Anomalne vrijednosti.....	44
4.3 Imputiranje greški i djelomičnih neodgovora.....	46
5. PROCJENA.....	47
5.1 Teorijski aspekti	47
5.2 Operativni aspekti	49
5.3. Procijena greške uzorka.....	52
6. FINALNI REZULTATI I BUDUĆE AKTIVNOSTI.....	53
REFERENCE	67
DODATAK 1 SPS DEFINICIJE I KLASIFIKACIJE.....	68
DODATAK 2 SPS UPITNIK	83
DODATAK 3 OPIS KONTROLA	87
DODATAK 4 NAPUTAK ZA POPUNJAVANJE SPS UPITNIKA	93

1. UVOD

1.1. Stvarnost BiH - trenutačno stanje

Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini, potpisan 1995. godine, uspostavio je složenu institucionalnu strukturu u Bosni i Hercegovini (BiH). Prema tom sporazumu, BiH se sastoji od dva entiteta, Republike Srpske (RS) i Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i, od 1999. godine, Brčko Distrikta koji ima posebno zakonodavstvo i administrativnu autonomiju. Pošto Parlament BiH nije usvojio predložene nove ustavne promjene u svibnju 2006. godine, Opći okvirni mirovni sporazum i dalje ostaje na snazi.

Statistički sustav BiH odražava ovakvo administrativno uređenje. Čine ga Agencija za statistiku BiH (BHAS), Federalni zavod za statistiku FBiH (FIS) i Zavod za statistiku Republike Srpske (RSIS). Ured za statistiku Brčko Distrikta je podružnica BHAS-a.

Zakon o statistici BiH je usvojio Parlament BiH u travnju 2004. Prema ovome zakonu, BHAS je mjerodavan za a) prikupljanje, obradu i distribuiranje statističkih podataka na državnoj razini, b) razvijanje i utvrđivanje statističkih standarda (metodologija i klasifikacija) i c) međunarodnu suradnju.

Trenutačno BHAS zapošljava 48 osoba (uključujući uposlenike u Brčkom), ali prema nedavno usvojenome Pravilniku o organizaciji i sistematizaciji, potrebno je da se taj broj poveća na 182 uposlena do konca 2015. FIS i RSIS proizvode statističke podatke za entitetsku razinu i imaju 170, odnosno 104 uposlenika. Postojanje dvije razine statističkih institucija zahtijeva veoma snažnu potrebu za čvrstom suradnjom, koordiniranjem i komuniciranjem u procesu proizvodnje statističkih podataka.

Postojeći Statistički program BiH za 2005. do 2008. usvojilo je Vijeće ministara BiH u travnju 2005. godine. Ovaj strateški dokument razvidno definira misiju, viziju, glavne zadaće i ciljeve koje zvanična statistika mora ispuniti. Program je sukladno Eurostatovom Kompendijumu statističkih zahtjeva i služi kao temelj za entitetske statističke programe. Godišnji planovi rada urađeni su sukladno aktualnom Statističkom programu.

Statistička vijeća BiH i RS utemeljena su u prosincu 2004. godine. Njihovi zadaci su pružiti profesionalne savjete vezane za pripremu i implementiranje statističkog programa i razvoj statistike. Vijeće za statistiku FBiH još nije utemeljeno.

Memorandum o razumijevanju pripremljen je u studenome 2005. godine, s namjerom da poboljša suradnju i uspostavi jedinstven sustav metodologija i standarda u proizvodnji statističkih podataka, ali ga statistički uredi nisu još potpisali. Europsko povjerenstvo, Ured visokoga predstavnika i Međunarodni monetarni fond insistiraju da statistički uredi osiguraju potpisivanje Memoranduma.

Neovisno o zvaničnim uredima za statistiku, nekoliko drugih institucija proizvodi statističke podatke u različitim oblastima (demografija, poljoprivreda, industrija, energija, itd.), ali odjeljenja za statistiku ovih institucija nisu uključena u statistički sustav.

Pomanjkanje ljudskih resursa, u smislu nedostatnog broja profesionalnih statističara u sve tri statističke institucije i, osobito, u BHAS-u, je glavna prepreka uspjehu. Nijedna od statističkih institucija nije uposlila dostatan broj osoblja za obavljanje planiranih zadaća.

Nakon nekoliko godina priprema, Vijeće ministara BiH je potpisalo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) u Luksemburgu, 16. lipnja 2008. godine. Cilj je postupno integriranje BiH u europske strukture. U tome kontekstu, zemlja napreduje prema ispunjavanju europskih standarda, poglavito usvajajući novo zakonodavstvo, osnivajući nove institucije i jačajući administrativne kapacitete.

Uz to, statističke institucije u BiH bi se trebale razvijati i jačati kako bi bile u stanju pružati temeljne pouzdane, visokokvalitetne statističke podatke, koji će se progresivno usklađivati s europskim standardima.

Poslovne statistike osobito zahtijevaju dodatne napore u procesu proizvodnje pouzdanih i međunarodno usporedivih podataka na razini BiH. U svezi strukturnih poslovnih statistika, veoma je bitno proširiti obuhvat i pitanja kvalitete kroz nove izvore, te uvoditi nova istraživanja kako bi se postigla potpuna usporedivost statističkih podataka s EU standardima.

1.2 Aktualno strukturno poslovno istraživanje u BiH

Prva zadaća eksperata projekta bila je procjena aktualnog stanja Poslovnih statistika (PS) u oba entiteta i u BHAS-u. Procjena je obavljena u početnim fazama projekta kroz iscrpne diskusije sa statističarima odgovornim za PS u statističkim institucijama.

Za svaku od tri podkomponente PS, procjenjivali su se sljedeći aspekti:

- Stanje u svezi proizvodnje Poslovnih statistika.
- Kvaliteta i postojanje podataka u smislu metodologije, nomenklatura i klasifikacija, koncepata i definicija, obuhvata, itd.
- Institucijsko uređenje i uloga tri statistička uređa u proizvodnji PS-a.
- Suradnja između tri statističke institucije i s drugim administrativnim uredima.

Posebno ocjenjivanje SPS podkomponente bilo je koncentrirano na:

- Različite aspekte trenutačne situacije u proizvodnji SPS u dva entiteta.
- Predstojeća poboljšanja SPS koja treba planirati u projektu.

Aktualna situacija (kakva je bila na svršetku 2006)

Analiza je fokusirana na obuhvat i druga obilježja kvalitete koja se odnose na strukturni dio IND 21 istraživanja koja su provedena i u FIS-u i u RSIS-u u 2006. Ovaj zajednički upitnik istraživanja koji je objedinio strukturne i PRODCOM podatke (IND 21), korišten u 2006. godini za referentnu 2005. godinu, bio je ograničen samo na industrijski sektor (područja C do E NACE klasifikacije) i uključivao je samo pravne jedinice. Ustvari, nekoliko strukturnih varijabli bilo je postavljeno u staroj verziji IND 21 samo s ciljem dobivanja informacije potrebne za dizajniranje sustava računanja Indeksa industrijske proizvodnje. Nacionalni računi nisu imali odgovarajuće detaljne podatke za dodanu vrijednost.

Obzirom na njihov veliki značaj za strukturne poslovne statistike, razmotreni su preliminarni pregled karakteristika Poslovnih registara (PR) i arhitektura prikupljanja podataka i obuhvata. Ovu su aktivnost poduprla izvješća nekoliko nedavnih misija u okviru Twinning komponente za PR, a pripremili su ih eksperti projekta zaduženi za Poslovni registar.

Istraživanje IND 21 koje su proveli FIS i RSIS je imalo slične karakteristike i potrebe za poboljšanjem. Nije postojao zajednički skup standarda o organizaciji istraživanja i metodologijama (uključujući IT platformu, prag i aspekte obuhvata, itd.).

U oba entiteta, obuhvat po sektorima je ograničen na industriju (Područja C do E NACE klasifikacije). Obuhvat populacije je bio ograničen na pravne subjekte, normalno u sklopu ograničenja poslovnih registara koji se trenutačno koriste. Varijable dobivene preko IND 21 pokrile su temeljne glavne zahtjeve SPS. Područje investicija nije bilo uključeno u SPS. Varijable o investicijama prikupljene su u posebnom istraživanju (INV 01).

Glavne statističke procese koje su obavili FIS i RSIS, karakterizirale su važne razlike zbog načina organiziranja PR i postupaka prikupljanja i obrade podataka (ispravka greški, odgovori koji nedostaju djelomično ili u potpunosti, itd.).

Standardna teritorijalna mreža statističkih ureda (šest regionalnih odjeljenja u RSIS-u, 10 županijskih službi u FIS-u, i podružnica BHAS-a u Brčko Distriktu, doprinijela je postizanju veoma visoke stope odgovora po europskim standardima (90%).

Eksperti Projekta morali su se posebice pozabaviti određenim, veoma značajnim pitanjima u svezi IND 21 istraživanja za 2005. Ona su uključivala: a) Negativnu vrijednost dodane vrijednosti koja je rezultirala za određene industrije; b) Pitanja kvalitete koja se tiču tehnika i pravila obrade podataka (identificiranje, imputiranje i procedure čišćenja u odnosu na outliere (ekstremne nepripadajuće vrijednosti skupa), odgovore koji nedostaju, itd.); c) Mogućnost pospješivanja proširivanja obuhvata (vremenski raspored dogovoren između dva entiteta i BHAS-a predviđa uključivanje građevinarstva od 2008. godine i uslužnih djelatnosti od 2009. godine); d) Organizacijska 'za' i 'protiv' kreiranja specifičnih SPS jedinica (organizacija rada se bazirala na sektore djelatnosti).

Što se tiče aspekta uzorkovanja, ustanovljeno je da su sva poslovna istraživanja, o kojima se razgovaralo tijekom misija, bila provedena preko punoga obuhvata ili cut/off istraživanja (najčešće poslovni subjekti sa preko 20 uposlenih), dok metoda uzorka nije korištena.

Glavni zaključci

Godišnje istraživanje industrijskoga sektora koje se odnosi na 2005. godinu (IND 21) je važan sastavni blok sa zajedničkim karakteristikama za dva entiteta, dok se za druge sektore (područje F do K klasifikacije NACE) moraju planirati nova istraživanja.

SPS istraživanja koja su poduzeli FIS i RSIS dijele ista obilježja i potrebe za poboljšanjem. Postoji djelomično odstupanje od europske SPS regulative u definiranju poduzeća koju su usvojila oba entiteta u svrhu SPS istraživanja. Detaljno ispitivanje rezultata istraživanja za 2005. bilo je predviđeno kao prvi prioritet za buduće aktivnosti, no pojavili su se neki nepredviđeni aspekti koji su zaslužili intervenciju.

U oba entiteta obuhvat poslovnih subjekata je bio potpun, mada unutar sadašnjih ograničenja poslovnih registara. Varijable dobijene putem IND 21 obuhvatile su većinu temeljnih zahtjeva SPS. Oba entiteta su prezentirala pojavljivanje nekih negativnih dodanih vrijednosti.

Nije postojao zajednički skup standarda o organizaciji istraživanja i metodologijama, kako zbog načina na koji su poslovni registri organizirani, tako i zbog postupaka prikupljanja i obrade podataka o kojima se radi (prag i obuhvat, IT platforme, ispravke greški, djelomično i potpuno nedostajući odgovori, itd.).

Vremenski raspored koji su dva entiteta i BHAS prvobitno dogovorili, a koji je predviđao uključivanje građevinarstva od 2008. (za referentnu 2007) i uslužnih djelatnosti od 2009. godine, izgledao je oprečan ciljevima projekta.

Najvažniji problemi su bili: uključivanje obrtničkih djelatnosti i uslužnih djelatnosti u trenutačna istraživanja (i dodatni aspekti operativnih rješenja zbog nedostatka registra obrta i planiranje strategije sveukupne procjene), proširivanje na mala i srednja poduzeća također, pojednostavljivanje upitnika, harmoniziranje djelatnosti obzirom na metodološke standarde EU za SPS.

1.3 Zahtijevana poboljšanja i preporuke

Opća preporuka proistekla iz pregleda odnosila se na potrebu da se što je brže moguće ocijeni provedivost poduzetoga prikupljanja podataka za strukturne varijable u područjima od F do K NACE klasifikacije (građevinarstvo do tržišnih usluga) počevši od 2008. (referentna 2007).

Detaljni zahtjev se odnosio na potrebu da se ekspertima projekta osiguraju sljedeće informacije:

- Definicije i tehnička pojašnjenja koja se trenutačno koriste u strukturnom poslovnom istraživanju (IND 21) u industrijskome sektoru, kako bi se bolje procijenila koherentnost u odnosu na međunarodne standarde.
- Detaljno objašnjenje koje se odnosi na listu varijabli i računovodstvenih pravila koja se koriste za evaluaciju dodane vrijednosti.

Daljnja SPS analiza je potvrdila da su prioriteti razvoj sljedećih aspekata:

- Načini za povećanje veličine i sektoralnog obuhvata istraživanja, također pomoću dijeljenja trenutačnoga istraživanja u dva (putem potpunog obuhvata za velika poduzeća; na temelju uzorka za mala i srednja poduzeća, nakon određivanja odgovarajućega praga).
- Promjene upitnika, kako bi se temeljitije ispitali:
 - Izdvajanje Prodcom područja kako bi se neovisno istraživalo, također razmatranje mogućnosti da se neke varijable izostave.
 - Uvođenje odjeljka za varijable investicija i mogućnosti da se više ne koristi upitnik o investicijama.
- Metodološka sredstva za povećanje veličine i sektorskog obuhvata istraživanja, također pomoću razdvajanja tekućeg istraživanja u dva dijela (na temelju punog obuhvata za veća poduzeća; na temelju uzorka za mala i srednja poduzeća, nakon određivanja odgovarajućega praga).
- Pitanja kvalitete.

Glavni prioriteti koji su proizašli iz pregleda aktualnog stanja SPS:

- BHAS i dva entitetska zavoda trebaju surađivati u određivanju granica strukture poslovnoga sektora na razini entiteta i razini zemlje, s posebnom pozornošću na odgovarajući udio poduzetnika u usporedbi s pravnim jedinicama (u smislu jedinica, uposlenosti i ekonomskih rezultata) kao i na veličinu firmi po broju uposlenih i po sektoru djelatnosti.
- Domaći eksperti trebaju pripremiti sveobuhvatnu i detaljnu analizu definicija i tehničkih objašnjenja koja se trenutačno koriste u strukturnom poslovnom istraživanju (IND 21), kako bi se bolje procijenila koherentnost u odnosu na međunarodne standarde. Ova je zadaća trebala biti potpomognuta iscrpnim objašnjenjima o listama varijabli i računovodstvenim pravilima koja se koriste za evaluaciju dodane vrijednosti u oba entiteta.
- Rokovi navedeni u rasporedu komponente trebaju se poštovati što je više moguće.

Važna preporuka proistekla iz ove aktivnosti odnosi se na potrebu da se razvidnije razdvoje tri pojedinačne podkomponente i osobe koje su zadužene za njih, te odrede posebne upravne grupe i odgovorne osobe.

2. Planiranje i pokretanje novih SPS pilot istraživanja

Opće opservacije

Nakon što je definirana referentna točka za "Postojeće prakse strukturne poslovne statistike", glavni cilj je bio razvijanje nove metodologije za SPS i njezino implementiranje u pilot istraživanje (preko punog obuhvata za velike i srednje firme i uzorak istraživanja za male firme) povećavajući obuhvat za poduzetnike i uslužne djelatnosti.

U tome se kontekstu sučeljavalo s različitim operativnim problemima, te se o njima diskutiralo i pronalazila se rješenja:

- 1) Stanje koje je dostignuto glede procjene veličine i stratifikacije referentne populacije, uključujući poduzetnike, djelatnosti tržišnih usluga i mala poduzeća.
- 2) Izrada lista s jedinicama za odabir uzorka i postupak izračunavanja rezultata za kompletnu populaciju. Ove se liste ne mogu temeljiti na postojećim poslovnim registrima, njihova izrada je planirana u sklopu druge komponente projekta.
- 3) Metodologija istraživanja: pronalaženje cut/off praga za definiranje popisa i domene uzorka, jedinice promatranja, vrsta stratifikacije, odnosi između veličina uzorka, opterećenost odgovaranjem i očekivana greška uzorka.
- 4) Izrada statističkih tablica, kalkulacije ekonomskih i statističkih indikatora, prezentiranje i analiza rezultata.
- 5) Drugi aspekti (planiranje obuka o metodologiji istraživanja i korištenju statističkog softvera i programiranja, revidiranje cijelog vremenskog rasporeda aktivnosti koje se odnose na SPS).

Uvođenje novog pilot SPS istraživanja provedeno je sukladno definicijama i pravilima razvrstavanja, kao što se spominje u svim relevantnim odredbama SPS (SPS 58/97, 410/98, 2700/98, 2056/02, 1670/03).

Faze istraživanja grupirane su u sljedeće stavke:

- 1) Definiranje pojava (ekonomske aktivnosti poduzeća).
- 2) Definiranje varijabli prema EU regulativi.
- 3) Upitnik istraživanja.
- 4) Referentna populacija i jedinice promatranja.
- 5) Referentna lista za odabir uzorka i izračunavanje rezultata za kompletnu populaciju.
- 6) Strategija uzorkovanja.
- 7) Strategija procjenjivanja.
- 8) Prikupljanje podataka.
- 9) Uređivanje podataka (outlieri, djelomično ili potpuno nedostajući podaci).
- 10) Diseminacija i analiza SPS indikatora.

Zbog pomanjkanja ljudskih resursa koji bi se bavili SPS, sukladno dogovoru između BHAS-a i dva entiteta, novo SPS pilot istraživanje fokusiralo se samo na područja H i I klasifikacije NACE (Ugostiteljstvo i Promet i komunikacije), s potpunim obuhvatom za velike i srednje firme (20 i više uposlenih) i istraživanje uzorka za male firme, povećavajući obuhvat za poduzetnike.

2.1 Upitnik

Uzimajući kao primjer talijansko godišnje istraživanje malih i srednjih poduzeća, diskutiralo se o većini glava upitnika, s ciljem identificiranja pitanja koja bi mogla biti relevantna za kontekst BiH i prema pitanjima već postavljenim u postojećem upitniku (IND 21) koji se koristi za industriju.

Sve varijable su provjerene kako bi se vidjelo jesu li sukladne Uredbi o SPS br. 2700/98 SPS i napravljeni su primjeri komputacije glavnih indikatora (dodana vrijednost, itd.).

Nakon iscrpne diskusije, pripremljen je novi upitnik oko kojeg su se BHAS i oba entiteta usuglasili. Pripremljeni obrazac upitnika testiran je na ograničenom broju izvještajnih jedinica. Na temelju rezultata testiranja izvršene su određene promjene i finalna verzija upitnika za provedbu novog istraživanja je urađena i dogovorena. Ovaj zajednički upitnik je pripremljen zajedničkim radom svih statističkih ureda u BiH. Isto tako, BHAS i entiteti su odlučili koristiti isti obrazac za sve jedinice promatranja, za potpuni obuhvat i uzorak.

Novi se upitnik sastoji od sljedećih dijelova: a) Identifikacijska stranica, b) 12 tablica sa relevantnim karakteristikama i c) Kontakt informacije. Upitnik sadrži sljedeće informacije:

0) Identifikacija i strukturni podaci – sadrži sve varijable identifikacije i druge strukturne varijable: ime, lokacija, opis temeljne djelatnosti, sekundarne djelatnosti, broj lokalnih jedinica, status (aktivan/neaktivan), pravni postupci, sezonske djelatnosti, itd.);

T 1) Prihodi od poslovnih aktivnosti – uključuju: prihode od prodaje vlastitih proizvoda i usluga, prihode od prodaje robe za preprodaju, prihode od aktiviranja učinaka (samokapitalizirana proizvodnja, subvencije na proizvode i proizvodnju, porast/smanjenje zaliha gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje, drugi poslovni prihodi);

T 2) Troškovi proizvodnje – sadrže sljedeće varijable: troškove nabavke sirovina, pomoćnog i ostalog materijala; nabavnu vrijednost prodane robe; troškove goriva i energije, troškove usluga; troškove uposlenih; amortizaciju; druge operativne troškove; takse na proizvode isključujući PDV i ostale neizravne takse na proizvodnju;

T 3) Promjena u zalihama sirovina i proizvoda za preprodaju

T 4) Uposlenost – uključuje: vlasnike, partnere i neplaćene članove obitelji koji pomažu i plaćene uposlenike (godišnji prosjek osoba i broj odrađenih radnih sati);

T 5) Troškovi uposlenih – uključuje: naknade i plaće; ostale nadoknade uposlenima; doprinose za socijalno osiguranje koji terete poslodavca.

T 6) Vanjski suradnici i njihovi troškovi - uključuje: broj vanjskih suradnika, broj odrađenih radnih sati, troškove uposlenih.

T 7) Bruto investicije u materijalna sredstva - uključuje: vrijednost investicija u materijalna sredstva prema vrsti investicije i ukupne investicije u nematerijalna sredstva.

T 8) Investicije za zaštitu okoliša - uključuje: vrijednost investicije po aktivnosti na zaštiti okoliša.

T 9) Ostali podaci – uključuju: fakturirani PDV i odbitni PDV; izvoz i uvoz proizvoda i usluga; prihod od rente, dividende, naknade autorskog prava, itd.; plaćeni izravni porezi; ukupni troškovi za istraživanje i razvoj, itd.

T 10) Lokalne jedinice – uključuje: broj jedinica, broj uposlenih po jedinicama, troškove uposlenih, ostvareni promet i investicije.

T 11) Jedinica prema vrsti djelatnosti (za poduzeća sa 20 i više uposlenih) - uključuje: broj jedinica, broj uposlenih, troškove uposlenih, ostvareni promet i investicije.

T 12) Retrospektivni podaci - uključuje: broj uposlenih i prihode od prodaje proizvoda i usluga za prethodnu godinu.

00) Informacija o popunjavanju upitnika i kontakt informacije - uključuje: vrijeme potrebno za popunjavanje upitnika; e-mail adresu; web stranicu; zainteresiranost za popunjavanje upitnika on-line; ime osobe koja je popunila upitnik i ime odgovorne osobe.

2.2. Početni okviri

2.2.1 Određivanje okvira strukture poslovnog sektora

U pripremljenoj fazi istraživanja BHAS i dva entiteta su surađivala na pripremanju određivanja okvira strukture poslovnog sektora (cijelo gospodarstvo) na razini entiteta i razini zemlje, s posebnom pozornošću na odgovarajući udio poduzetnika naspram pravnih jedinica (u smislu jedinica, uposlenosti i ekonomskih rezultata) kao i veličine firmi prema broju uposlenih i sektoru djelatnosti.

BHAS je predložio okvir za pripremanje tablica, baziran na zahtjevima ISTAT-ovog eksperta. Jedinice promatranja u SPS su sva poduzeća i poduzetnici koji se bave tržišnom proizvodnjom i/ili proizvodnjom za vlastitu finalnu potrošnju iz područja od C-K NACE klasifikacije (izuzev J).

Metodologije za izradu tablica su zavodi iz oba entiteta i Brčko Distrikta razvili zasebno, u ovisnosti od dostupnosti izvora traženih informacija.

2.2.1.1 Izvori i metodologija za tablice koje je pripremio FZS

U okviru priprema za provedbu SPS istraživanja izvršeno je razvrstavanje poduzeća i poduzetnika prema razredima i djelatnostima od C do K područja, na temelju raspoloživih informacija i podataka tekućih statističkih istraživanja. Iz administrativnog registra poslovnih subjekata izdvojene su poslovne jedinice koje su temeljni subjekti i koje spadaju u kategoriju 02 (poduzeća u FBiH) ili 03 (poduzetnici u FBiH), a potom su iz baza podataka prethodnih statističkih istraživanja dodati podaci o broju uposlenih i podaci o ostvarenome prometu. Za tu su namjenu korišteni podaci iz Aneksa godišnjega računovodstvenog izvješća za 2005. god. i podaci o ostvarenome prometu poslovnih subjekata koji se bave trgovinom iz mjesečnih i kvartalnih izvješća unutarnje trgovine.

Za poduzetnike su samo korišteni podaci registra obrtnika FZS-a i podaci iz godišnjih izvješća za poduzetnike koji su izvještajne jedinice Federalne porezne uprave.

Liste su urađene u Excel formatu za 2005. i za 2006. godinu.

2.2.1.2 Izvori i metodologija za tablice koje je pripremio RZSRS

Tablice su napravljene za sve jedinice koje obavljaju djelatnosti iz područja od C do K NACE klasifikacije (izuzev J). Tablice su urađene u Excel formatu za 2005. i za 2006. godinu.

Za 2005. godinu tablice su urađene u dvije verzije: a) na bazi podataka iz granskih statistika i b) na bazi podataka iz nacionalnih računa.

Za 2006. godinu urađena je samo verzija na bazi statistike nacionalnih računa.

Podaci u tablicama dati su za razinu granskih djelatnosti i klasa prema broju uposlenih (1-9, 10-9, 20-49, 50-99, 100-199, 200-499, 500 i više uposlenih) za sljedeće varijable: a) broj poduzeća ili radnji, b) broj uposlenih i c) godišnji ostvareni promet od prodaje proizvoda i usluga.

Izvori podataka za popunjavanje tablica bila su redovita statistička istraživanja, ovisno o području djelatnosti kojemu pripadaju. Podaci se za sva navedena područja djelatnosti (osim za poduzetnike) prikupljaju od poduzeća izvještajnom metodom.

Podaci koji su sadržani u zahtijevanim tablicama prikazani su u četiri razine: prvi razina se odnosi na ukupne podatke za razinu područja; druga razina sadrži podatke za poduzeća čija temeljna i sekundarna djelatnost pripadaju NACE područjima od C do K; za treću razinu uključeni su podaci od poduzeća iz NACE područja A, B, J, M, N, O samo za njihove aktivne sekundarne djelatnosti iz područja C – K, i četvrta razina se odnosi na poduzetnike čiji podaci su procijenjeni prema podacima iz Nacionalnih računa.

Obuhvat - sva statistička istraživanja iz navedenih područja provode se metodom punog obuhvata. Statistički adresari (Liste poduzeća) za potrebe provedbe istraživanja formiraju se iz Administrativnog registra poslovnih subjekata (samo aktivna poduzeća) koji se vodi kod RZS RS i

prema godišnjim financijskim izvješćima koji se preuzimaju od APIF-a. Svake godine statistički adresari se dopunjuju i ažuriraju prema navedenim izvorima.

2.2.2 Referentna lista za odabir uzorka i izračunavanje rezultata za kompletnu populaciju

Zbog nepostojanja poslovnog registra u razdoblju kada se pripremalo SPS istraživanje statističari iz entitetskih zavoda su se posebice potrudili uraditi listu koja je poslužila za odabir uzorka. Statističkim zavodima je sugerirano da identificiraju i opišu sve izvore koje koriste (administrativni podaci, baze podataka ranijih statističkih istraživanja, itd.), i opću metodologiju koja se tiče tehnika korištenih za sastavljanje različitih lista kako bi se dobila zahtijevana lista.

Liste uključuju sljedeće informacije: šifra identifikacije, naziv, puna adresa (uključujući šifru općine), ekonomska djelatnost, broj uposlenih osoba, moguće ostvareni prihod i/ili dodanu vrijednost.

Prvo su napravljene liste za 2005, kao testne liste. Kasnije su izrađene liste s aktivnim stanjem sa 31.12.2006. Liste za poduzeća i poduzetnike su napravljene zasebno.

Metodologije za izradu tablica su zavodi iz oba entiteta i Brčko Distrikta razvili zasebno, u ovisnosti o dostupnosti izvora traženih informacija.

2.2.2.1 Izvori i metodologija za FZS liste

Za potrebe planiranja istraživanja urađena je simulacija poslovnoga registra na temelju baze podataka postojećega registra poslovnih jedinica i registra obrtnika koje vodi FZS, i iz statističkih izvješća: Aneks godišnjeg računovodstvenog izvješća za 2006. god., mjesečno i kvartalno izvješće za 2007. u svezi uposlenosti i plaća, trgovine, industrije, ugostiteljstva i turizma, prometa i komunikacija.

Lista poduzeća: Za kategoriju 02 (poduzeća) izdvojeni su subjekti čiji status aktivnosti je A (aktivan), D (doselio u županiju) ili O (odselio iz županije). Subjekti čiji status je O (odselio) smatraju se neaktivnim u županiji iz koje su odselili, ali su ovdje uzeti u obzir pošto ih je bilo samo nekoliko i uz to su imali popunjen Aneks za 2006.

Svi, po prethodno opisanom kriteriju izdvojeni subjekti, upareni su sa Aneksom 2006. i preuzeti su samo oni koji su popunili Aneks. Na isti način je izvršen odabir i uparivanje s istraživanjem RAD 1 (uposleni i plaće) iz kolovoza 2007, a potom i sa istraživanjem TRG 1 (distributivna trgovina) iz kolovoza 2007. godine.

Upareni subjekti su spojeni tako što su prvo uzeti subjekti iz uparivanja sa Aneksom, te su dodati subjekti iz uparivanja sa RAD-om (kojih nije bilo u uparivanju sa Aneksom) i konačno su dodati oni subjekti iz uparivanja sa TRG-om (nisu pronađeni u uparivanju sa Aneksom i RAD-om). Ovo znači da su svi subjekti prisutni samo jednom.

Pored matičnoga broja za svaki subjekt su preuzeti i sljedeći podaci: entitet, županija, općina, oblik organiziranja, oblik vlasništva, NACE i broj uposlenih. Svi ovi podaci su uzeti iz registra istraživanja iz kojega je odabran subjekt nakon uparivanja. U slučaju da nije bilo nekoga podatka u registru istraživanja iz kojega je odabran subjekt, onda je pridružen odgovarajući podatak – ako je postojao – iz registra sljedećeg istraživanja sa kojim se vršilo uparivanje. Ako podatak nije postojao ni u jednome istraživanju sa kojim je vršeno uparivanje, onda je podatak uzet iz administrativnoga registra poslovnih subjekata.

Lista za poduzetnike: Na isti je način urađeno i za kategoriju 03 (poduzetnici). Izdvojeni su subjekti čiji je status aktivnosti A (aktivan) ili D (doselio), ali su izbačeni subjekti koji imaju status aktivnosti O (odselio), jer nije sigurno hoće li poduzetnik koji je odselio iz jedne županije nastaviti postojati u drugoj županiji.

Zbog nepostojanja adekvatnih istraživanja s kojima bi se moglo vršiti uparivanje, za izvor je uzet samo administrativni registar poslovnih subjekata iz kojega su povučeni i svi podaci korišteni kao izvor podataka. Kako broj uposlenih nije ažuran u ovome registru i kako je on najčešće 0, 1 ili 2, što znači da se za uzorak poduzetnika neće praviti različiti stratumi, ovaj broj nije ni prikazan na listi. Za obje kategorije subjekata (poduzeća i poduzetnici) napravljeni su novi jedinstveni identifikacijski brojevi.

2.2.2.2 Izvori i metodologija za RZSRS liste

Za potrebe provedbe SPS istraživanja pripremljene su početne liste svih aktivnih poduzeća i poduzetnika. Ove su liste urađene da simuliraju okvir za odabir uzorka. Liste (**okvir uzorka**) su urađene uz korištenje svih dostupnih izvora podataka.

Liste poduzetnika: Za formiranje liste poduzetnika korišteni su administrativni podaci iz sljedećih institucija:

- Fonda Zdravstvenog osiguranja Republike Srpske (FZRS)
- Fonda Mirovinsko-invalidskog osiguranja Republike Srpske (PIORS) i
- Porezne uprave Republike Srpske (PURS).

Na temelju zahtjeva upućenog FZRS dobijeni su podaci u vidu tablice koja sadrži 29229 slogova, a koje navedeni Fond tretira kao poduzetnike. Pored ostalih podataka navedena tablica sadrži polje sa PIORS identifikacijskim brojem.

S druge strane, za usporedbu dobivenih podataka korištena je i tablica Fonda PIORS od kojega je preuzeto aktivno stanje sa 31.08.2007. godine. Ta tablica sadrži 49567 zapisa i pored ostalih podataka sadrži PIORS identifikacijski broj i JIB poreznog obveznika PURS.

Razlog za spajanje sa tablicom dobivenom od fonda PIORS jeste da se u tablici za poduzetnike ažuriraju JIB brojevi koji nedostaju u tablici iz FZRS (od 29229 zapisa JIB broj postoji samo za 2463 zapisa).

JIB broj bio je nužan zbog spajanja sa tablicom porezne uprave (PURS) odakle se može jedinica promatranja svesti na osnovnu jedinicu. Prigodom registriranja u fondu PIO svaka jedinica u sastavu dobija novi registarski broj te nema mogućnosti vezati se za osnovnu jedinicu.

Tablica PURS sadrži podatke o poreznim obveznicima (83465 slogova) koji uključuju i JIB brojeve poreznog obveznika.

Što se tiče procedure registriranja u FZRS koja slijedi odmah nakon PIORS registriranja gdje se u tablicu FZRS unosi registarski PIORS broj sa sektorom djelatnosti koju određuje fond PIORS, postupilo se na sljedeći način:

- Kao polazna točka za formiranje liste poduzetnika korištena je tablica FZRS koja je spojena sa tablicom iz PIORS (iz koje su obrisane jedinice koje nisu poduzetnici) koristeći PIORS identifikacijski broj. Na takav je način dobivena tablica sa 22943 slogova.
- Potom, tako dobivena tablica je spojena sa tablicom iz PURS po JIB broju temeljne jedinice. Na taj je način dobivena tablica sa 20163 slogova.
- U konačnici su izostavljeni slogovi koji ne pripadaju područjima C-K bez J djelatnosti, pa konačna lista sadrži 18006 slogova.

Podaci o broju djelatnika i šifri djelatnosti su uzeti iz tablice FZRS.

U nekim fazama kreiranja liste određene skupove podataka je kontrolirao i FZRS, s ciljem dobivanja što kvalitetnije informacije.

Lista poduzeća: Prigodom kreiranja liste poduzeća korišteni su sljedeći podaci:

- Ažurno stanje administrativnog registra RZSRS.
- Podaci iz istraživanja (istraživanje statistike rada, istraživanje statistike prometa, istraživanje trgovine i istraživanje statistike turizma).
- Podaci iz Godišnjih završnih računa za 2006. godinu.

Polazna lista legalnih jedinica iz administrativnog registra sadržavala je informacije o poduzećima koja su prijavila promjene u administrativnom registru od 1997. godine do danas. Sa te su liste izbrisana poduzeća koja su utemeljena tijekom 2007. godine, kao i poduzeća koja su pokrenula postupak stečaja.

Potom je izvršena usporedba takve liste s informacijama iz statističkih istraživanja, s ciljem eventualnog dodavanja na listu poduzeća koja su prema istraživanjima bila aktivna. Nakon toga, na listu su dodata poduzeća koja su bila aktivna prema istraživanjima, a nisu prijavila promjenu tijekom posljednjih 10 godina u administrativnome registru.

Podaci koji se odnose na šifru djelatnosti su preuzeti iz administrativnoga registra, dok su podaci koji se odnose na broj uposlenih preuzeti iz istraživanja statistike rada, podataka iz završnih računa i administrativnog registra, pri čemu su izvori podataka pobrojani prema prioritetu koji im je dat.

Na listu je također dodato 174 poduzeća koja imaju 0 uposlenih i koja su istodobno aktivna prema financijskim pokazateljima i podacima iz statističkih istraživanja.

U konačnici, jedinice za koje nisu postojale informacije o broju uposlenih su izbrisane s liste. Konačna lista sadrži 8133 slogova.

2.2.2.3 Izvori i metodologija za liste Brčko Distrikta

Lista poduzeća: Za izradu liste poduzeća (pravne jedinice) korišteni su podaci iz Administrativnog registra poslovnih subjekata. Porezna uprava za izravno oporezivanje i Podružnica za statistiku Brčko Distrikta zajednički vode i održavaju Registar.

Tijekom prve faze izrade listi vršena je procjena statusa aktivnosti poduzeća iz Registra, je li poduzeće aktivno ili je samo formalno uključeno u Registar. Ažuriranje statusa aktivnosti vršeno je na temelju podataka godišnjega financijskog izvješća (GFI), a za poduzeća koja su podnijela ta izvješća.

Potom su u postojeće liste Registra preuzeti podaci o vrijednosti ostvarenoga prometa i broju uposlenih iz GFI. Nakon toga, izvršena je dodatna analiza podataka o broju uposlenih tako što su podaci o broju uposlenih preuzeti iz GFI-ja uspoređeni sa istim podacima iz Godišnjeg statističkog izvješća o uposlenim i plaćama (RAD 1G).

Za potrebe kreiranja lista, sva poduzeća koja su u GFI-ju prikazala da su ostvarila određeni promet, a broj uposlenih im je bio 0, pri izradi listi su tretirana kao aktivna poduzeća sa jednim uposlenim i svrstana su u kategoriju poduzeća sa „1-9 uposlenih“.

Dodatno ažuriranje listi za aktivna poduzeća vršeno je na bazi podataka preuzetih iz sektorskih statistika. To se posebice odnosi na statistiku industrije, građevinarstva i trgovine. Ove djelatnosti imaju najveći udjel u dodanoj vrijednosti i najveći broj aktivnih subjekata.

Liste za poduzetnike: U svrhu izrade lista za poduzetnike korišteni su podaci iz spomenutog Registra, koji sadrži podatke i za poduzeća i za poduzetnike. Podatak o broju uposlenih za poduzetnike također je preuzet iz Registra.

Važno je naglasiti da je u Brčko Distriktu tijekom 2002. izvršeno obvezno preregistriranje svih poslovnih subjekata (poduzeća i poduzetnika). Obrazac za prijavu poslovnoga subjekta sadrži dva podataka o broju uposlenih: 1) broj uposlenih u momentu registriranja i 2) planirani broj uposlenih. To podrazumijeva da preregistrirani poslovni subjekti (koji su već radili do 2002) u Registru imaju podatke o uposlenima iz 2002. Za subjekte koji su registrirani nakon 2002. u Registru se nalaze podaci o broju uposlenih iz godine njihovoga registriranja.

U listu za poduzetnike preuzeti su podaci o broju uposlenih u vrijeme registriranja poduzetnika (firme). To znači da se podaci o broju uposlenih na listi koja je urađena odnose na različite godine (od 2002. do 2006). Nije bilo mogućnosti provjere i ažuriranja podataka iz statističkih izvora pošto se u sektorskim statistikama poduzetnici ne prate kroz statistička istraživanja.

Također, ni drugi (administrativni) izvori za samostalne poduzetnike ne raspoložu podacima o broju uposlenih, djelatnostima kojima se bave i adresama poslovanja.

Dodatni problem (zbog specifičnog statusa Brčko Distrikta) kako kod izrade listi tako i pri povlačenju podataka iz GFI-ja bio je važeća primjena dva entitetska sustava računovodstva u Brčko Distriktu. Na listama su morali biti razdvojeni poslovni subjekti sa računovodstvom FBiH od poslovnih subjekata sa sustavom računovodstva RS. Izvještajnim jedinicama trebalo je dostaviti obrasce sa vezama na odgovarajuće kontne planove.

2.3 Dizajn uzorka

2.3.1 Teorijski aspekti

Linearni procjenitelj

Linearni procjenitelj se definira kao linearna kombinacija dostupnih opservacija uzorka. Može se izraziti kao:

$$T = \sum_{i \in S} p_i y_i = \sum_{i=1}^n p_i y_i$$

gdje s označava uzorak koji sadrži n jedinica, y_i je vrijednost varijable y za i -tu jedinicu u uzorku i p_i je ponder ove jedinice, u ovisnosti od dizajna uzorka.

Ako je cilj procjena aritmetičke sredine populacije, koristeći jednostavni slučajno odabrani uzorak, imamo: $p_i = 1/n$ za svaki i .

Ako se koristi PPS (vjerojatnost proporcionalna veličini) dizajn, onda je $p_i = \frac{\sum_{i=1}^N x_i}{N n x_i}$, gdje je x pomoćna varijabla (dostupna za sve jedinice u populaciji) koje bi trebale biti u korelaciji s onom varijablom koja se procjenjuje (y).

Alokacija jedinica među stratumima

Proporcionalna:

$$n_h = w_h n .$$

Veći broj jedinica u uzorku dodjeljuje se stratumima koji su veoma brojni po populaciji.

Optimalna (Neymanova):

$$n_h = \frac{w_h \sigma_h}{\sum_{h=1}^L w_h \sigma_h} n .$$

Veći broj jedinica u uzorku bit će dodijeljen *ne samo* stratumima koji imaju veoma veliku populaciju, već i stratumima u kojima varijablu od značaja također karakterizira visok stupanj varijabilnosti.

2.3.2 Osnovni skup za statističko istraživanje

Osnovni skup za ovo istraživanje izdvojen je iz statističkih baza podataka koje su osigurali statističari iz BiH. Elaboriranje ovih baza je bilo nužno kako bi se definirala populacija iz koje se moraju izvući uzorci. Podaci su reorganizirani u sintetiziranu shemu za svaki entitet: finalne tablice su dostupne u Excel dokumentu "SBS – UNIVERSE 2006.xls".

Tablice SPS 1 i 2 sadrže broj jedinica, broj uposlenih i godišnji ostvareni promet za svaki entitet, posebice za poduzeća i poduzetnike i po sektoru ekonomske djelatnosti. Od ukupnoga broja poduzeća i poduzetnika u BiH, 66,0% poduzeća i 52,9% poduzetnika djeluju u Federaciji, dok je odgovarajući udio u smislu prometa 72,4% i 15,3% respektivno. Poduzetnici su posebice relevantni u RS, jer 83,1% prometa kojega ostvaruju poduzetnici u cijeloj BiH potiče iz RS.

U cjelini, na području BiH djeluje 26.674 poduzeća i 60.658 poduzetnika, tako da čitava populacija uključuje 87.332 jedinice.

TABLICA SPS 1 - OSNOVNI INDIKATORI ZA PODUZEĆA (TRŽIŠNA PROIZVODNJA) PO GRUPAMA DJELATNOSTI ZA 2006.

Područje	Potpodručje	Grana Razred	RS			FED			BD		
			Broj poduzeća	Broj uposlenih na svršetku godine	Godišnji promet od prodaje proizvoda, usluga i robe 000 KM	Broj poduzeća	Broju poslenih na svršetku godine	Godišnji promet od prodaje proizvoda, usluga i robe 000 KM	Broj poduzeća	Broj uposlenih na svršetku godine	Godišnji promet od prodaje proizvoda, usluga i robe 000 KM
UKUPNO			7.749	138.615	9.600.285	17.613	229.692	25.949.210	1.312	5.837	290.656
C			79	5.437	262.399	129	16.601	485.147	3	17	905
	CA		8	2.402	88.301	17	13.878	337.548	0	0	0
	CB		71	3.035	174.098	112	2.723	147.599	3	17	905
D			1.480	52.445	1.750.667	3.588	77.994	6.261.543	171	1.492	134.988
	DA		240	7.669	423.056	582	12.084	1.266.260	44	704	89.334
	DB		108	6.771	74.567	266	9.703	203.524	8	31	501
	DC		43	4.469	49.349	60	4.916	135.475	6	11	1.277
	DD		369	7.816	250.973	597	6.282	362.629	27	99	7.693
	DE		117	1.890	119.702	381	3.974	269.127	0	0	0
	DF		4	576	45.961	6	1.314	154.936	0	0	0
	DG		41	769	20.466	84	2.689	262.707	5	56	9.913
	DH		72	1.384	57.545	246	2.207	228.687	12	42	4.561
	DI		79	1.673	51.675	258	4.248	416.672	14	61	3.543
	DJ		194	9.450	444.245	545	14.774	1.614.206	12	152	7.017
	DK		38	1.542	18.666	118	3.954	160.860	6	10	241
	DL		89	2.786	77.896	197	2.712	307.708	11	144	4.454
	DM		21	2.239	22.290	44	2.228	308.219	0	0	0
	DN		65	3.411	94.275	204	6.909	570.532	26	182	6.454
E			119	9.982	658.520	111	12.402	1.305.025	4	195	5.717
		40	40	6.478	584.252	33	7.934	1.180.641	1	110	2.395
		41	79	3.504	74.267	78	4.468	124.384	3	85	3.322
F			645	13.497	552.539	1.630	24.985	1.386.228	115	789	43.205
		45.1	43	476	24.197	113	620	74.724	9	18	322
		45.2	358	10.229	417.481	589	18.860	1.009.946	67	528	30.596
		45.3	144	1.846	69.882	413	2.681	165.317	19	97	7.928
		45.4	96	940	40.684	498	2.774	132.788	20	146	4.359
		45.5	4	6	296	17	50	3.453	0	0	0
G			3.895	34.927	5.183.717	7.935	55.555	12.972.340	832	2.609	73.095
		50	401	3.486	521.749	942	7.009	1.738.878	77	415	15.234
		51	2.025	15.297	3.273.139	3.875	30.733	9.067.246	461	1.091	37.261
		52	1.469	16.144	1.388.829	3.118	17.813	2.166.216	294	1.103	20.600
H			155	2.383	47.625	490	3.924	117.959	25	80	1.326
		55.1 + 55.2	64	1.578	20.572	133	2.288	71.808	2	42	1.111
		55.3 + 55.4 + 55.5	91	805	27.053	357	1.636	46.151	23	38	215
I			685	14.233	761.206	1.588	25.110	2.083.897	65	286	15.086
		60.1	5	3.171	35.426	2	3.811	66.552	0	0	0
		60.2	460	4.350	176.575	1.191	10.769	731.390	48	187	11.466
		60.3	2	5	1.500	1	37	178.782	0	0	0
		61	2	3	85	0	0	0	1	60	0
		62	2	10	294	6	117	15.977	0	0	0
		63.1	6	24	1.197	10	185	11.268	0	0	0
		63.2	16	334	17.190	16	475	31.170	1	1	4
		63.3	30	330	12.530	104	475	53.844	2	4	1.230
		63.4	121	1.014	125.201	185	1.213	76.258	9	17	918
		64.1	2	2.309	34.544	7	3.146	95.927	0	0	0
		64.2	39	2.683	356.664	66	4.882	822.730	4	17	1.468
K			691	5.711	383.612	2.142	13.121	1.337.071	97	369	16.334
		70	54	228	8.396	137	1.030	55.141	12	69	1.344
		71	22	95	8.065	86	222	31.497	3	5	224
		72	81	482	29.722	300	1.345	122.165	6	11	436
		73	19	246	7.116	51	1.037	173.502	0	0	0
		74	515	4.660	330.312	1.568	9.487	954.766	76	284	14.330

TABELA SPS 2 - OSNOVNI INDIKATORI ZA PODUZETNIKE (TRŽIŠNA PROIZVODNJA) PO PODRUČJIMA ZA 2006

Područje	RS			FED			BD		
	Broj firmi poduzetnika	Broj zaposlenih na kraju godine	Godišnji promet od prodaje proizvoda, usluga i robe 000 KM	Broj firmi poduzetnika	Broj zaposlenih na kraju godine	Godišnji promet od prodaje proizvoda, usluga i robe 000 KM	Broj firmi poduzetnika	Broj zaposlenih na kraju godine	Godišnji promet od prodaje proizvoda, usluga i robe 000 KM
UKUPNO	25.640	62.921	3.665.886	32.094	40.519	672.734	2.924	3.882	72.170
C	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D	1.710	3.741	119.730	4.649	5.469	105.884	182	501	4.430
E	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F	360	809	33.580	1.503	1.914	37.033	69	75	3.618
G	12.145	24.290	2.623.906	12.543	17.195	195.451	1.931	2.408	37.268
H	5.664	28.320	768.471	6.845	9.636	209.097	358	481	11.824
I	5.055	5.055	76.134	4.261	4.224	69.671	275	293	10.551
K	706	706	44.065	2.293	2.081	55.599	109	124	4.479

2.3.3 Dizajni uzorka

Polazeći od veličine okvira uzorka koji postoji na području BiH, za svaki entitet su primijenjena četiri dizajna uzorka, sukladno sljedećim pravilima:

- 1) U svakome entitetu, sve jedinice u populaciji su stratificirane prema ekonomskoj djelatnosti (razina detalja korespondira razini detalja koje su osigurali eksperti iz BiH), broj uposlenih osoba (1-9, 10-19, >19) i mogućnost da je jedinica poduzeće ili poduzetnik.
- 2) 4 dizajna uzorka su elaborirana na temelju četiri teorijske stope uzorkovanja: 2,5%, 5%, 10% i 20% (ove cifre pokazuju odnos između broja jedinica u uzorku i broj jedinica u cijeloj populaciji).
- 3) Uvedeno je opće pravilo da se koristi metoda punog obuhvata za sve jedinice koje imaju najmanje 20 uposlenih, i da se koristi uzorak za jedinice koje imaju manje od 20 uposlenih.
- 4) Jedinice uzorka su dodijeljene stratumima uz korištenje pravila proporcionalnosti.
- 5) Za jedinice sa manje od 20 uposlenih postoji pravilo da će se u stratumima, gdje je veličina populacije manja od 6, u uzorak uključiti sve jedinice (npr., mi primjenjujemo metodu potpunog obuhvata u stratumu). Pored toga, dodatno je pravilo prema proporcionalnoj alokaciji da u stratumima u kojima je veličina uzorka manja od 6 jedinica broj finalnih jedinica uzorka bude fiksiran na 5 (primjerice, ako se populacija datog stratuma sastoji od 20 jedinica i primjenjujemo alokaciju proporcionalnosti sa stopom uzorkovanja od 10%, onda iz stratuma trebamo odabrati samo $20 \times 0,1 = 2$ jedinice. U ovom će se slučaju finalni broj jedinica uzorka automatski pomjeriti na 5).
- 6) Kao posljedica pravila 4) i 5) navedenih iznad, finalna teorijska stopa uzorkovanja bit će uvijek veća nego prethodno utvrđena inicijalna stopa uzorkovanja. Primjerice, za čitavu BiH, polazeći da teorijska stopa uzorkovanja iznosi 2,5%, 5%, 10% i 20%, finalne teorijske stope uzorkovanja prema pravilima 4) i 5) iznose respektivno 6,5%, 8,7%, 13,3% i 22,6% (uključujući poduzeća i poduzetnike zajedno, za više detalja pogledati tablicu RS 1).

Sljedeće tablice BiH 1, BD 1, FED 1 i RS 1 sumiraju dizajne uzorka pojedinačno za entitete, odvojeno za poduzeća i poduzetnike i sukladno 4 stope uzorkovanja. Detaljnije tablice – gdje su uzorci dizajnirani za svaku ekonomsku djelatnost i klasu prema broju uposlenih – dostupne su u Excel dokumentu "SBS – SAMPLING DESIGN 2006.xls", prikazane su na radnim listovima "BD SAMPLE 2006", "FED SAMPLE 2006", "RS SAMPLE 2006" i "TOTAL BiH SAMPLE 2006". Na svakom radnom listu su tri tablice:

- 1) Tablica 1: prikazuje podatke i za poduzeća i za poduzetnike.
- 2) Tablica 2: sadrži detaljne uzorke za poduzeća (po ekonomskoj djelatnosti i klase po broju uposlenih).
- 3) Tablica 3: sadrži detaljne uzorke za poduzetnike (po ekonomskoj djelatnosti).

Dogovorom o prihvaćanju finalnog dizajna uzorka ne završavaju se operativna pitanja u svezi ove teme. Ustvari, naredni korak bit će formiranje lista jedinica (koje bi trebale što je moguće više biti koherentne sa populacijom) na temelju kojih su izvršeni prethodno opisani koraci. Pored toga, postoji potreba da uzorak unutar svakog stratuma bude jednostavni slučajno odabrani uzorak (isključujući, dakako, one stratumne koji će biti predmetom potpunog obuhvata).

Ako okviri uzorka nisu dostatno ažurirani kako bi se mogli primijeniti prethodno opisani koraci dizajniranja uzorka, treba izvršiti prilagodbu ovih koraka ka tome trenutačno dostupnom okviru.

TABELA BIH 1 - 4 TEORETSKI UZORCI (PREDUZEĆA + PREDUZETNICI) - SUMA: BD+FED+RS - PODACI ZA 2006

Područje	Stratum	BROJ JEDINICA				OČEKIVANI % OBUHVATA					
		Univerzium		Uzorak		Univerzium		Uzorak			
		0.2	0.1	0.05	0.025	0.2	0.1	0.05	0.025		
UKUPNO	Ukupno	87 332	19 721	11 613	7 623	5 678	100.0	22.6	13.3	8.7	6.5
UKUPNO	Preduzuća	26 674	7 891	5 649	4 598	4 103	100.0	29.6	21.2	17.2	15.4
UKUPNO	Preduzetnici	60 658	11 830	5 964	3 035	1 575	100.0	19.5	9.8	5.0	2.6

TABELA BD 1 - 4 TEORETSKI UZORCI (PREDUZEĆA + PREDUZETNICI) - PODACI ZA 2006

Područje	Stratum	BROJ JEDINICA				OČEKIVANI % OBUHVATA					
		Univerzium		Uzorak		Univerzium		Uzorak			
		0.2	0.1	0.05	0.025	0.2	0.1	0.05	0.025		
UKUPNO	Ukupno	4 236	1 028	666	498	421	100.0	24.3	15.7	11.8	9.9
UKUPNO	Preduzuća	1 312	401	305	267	249	100.0	30.6	23.2	20.4	19.0
UKUPNO	Preduzetnici	2 924	627	361	231	172	100.0	21.4	12.3	7.9	5.9

TABELA FED 1 - 4 TEORETSKI UZORCI (PREDUZEĆA + PREDUZETNICI) - PODACI ZA 2006

Područje	Stratum	BROJ JEDINICA				OČEKIVANI % OBUHVATA					
		Univerzium		Uzorak		Univerzium		Uzorak			
		0.2	0.1	0.05	0.025	0.2	0.1	0.05	0.025		
UKUPNO	Ukupno	49 707	11 318	6 561	4 203	3 053	100.0	22.8	13.2	8.5	6.1
UKUPNO	Preduzuća	17 613	4 900	3 352	2 596	2 247	100.0	27.8	19.0	14.7	12.8
UKUPNO	Preduzetnici	32 094	6 418	3 209	1 607	806	100.0	20.0	10.0	5.0	2.5

TABELA RS 1 - 4 TEORETSKI UZORCI (PREDUZEĆA + PREDUZETNICI) - PODACI ZA 2006

Područje	Stratum	BROJ JEDINICA				OČEKIVANI % OBUHVATA					
		Univerzium		Uzorak		Univerzium		Uzorak			
		0.2	0.1	0.05	0.025	0.2	0.1	0.05	0.025		
UKUPNO	Ukupno	33 389	7 375	4 386	2 922	2 204	100.0	22.1	13.1	8.8	6.6
UKUPNO	Preduzuća	7 749	2 590	1 992	1 725	1 607	100.0	33.4	25.7	22.3	20.7
UKUPNO	Preduzetnici	25 640	4 785	2 394	1 197	597	100.0	18.7	9.3	4.7	2.3

2.3.4 Procjena greške uzorkovanja

Trenutačno, procjena greške uzorkovanja je prvi pokušaj da se ocijeni stupanj preciznosti procjena istraživanja utemeljenoga na uzorku. Prema tome, ove procjene treba smatrati korisnima, ali su trenutačno prilično neobrađene dodatne informacije.

Sumirali smo glavne rezultate u sljedećoj tablici BiH 4, samo za poduzeća (poduzetnici su isključeni jer je za njih dostupno znatno manje podataka), za cijelu BiH i entitete pojedinačno.

Cifre koje se tiču procijenjene greške uzorkovanja moraju se interpretirati za svaku stopu uzorkovanja kao najveći očekivani procent greške, s kojim ćemo se susresti koristeći dati dizajn uzorka, kako bi procijenili prosječni godišnji promet (aritmetička sredina prometa za svaku jedinicu).

Iako će se više detalja o temeljnim konceptima teorije uzorkovanja podrobnije razmotriti u bliskoj budućnosti, mi ćemo ukratko sažeti logičko objašnjenje za brojke u tablici 4.

Ako označimo T kao procjenitelj (baziran na istraživanju na temelju uzorka) nepoznatog parametra populacije θ , onda znamo da će za velike uzorke, sa 95% vjerojatnosti, najveći očekivani procent procijenjene greške biti dat formulom:

$$Error\%_{(95\%)} = \frac{\pm 1,96\sqrt{Var(T)}}{T} = \pm 1,96CV \quad (1)$$

gdje je $Var(T)$ varijanca uzorka procjenitelja T i CV koeficijent varijacije procjenitelja, dat kao odnos standardne devijacije i samog procjenitelja. Posebice, ako je T procjenitelj u stratificiranom uzorku, imamo da je:

$$T = \sum_{h=1}^L w_h \bar{y}_{sh} \quad (2)$$

gdje je L broj stratuma, $w_h = N_h/N$, N_h broj jedinica u populaciji koje pripadaju stratumu h , N je ukupna veličina populacije i \bar{y}_{sh} je aritmetička sredina uzorka u stratumu h . Također znamo da, koristeći jednostavni slučajno odabrani uzorak u svakom stratumu, imamo:

$$Var(T) = \sum_{h=1}^L w_h^2 (1 - f_h) \frac{\sigma_h^2}{n_h} \quad (3)$$

gdje je n_h broj jedinica uzorka u stratumu h , $f_h = n_h/N_h$ je stopa uzorkovanja u stratumu h i σ_h^2 je varijanca varijable od značaja u populaciji (koja se može procijeniti koristeći podatke uzorka). Pošto se ova posljednja varijanca ne može znati unaprijed, postavili smo dvije hipoteze: 1) odnos između standardne devijacije σ_h i nepoznate aritmetičke sredine populacije iznosi jedan; 2) prethodno spomenuti odnos iznosi 1,5 (veća varijabilnost pojedinačnoga ostvarenoga prometa u populaciji).

Uočimo da se ova varijanca može procijeniti koristeći sljedeći nepristrani procjenitelj varijance uzorka dobivene korištenjem dostupnih podataka uzorka (u formuli \bar{y}_s je aritmetička sredina uzorka):

$$\hat{\sigma}_h^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y}_s)^2}{n-1} \quad (4)$$

Važno je istaknuti da će, prema (3) – koje predstavlja varijancu procjenitelja, odnosno kvadratnu procjenu greške izražene u originalnoj jedinici mjere – greška uzorkovanja biti niža ako se koristi veći broj jedinica uzorka i/ili ako je varijanca populacije u svakom stratumu mala. Stratumi sa punim obuhvatom nemaju udjela u ukupnoj varijanci, jer je u tom slučaju $(1-f_h)=0$.

Brojke u desnom dijelu tablice 4 korespondiraju (1) sukladno dvjema gore spomenutim hipotezama za odnos standardne devijacije i aritmetičke sredine. Varijabla od značaja je prosječan godišnji promet.

Za cijelu BiH, pretpostavljajući kako odnos iznosi 1 (mala-srednja varijabilnost populacije) očekujemo da procent greške bude od 0,17% koristeći stopu uzorkovanja 2,5% i 0,11% koristeći stopu uzorkovanja od 20% (relativni dobitak u korištenju znatno većeg uzorka je manje nego proporcionalan). Pretpostavljajući da taj odnos iznosi 1,5 (mala-srednja varijabilnost populacije), očekujemo da procent greške bude od 0,26% koristeći stopu uzorkovanja od 2,5% i 0,16% koristeći stopu uzorkovanja od 20%.

Analogno tumačenje može se dati za brojke koje se odnose na svaki entitet pojedinačno. Veći procent greške za Brčko Distrikt je zbog činjenice da su greške izražene u odnosu na prosječnu razinu nepoznatog parametra: pošto će za Brčko Distrikt ova prosječna razina biti prilično niska (prosječan prihod po poduzeću je 222.000 KM za Brčko Distrikt, naspram 1.344.000 za cijelu BiH), relativna greška će, prema tome, biti veća (teže je garantirati određenu razinu preciznosti procenta kada je mali parametar koji treba procijeniti).

TABLICA BiH 4 - PROCIJENA GREŠKE UZORKA KOD 4 TEORETSKA UZORKA (PODUZEĆA)

RAZIN A	Broj	Prosječan promet (000)	% pondera Broj	% pondera Promet	Odnos između standardne devijacije i sredine = 1				Odnos između standardne devijacije i sredine = 1,5			
					Uzorak				Uzorak			
					0,2	0,1	0,05	0,025	0,2	0,1	0,05	0,025
BiH	26.674	1.344	100,00	100,00	0,11	0,14	0,16	0,17	0,16	0,21	0,24	0,26
RS	7.749	1.239	29,05	26,79	0,22	0,27	0,30	0,31	0,33	0,40	0,44	0,47
FED	17.613	1.473	66,03	72,40	0,13	0,16	0,19	0,20	0,19	0,24	0,28	0,31
BD	1.312	222	4,92	0,81	0,42	0,51	0,55	0,58	0,63	0,76	0,83	0,86

Tabela uključuje najveću očekivanu uzoračku grešku (plus ili minus) u odnosu na prosječan promet koristeći slučajan uzorak bez zamjene i uzoračku sredinu (1,96 CV).

2.3.5 Finalni uzorak

Prvi opit kompletnog SPS istraživanja poduzeća proveden je kao pilot istraživanje na smanjenom podskupu populacije. Samo neki sektori usluga (Ugostiteljstvo, Promet i komunikacije) su obuhvaćeni i u konačnici su dobivene brojke za jedinice uzorka.

Tablica 2.3.5.1 – Finalni uzorak u RS

**PREDUZEĆA
UNIVERZUM 2006**

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	27	18	29	74
55.3+55.4+55.5	85	12	12	109
60.1			1	1
60.2	406	55	41	502
60.3	3			3
62	1			1
63.1	6	2		8
63.2	10	1	5	16
63.3	26	4	1	31
63.4	83	20	5	108
64.1	1	1	1	3
64.2	34	5	2	41
Ukupno	682	118	97	897
Ukupno 55-64	682	118	97	897

UZORAK 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	5	5	29	39
55.3+55.4+55.5	9	5	12	26
60.1			1	1
60.2	41	6	41	88
60.3	3			3
62	1			1
63.1	5	2		7
63.2	5	1	5	11
63.3	5	4	1	10
63.4	8	5	5	18
64.1	1	1	1	3
64.2	5	5	2	12
Ukupno	88	34	97	219
Ukupno 55-64	88	34	97	219

**PREDUZETNICI
UNIVERZUM 2006**

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	61	1		62
55.3+55.4+55.5	3 607	43	8	3 658
60.1	6			6
60.2	1 540		1	1 541
60.3	4			4
62	1			1
63.1	1			1
63.2	200	1		201
63.4	3			3
64.2	4			4
Ukupno	5 427	45	9	5 481
Ukupno 55-64	5 427	45	9	5 481

UZORAK 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	12	1		13
55.3+55.4+55.5	721	9	8	738
60.1	5			5
60.2	308		1	309
60.3	4			4
62	1			1
63.1	1			1
63.2	40	1		41
63.4	3			3
64.2	4			4
Ukupno	1 099	11	9	1 119
Ukupno 55-64	1 099	11	9	1 119

Tablica 2.3.5.2 - Finalni uzorak u FED

**PODUZEĆA
UNIVERUM 2006**

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	83	19	32	134
55.3+55.4+55.5	327	22	11	360
60.1	1		1	2
60.2	1.021	90	85	1.196
60.3			1	1
62	4		2	6
63.1	7	2	1	10
63.2	12	1	3	16
63.3	95	6	3	104
63.4	157	20	8	185
64.1	3		4	7
64.2	52	4	9	65
Ukupno	1.762	164	160	2.086
Ukupno 55-64	1.762	164	160	2.086

**PODUZETNICI
UNIVERUM 2006**

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2				139
55.3+55.4+55.5				9.057
60.1				3
60.2				4.829
63.1				1
63.2				14
63.3				18
63.4				2
64.2				8
Ukupno				14.071
Ukupno 55-64				14.071

UZORAK 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	8	5	32	45
55.3+55.4+55.5	33	5	11	49
60.1	1		1	2
60.2	102	9	85	196
60.3			1	1
62	4		2	6
63.1	5	2	1	8
63.2	5	1	3	9
63.3	10	5	3	18
63.4	16	5	8	29
64.1	3		4	7
64.2	5	4	9	18
Ukupno	192	36	160	388
Ukupno 55-64	192	36	160	388

UZORAK 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2				27
55.3+55.4+55.5				1.811
60.1				3
60.2				965
63.1				1
63.2				5
63.3				5
63.4				2
64.2				5
Ukupno				2.824
Ukupno 55-64				2.824

Tabela 2.3.5.3 - Finalni uzorak za Brčko Distrikt
PREDUZEĆA
UNIVERUM 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	2		1	3
55.3+55.4+55.5	17			17
60.2	35	2	1	38
63.1			1	1
63.2	1			1
63.3	2			2
63.4	6			6
64.2	5			5
Ukupno	68	2	3	73
Ukupno 55-64	68	2	3	73

PREDUZETNICI
UNIVERUM 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	4	1		5
55.3+55.4+55.5	341			341
60.2	259			259
63.1	1			1
63.2	5			5
64.2	3			3
Ukupno	613	1	0	614
Ukupno 55-64	613	1	0	614

UZORAK 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	2		1	3
55.3+55.4+55.5	5			5
60.2	7	2	1	10
63.1			1	1
63.2	1			1
63.3	2			2
63.4	5			5
64.2	5			5
Ukupno	27	2	3	32
Ukupno 55-64	27	2	3	32

UZORAK 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
55.1+55.2	4	1		5
55.3+55.4+55.5	34			34
60.2	26			26
63.1	1			1
63.2	5			5
64.2	3			3
Ukupno	73	1	0	74
Ukupno 55-64	73	1	0	74

Tabela 2.3.5.4 - Finalni uzorak - Bosna i Hercegovina
RS + FED + Brčko
PREDUZEĆA
UNIVERUM 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
Ukupno	2 512	284	260	3 056
Ukupno 55-64	2 512	284	260	3 056

PREDUZETNICI
UNIVERUM 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
Ukupno	6 040	46	9	20 166
Ukupno 55-64	6 040	46	9	20 166

UZORAK 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
Ukupno	307	72	260	639
Ukupno 55-64	307	72	260	639

UZORAK 2006

NACE	Klase prema broju zaposlenih			Ukupno
	1	2	3	
Ukupno	1 172	12	9	4 017
Ukupno 55-64	1 172	12	9	4 017

2.4 Testiranje upitnika

Tri statističke institucije su dogovorile zajedničku formu SPS Upitnika za testiranje sredinom prosinca 2007. godine. Testiranje SPS Upitnika po izvještajnim jedinicama ocijenjeno je kao veoma važno. Osnovni cilj testiranja je bio provjeriti jesu li sva pitanja u Upitniku odgovarajuća, tj. bi li trebalo promijeniti neka pitanja, eliminirati ih ili ih bolje objasniti. Uz to, testiranje je imalo za cilj provjeravanje mogućnosti dobijanja traženih podataka i koherentnosti grupiranih stavki u upitniku, jesu li odgovarajuće povezane i konzistentne sa stavkama koje su poduzeća i poduzetnici zaveli u svojim evidencijama.

Okvir za izbor jedinica u uzorak za testiranje Upitnika temeljio se na zadnjim dostupnim podacima iz 2006. koje su osigurali entiteti. ISTAT-ov ekspert i domaći eksperti su se složili da nije nužno ići u detalje ekonomskih djelatnosti odabranih jedinica. Dostatno je garantirati statistički značaj (dakako, posebice za svaki entitet) ili razinu područja djelatnosti što znači u totalu za: Industriju, Građevinarstvo, Trgovinu, Ugostiteljstvo, Promet i komunikacije, te Ostale usluge. Svi poduzetnici (radnje/obrt) tretiraju se posebice kao jedna zasebna djelatnost.

Osnovna ideja za odabir jedinica za testiranje bila je koristiti male poduzorke. Tako je odabrano: a) 1% jedinica uključenih u teorijski uzorak za Industriju, Građevinarstvo i Poduzetnike; i b) 2% jedinica uključenih u teorijski uzorak za Trgovinu, Ugostiteljstvo, te Promet i komunikacije. Pored toga, dodano je praktično pravilo da je za svaku granu djelatnosti unutar entiteta potrebno odabrati najmanje dvije jedinice.

Na ovaj je način ukupni testni uzorak za cijelu BiH uključio 251 jedinicu od kojih su 133 poduzeća i 118 poduzetnika. Veličina testnog uzorka za pojedinačne entitete bila je: 142 jedinica za FED, 89 za RS i 20 za Brčko Distrikt.

Na entitetskim statističkim zavodima je bilo da odaberu jedinice, poduzeća i poduzetnike za testiranje. To znači da su entiteti bili slobodni odabrati jedinice unutar svake djelatnosti. Dodatna preporuka ISTAT-a bila je da se u testiranje uključi dostatan broj malih jedinica, poduzeća i poduzetnika. Gore spomenute 'male' jedinice impliciraju da jedinica ima manje od 20 uposlenih. Preporučeno je da se odabere približno 50% malih jedinica. Sveukupno za BiH bi trebalo biti testirano 128 malih jedinica od ukupno 251 poslovnih jedinica.

Nacrt upitnika za testiranje je pripremljen početkom studenoga 2007. BHAS je pokušao organizirati zajednički sastanak kako bi se razgovoralo o nacrtu ubrzo nakon pripreme. Međutim, entitetske statističke institucije su u to vrijeme bile suviše zauzete drugim dužnostima. Tako je sastanak održan na početku prosinca 2007. i dogovorena je forma upitnika za testiranje i testiranje je moglo početi.

RIS je započeo s testiranjem upitnika sredinom prosinca 2007. i završio početkom siječnja 2008. FIS je započeo s testiranjem upitnika početkom siječnja 2008. i završio do konca mjeseca. Brčko Distrikt je obavio testiranje u prosincu 2007.

Za testiranje jedinica korištena je metoda intervjua. Tijekom razgovora s izabranim jedinicama statističari su tražili najbolji način za povezivanje sadržaja upitnika s računovodstvenim evidencijama i istodobno postizanje varijable po SPS definicijama.

Same poslovne jedinice u kojima je obavljeno testiranje izabrane su namjernim uzorkom, poglavito su to jedinice s kojima statistički zavodi imaju dobru suradnju preko drugih statističkih istraživanja. Usvojeno je načelo kako bi se postigla bolja učinkovitost na definiranju sadržaja i posebnih stavki u upitniku.

Upitnik je trebao ispuniti zahtjeve po definiciji SPS metodologije i istodobno odgovariti izvještajnoj jedinici. Cilj je bio upariti, što je više moguće, stavke iz SPS istraživanja i računovodstvene evidencije koje vode pravne jedinice.

Testiran je samo sadržaj upitnika, opis pitanja, njihova prikladnost za jedinice i dosljednost grupiranja. Dakle, na testnome uzorku jedinica vršeno je samo testiranje sadržaja upitnika, ali ne i metoda prikupljanja i obrade podataka ili razloga za neodgovor. Oblik upitnika je bio isti za poduzeća i poduzetnike. Poduzetnici su imali mogućnost popuniti samo stavke koje su pokazivale ukupne sume, ako njihova knjigovodstvena evidencija ne osigurava detaljnije podatke.

Ali, zbog nedostatnoga broja statističkog osoblja i zbog drugih obveza (uključujući, također, aktivnosti vezane za drugu Twinning podkomponentu), ni statističari FIS-a niti RZS-a nisu bili u situaciji obaviti testiranje ukupnog broja predloženih jedinica. Druga frustrirajuća okolnost, koja je rezultirala manjim brojem testiranih jedinica, bila je preopterećenost izvještajnih jedinica izabranih za testiranje. U to vrijeme (svršetak godine i početak nove) jedinice imaju puno obveza (primjerice popunjavanje godišnjih financijskih izvješća). Ovako je testiranje u oba entiteta provedeno na broju koji predstavlja oko 55% predloženoga broja jedinica. Samo je u Brčko Distriktu obavljeno testiranje na ukupnom broju jedinica.

Glavni komentari dobijeni od testiranih jedinica

Glavni komentari dobijeni od testiranih jedinica iz oba entiteta i Brčko Distrikta mogu se sumirati, kao što slijedi:

- Upitnik je suviše iscrpan.
- Upitnik traži nekoliko podataka koje su izvještajne jedinice već dostavile preko drugih istraživanja, kao što su: Aneks godišnjega financijskog izvješća, podaci o plaćama (RAD) i investicije (INV).
- Podaci o lokalnim jedinicama trebali bi biti prikupljeni kroz posebne obrasce upitnika za svaku jedinicu.

Treba pripremiti jednostavnu formu upitnika za poduzetnike i prilagoditi je, također, za poduzetnike koji primjenjuju jedinstveni računovodstveni sustav.

- SPS upitnik zahtijeva uspostavu posebne evidencije preko analitičkog računovodstva u pravnim jedinicama.
- Svako novo statističko istraživanje je dodatno opterećenje za statističke jedinice.
- Vrijeme izabrano za testiranje nije odgovaralo jedinicama zbog sumiranja poslovnih rezultata.

Promjene izvršene na SPS upitniku za pilot istraživanje

U načelu, pripremljeni upitnik je ocijenjen kao prilično dobar. Naprijed spomenuti opći komentari su doista dobro došli, ali će se u potpunosti uzeti u obzir prigodom regularnog SPS istraživanja za referentnu 2008. godinu. Ovom prigodom nije bilo vremena da se prihvate i da se pojednostave obrasci za male jedinice.

Ostali određeni komentari, dati za tablice ili pitanja, razmotreni su i usvojeni, ako su označeni kao konstruktivni. Takvi su komentari ugrađeni u SPS upitnik za istraživanje provedeno u sklopu projekta. Testiranje je ukazalo na potrebu pripreme detaljnijih instrukcija za popunjavanje upitnika.

To je i urađeno - upute pojašnjavaju sve stavke koje se mogu različito protumačiti. Osim toga, povezivanje računovodstvenih stavki sa stavkama iz upitnika je poboljšano i dodato upitniku.

Zaključak

Iako je testirano manje jedinica nego što se očekivalo, smatrano je da glavni cilj testiranja nije ugrožen. To znači da smo prema testiranome broju jedinica mogli donijeti relevantne zaključke.

Jedinice uključene u testiranje značajno su doprinijele poboljšanju sadržaja i kvalitete.

Testiranje se odvijalo u veoma nepovoljnom razdoblju za pravne jedinice. Pravo istraživanje, na temelju preporuka pravnih jedinica, obaviti će se sredinom ožujka do konca travnja tekuće godine za referentnu godinu.

Konačno, mora se primijetiti kako se, zbog činjenice da su samo dva područja djelatnosti uključena u istraživanje, obrazac morao modificirati. Pojedina imena polja su prilagođavana prema kontnom planu. Za svaku stavku u obrascu je stavljena veza sa kontom koji se koristi u FBiH ili RS kako bi se olakšalo popunjavanje upitnika i poboljšala kvaliteta podataka.

3. Nova istraživanja: operativna pitanja i ishodi

3.1 Provedba novih istraživanja

SPS pilot istraživanje obuhvaća područja H i I klasifikacije NACE (Ugostiteljstvo i Promet i komunikacije). Podaci su prikupljeni za 2007, kao referentnu godinu.

Iz uzorka koji je dobiven od ISTAT-a, u istraživanje je uključeno 4656 promatranih jedinica u cijeloj BiH (639 poduzeća i 4017 poduzetnika). U FBiH je u istraživanje uključeno 3212 izvještajnih jedinica (388 poduzeća i 2824 poduzetnika). U RS je bilo uključeno 1338 izvještajnih jedinica (219 poduzeća i 1119 poduzetnika). U Brčko Distriktu je bilo uključeno 106 izvještajnih jedinica (32 poduzeća i 74 poduzetnika).

Tijekom pripremne faze istraživanja identificirana su tri različita razreda poduzeća po veličini (u ovisnosti o broju uposlenih): razred od 1 do 9, razred od 10 do 19 i razred od 20 i više uposlenih.

Na temelju urađenih početnih listi, odlučeno je da za mala poduzeća (do 20 uposlenih) istraživanje treba biti provedeno na uzorku, i potpun obuhvat – popis treba biti izveden za srednja i velika poduzeća za 20 i više uposlenih.

Obrasci upitnika su tiskani s unaprijed otisanim temeljnim identifikacijskim podacima za svaku izvještajnu jedinicu (ime poduzeća, registracijski broj za svako poduzeće, identifikacijski broj – za poduzetnike, adresa – ulica i broj, općina i telefonski broj) i jedinstveni redni broj dodijeljen svakom obrascu (tri primjerka za svaku jedinicu).

Obuke statističara su obavljene u regionalnim odjeljenjima kako bi se pojasnile stvari i pripremili statističari na terenu za kontakte sa izvještajnim jedinicama tijekom provedbe istraživanja.

3.1.1 Organizacija provedbe istraživanja u FZS

Iz uzorka koji je dobiven od ISTAT-a, a koji je napravljen na temelju gore spomenutoga okvira, u istraživanje je uključeno 3212 izvještajnih jedinica, i to 388 poduzeća i 2824 poduzetnika.

U drugoj polovici mjeseca ožujka je izvršena priprema materijala za tiskanje. To uključuje: SPS obrazac i metodološki napatuk, dopis za poduzeća i poduzetnike u kojemu je pojašnjeno zbog čega se obrazac dostavlja, liste adresara izvještajnih jedinica poduzeća i obrtnika za obuhvat istraživanja (četiri liste, kao i dopis županijskim službama i uredima sa instrukcijama za provedbu istraživanja).

30. ožujka je obavljena instruktaža sa županijskim službama i uredima i isti dan su županijske službe i uredi preuzeli instrumentarij za provedbu istraživanja. Nakon toga SPS materijal je distribuiran izvještajnim jedinicama.

Tijekom mjeseca travnja je završena provedba istraživanja na terenu. Tijekom mjeseca svibnja kontaktiran je određeni broj izvještajnih jedinica zbog provjere podataka. To se posebice odnosilo na status i aktivnost poduzeća, tj. poduzetnika.

Prikupljanje i provjera podataka: FZS je za praćenje aktivnosti tijekom provedbe istraživanja na terenu pripremio upute poslovnim jedinicama i poduzetnicima u županijama i općinama, kao i dva obrasca za praćenje stope odaziva: a) Obrazac o statusu poduzeća i b) Obrazac za izvještavanje.

Obrazac za praćenje „statusa poduzeća“ uključuje devet modaliteta: 0- Podrazumijeva da je poduzeće živo ali nije odgovorilo; 1- Poduzeće je živo, odgovorilo je i pripada stratumu u kojemu je izabrano; 2-

Poduzeće je ugašeno; 3- Prestanak obavljanja djelatnosti koja je predmetom promatranja (obično prije prestanka poslovanja); 4- Poduzeće je privremeno neaktivno; 5- Poduzeće je u likvidaciji; 6- Upitnik nije uručen poduzeću; 7- Djelatnost poduzeća nije uključena u istraživanje; 8- Pogrešna klasifikacija; 9- Ostalo.

Sukladno "Obrascu za izvještavanje", županijske službe i uredi su pravili evidencije o broju prikupljenih i neprikupljenih upitnika i podatke o poduzećima koja su obećala davanje podataka u razumnome vremenskom razdoblju.

Sumirane evidencije iz županijskih ureda su redovito dostavljane FZS-u u Sarajevu. Na temelju njih je pravljeno zbrojno izvješće za FBiH koje je dostavljano BHAS-u radi informiranja o tijeku provedbe istraživanja na terenu.

Tijekom prikupljanja upitnika kontinuirano je vršena logička i računaska kontrola podataka u upitnicima i vršene su nužne korekcije kroz kontakte sa izvještajnim jedinicama, gdje god je to bilo potrebno napraviti. Iz FZS se svakodnevno kontaktiralo sa županijskim službama radi provjere funkcioniranja organizacije istraživanja na terenu, kao i zbog rješavanja mogućih metodoloških i drugih pitanja.

Velika javna poduzeća su izravno kontaktirali službenici FZS, iz Odsjeka za trgovinu, ugostiteljstvo, turizam i komunikacije, te svojim stručnim sudjelovanjem i instrukcijama pomogli u što boljem popunjavanju upitnika sukladno metodološkom naputku.

Podaci iz županijskih službi i ureda pristizali su kontinuirano, provjeravani su i analizirani i vršena su usklađivanja gdje je bilo potrebno. U konačnici provedbe istraživanja podaci iz županijskih službi i ureda su spojeni u jednu bazu, ponovno analizirani i uspoređivani sa bazom uzorka kako bi se osigurao što bolji obuhvat izvještajnih jedinica ovog istraživanja po planiranim stratumima. Potom je baza podataka u odgovarajućem formatu dostavljena BHAS-u planiranom roku.

Tijekom provedbe istraživanja izvještajne jedinice su postupale korektno pri popunjavanju upitnika. Na probleme se nailazilo u suradnji s poduzetnicima: poglavito su se ticali slabo ažuriranih registara poduzetnika koji su korišteni za uzorak i činjenice da oni nemaju adekvatnu knjigovodstvenu evidenciju iz koje bi se osiguravali podaci i informacije za statističke namjene, što predstavlja teškoće za popunjavanje upitnika. Pored toga potrebno je postupno razvijati suradnju i stvarati naviku kod obrtnika da surađuju sa zvaničnom statistikom.

3.1.2 Organizacija provedbe istraživanja u RS

Iz uzorka koji je dobiven od ISTAT-a, a koji je napravljen na temelju prethodno pripremljenoga okvira, u istraživanje je uključeno 1338 jedinca promatranja. Od toga su 219 poduzeća i 1119 poduzetnika.

Nakon zajedničkog sastanka u veljači 2008. aktivnosti na SPS istraživanju su tekle sljedećim redoslijedom, kako je i bilo utvrđeno na tome sastanku, po sljedećim fazama.

Organizacija posla: Prije nego što je dogovoreni SPS Upitnik poslan na tiskanje, temeljito je još jednom pregledan i dopunjen je s posebnom kolonom za računovodstveni konto za svaku stavku. Sva stručna i tehnička pitanja su rješavana kroz redovite kontakte s BHAS-om, a kao rezultat, obje strane su se složile i prihvatile sve promjene i korekcije.

Usporedo s pripremom upitnika za tiskanje, pripremljeni su „Naputak izvještajnim jedinicama za popunjavanje upitnika“, „Poziv za sastanak“, kao i ostali propratni materijal za pripremu novog SPS istraživanja za područna odjeljenja. Propratni materijal je sadržavao sljedeće dokumente: SPS Metodologiju (koju je pripremio BHAS), upitnike, naputke, bilance, te dodatne prateće obrasce. Obrasci su tiskani s unaprijed otisanim temeljnim identifikacijskim podacima za svaku izvještajnu jedinicu posebice (naziv poduzeća, matični broj za poduzeća, identifikacijski broj za poduzetnike, adresa – ulica i broj, općina i broj telefona) i pridruženim jedinstvenim rednim brojem svakome obrascu (tri primjerka za svaku jedinicu).

U ovoj su fazi u RZSRS kreirana još dva pomoćna obrasca za ovo istraživanje: SPS/2 – Upitnik o neodgovoru (za praćenje broja i vrste/razloga neodgovora) i SPS/3 – Obrazac za izvještavanje (za evidenciju stanja na terenu za svaki dan izvještavanja). BHAS se složio i prihvatio propratne obrasce i sugerirao njihovu primjenu u FZS i Brčko Distriktu, što je prihvaćeno.

Upute područnim odjeljenjima: Dan prije održavanja instruktaze, u Banjaluci je održan sastanak s predstavnicom BHAS-a radi utvrđivanja detaljnih kontrola pojedinih stavki, veza između stavki i drugih kontrola koje treba izvršiti na prikupljenom materijalu prije unosa u Bazu mikropodataka (to su formalne, logičke i računске kontrole).

Instruktaža predstavnicima regionalnih odjeljenja je 20. ožujka održana u prostorijama Zavoda. Njoj su bili nazočni načelnici i određeni broj uposlenih iz svih šest odjeljenja statistike Republike Srpske. Na instruktaži je Uvod o ciljevima i sadržaju Projekta prethodio detaljnoj prezentaciji Upitnika (sa naglaskom na posebice važne kontrole određenih stavki iz Upitnika). Dodatno su objašnjena sva pitanja koja su bila nedostatno razvidna nazočnima. U konačnici je objašnjena organizacija rada na terenu. Tijekom instruktaže predstavljena su i dva nova SPS pomoćna obrasca: SPS/2 i SPS/3 i objašnjeno kako da se oni popunjavaju. Ove obrasce popunjavaju područna odjeljenja na bazi praćenja odgovora i razloga neodgovora i izvještavaju RZSRS. Sav materijal je predat načelnicima odjeljenja radi daljeg distribuiranja na teren.

Prikupljanje i kontrola podataka: Proces prikupljanja i kontrole ispunjenih upitnika bio je dug i detaljan. Po obrascu SPS/3, svakodnevno je praćeno stanje na terenu i vođena evidencija o broju prikupljenih obrazaca, posebice za odaziv i neodaziv, i posebice za svako odjeljenje.

Svaki je upitnik pregledan i kontroliran, praćenjem najvažnijih stavki u obrascu i veza između njih (prema zahtjevu za formalne, logičke i računске kontrole koje je definirao i pripremio BHAS i koje su 19. ožujka 2008. usvojili RZSRS i FZS).

Unos podataka: Proces unošenja podataka u Bazu mikropodataka trajao je sedam dana, a unos je radilo sedam osoba istodobno. Odvojeno su napravljene dvije aplikacije za unos neodgovora i odgovora.

Prigodom unosa podataka ponovno su vršene određene kontrole, slično onim prvim kontrolama – formalne, logičke i računске. Na poljima gdje su zbrojni iznosi bile su postavljene "soft" kontrole za provjeru zbrojeva podataka.

Kontrola unesenih podataka: Nakon unosa podataka u aplikaciju ponovno su rađene kontrole. To je treći stupanj kontrola (prve su rađene prilikom prikupljanja ispunjenih upitnika, druge prigodom unosa u aplikaciju). Konačno, u ovoj se fazi, kroz liste kontrola, još jednom detaljno iskontrolirala svaka važna stavka i veza između više stavki (koje su povezane formalno, logički ili računski). Ova faza kontrola je trajala sedam dana.

3.1.3 Organiziranje i provedba SPS istraživanja

SPS istraživanje za 2007. godinu za Brčko Distrikt (isto kao i za entitete) obuhvatilo je pravne osobe i samostalne poduzetnike za djelatnosti: Ugostiteljstvo, Promet, skladištenje i komunikacije. Iz listi poduzeća i samostalnih poduzetnika (urađene u prethodnoj fazi) izdvojene su one firme koji se bave navedenim djelatnostima.

Rezultat izbora bio je: 73 poduzetnika (46 koji vode računovodstvo po federalnom sustavu plus 27 koji vode računovodstvo po sustavu RS), te 32 pravne osobe (17 koje vode računovodstvo po federalnom sustavu plus 15 koji vode računovodstvo po sustavu RS). Ukupno je izabrano 105 jedinica za provedbu SPS 2007 u Brčko Distriktu.

Obrasci su otiskani (dvije jezičke verzije) i dostava je izvještajnim jedinicama izvršena koncem ožujka (poštom sa dostavnicom). Prvi rok izvještajnim jedinicama za dostavu popunjenih upitnika bio je dva tjedna nakon prijma. Ostavljena su još dva tjedna za kontakte u slučaju neodgovora ili interveniranja kod netočnoga popunjavanja. Tri stupnja naknadnih kontakata sa izvještajnim jedinicama je realizirano u ta dva dodatna tjedna.

Prikupljanje podataka i kontrola: Svaki dan tijekom prikupljanja podaci o prispijeću upitnika bilježeni su u „Obrazac za izvještavanje“ (SPS/3). U slučajevima kada je na dostavnici za firmu pisalo kako je primatelj nepoznat ili odselio, iste firme su kontaktirane preko telefonskoga broja koji se nalazi u adresaru. Već ovdje se moglo uočiti da je jedan dio tih firmi po izjavi vlasnika odjavio djelatnost, ili se nitko nije javio na pripadajući broj telefona. Nakon toga se pretpostavilo da je djelatnost odjavljena samo u sudskome registru, a ne i u registru Porezne uprave.

Specifičan se problem u Brčko Distriktu pojavio u oblasti špedicije. Jedan broj firmi tijekom 2007. godine nije radio zbog zatvaranja graničnoga prijelaza Gunja, koji je jedini prijelaz u nadležnosti Brčko Distrikta. Određeni je broj subjekata ugasio djelatnost zbog smanjenoga opsega poslovanja tržnice „Arizona“ u Dubravama, koja je bila najveća otvorena tržnica u regiji. Sada je tržnica uređena i neke djelatnosti su nasilno izmještene. Vlasnici firmi kažu kako su djelatnost davno odjavili, ali su one još uvijek prisutne u evidencijama Registra.

U nekoliko je slučajeva nakon urgiranja ustanovljeno kako se firma nalazi na drugoj adresi, ili ukoliko je u pitanju tržnica „Arizona“ kako u adresi nije naveden broj lokala (adresa firme) i sl., pa SPBS upitnici nisu stigli do njih. Kada su u pitanju stambene zgrade, u Registru najčešće nije naveden broj stana (gdje je smješteno sjedište firme) ili pak obilježje firme nije vidljivo istaknuto na samoj zgradi. Zbog toga su, nakon provjere, firmama ponovno poslani SPS upitnici sa dopunjenim podacima o adresi.

Dio izvješća koji je posvećen neodazivu obrađuje ovu problematiku po razlozima neodazivu iz kojih se vidi da su neke firme odbile suradnju. Jedan dio firmi nije dostavio popunjen upitnik jer, prema izjavi, nisu imali vremena za to ili su izjavili kako je obrazac kompliciran za popunjavanje.

Unos podataka u bazu mikropodataka i kontrola: Nakon prijma popunjenih upitnika pristupilo se kontroli kvalitete dobivenih podataka. Kontaktirana su poduzeća za dodatne podatke. Kontrole su rađene prema opisu formalnih, logičkih i računskih kontrola koje SPS upitnik treba zadovoljiti pri unosu, a koji je urađen u BHAS-u.

3.2 Dizajniranje IT aplikacije za SPS

IT stručnjaci BHAS-a i entitetskih statističkih zavoda su preuzeli na sebe obvezu izrade aplikacije za unos podataka SPS istraživanja. ISTAT-ovi eksperti su održali obuku za uporabu softvera i pružili IT stručnu podršku.

Dogovoreno je da svaki entitetski zavod samostalno pripremi aplikaciju, unese podatke i obradi ih. Cilj je sudjelovanje što većeg broja IT osoblja u svim fazama i sticanje znanja i iskustva u provedbi poslovnog statističkog istraživanja ovakvoga tipa.

Također, dogovoren je format baze podataka u kojemu entitetski podaci trebaju biti predati BHAS-u, tako da ih BHAS može generirati za razinu BiH. BHAS je, pored spajanja i obrade podataka na razini države, nadležna i za prikupljanje i obradu podataka sa područja Brčko Distrikta.

U BHAS podaci se pohranjuju u Microsoft SQL, namjenski kreiranu relacijsku bazu podataka. Unos se vrši pomoću storne procedure na Microsoft SQL Serveru 2005. Baza sadrži tablice iz upitnika sa manjim optimizacijama kao i dodatne tablice sa podacima, kao što je Klasifikacija djelatnosti i tablice sa raznim vrijednostima za punjenje ComboBoxova. Središnja tablica je Enterprise koja je punjena manualno kroz aplikaciju, a u budućnosti se planira automatizirano punjenje iz baze poslovnoga registra.

U sklopu projekta SPS, u BHAS je realizirana aplikacija za unos i uređivanje podataka u Microsoft Visual Basic (Visual Studio 2005) programskome jeziku sa postavljenim kontrolama unosa. Kontrole su općenito podijeljene u dvije kategorije. Prva je „hard“, koja podrazumijeva provjeru unesenih podataka i ne dopušta unos ako je neko od pravila prekršeno. Druga je kategorija „soft“ i u slučaju kršenja pravila izbacuje upozorenje ali dopušta unos. Kontrole su realizirane uporabom funkcija provjere i Error Providera. Grafički interfejs aplikacije je prilagođen korisniku tako da nije bilo potrebno educirati osobu za unos.

Sukladno metodologiji je razvijena i aplikacija za analizu i obradu podataka, te računanje potrebnih varijabli. Ova aplikacija je testna i njezino usavršavanje pratit će tijekom razvoja projekta i zahtjeve koji budu postavljeni. Svi moduli bit će uključeni u statistički informacijski sustav koji će raditi sa statističkim poslovnim registrom i međusobno će se nadopunjavati. Za budućnost se planira razvoj web aplikacija sa Microsoft ASP.NET alatom, što će unaprijediti razmjenu podataka.

Baza podataka FZS je rađena u MS Accessu 2003. Struktura baze slijedi formu upitnika. IT tim FZS-a je izradio i aplikaciju za unos podataka u Visual Basicu 6.0 koja sadrži sve potrebne kontrole („soft“ i „hard“) vezane za obvezne podatke, raspone pojedinih varijabli, suma i sl. Aplikacija je instalirana u 10 županijskih službi FZS i izvršena je obuka operatera za korištenje aplikacije i instrukcije vezane za logičke i računске kontrole koje SPS upitnik treba zadovoljiti pri unosu. Urađena je i IT procedura (makro u MS Excel) pomoću koje su SPS upitnici napunjeni identifikacijskim podacima za svaku firmu pojedinačno iz AR.

Za pohranu podataka istraživanja SPS u RS dizajnirana je relacijska baza podataka na MS SQL serveru. Razvijena je i klijent-server aplikacija za upravljanje podacima u bazi koja omogućuje unos i uređivanje podataka, čiji će se moduli, obzirom da se očekuje da ovo istraživanje preraste u redovito,

razvijati i dograđivati. Aplikacija ima implementirane i potrebne kontrole unosa. Za 2007. godinu podaci su unošeni u središnju SQL bazu uz korištenje sedam računara na jednoj lokaciji (Banjaluka).

Kao format razmjene podataka je korištena MS Access baza podataka u koju su entitetski zavodi eksportirali prikupljene podatke; smatra se zadovoljavajućim rješenjem za sve sudionike u projektu. Konačni format razmjene podataka još nije definiran, a podrazumijeva na određeni način formatiran tekst.

3.3 Ishodi istraživanja

Stopa odgovora u Republici Srpskoj

U Tablicama 3.3.1-3.3.3 data je stopa odgovora u Republici Srpskoj po stratumu i domeni. Prve tri cifre u stratumu označenom u Tablici 3.3.1 imaju isto značenje kao u oznaci domene, dok četvrta cifra označava klasu prema broju uposlenih:

- prva klasa po broju uposlenih (1-9 uposlenih) označena je cifrom 1;
- druga klasa po broju uposlenih (10-19 uposlenih) označena je cifrom 2;
- treća klasa po broju uposlenih (više od 20 djelatnika) označena je cifrom 3.

Peta cifra stratuma označava je li poslovni subjekt poduzetnik (0 označava poduzeće, dok 1 označava poduzetnike).

Tablica 3.3.1 - Stope odgovora po stratumu

Stratum	Nh	nh	mh	Stopa odgovora %
55110	25	5	3	60.0
55111	61	12	11	91.7
55120	19	5	5	100.0
55121	1	1	1	100.0
55210	82	8	4	50.0
55211	3516	703	426	60.6
55220	11	5	4	80.0
55221	42	8	5	62.5
60111	5	5	3	60.0
60210	400	40	33	82.5
60211	1406	281	134	47.7
60220	55	6	6	100.0
60310	4	4	3	75.0
60311	4	4	3	75.0
62010	1	1	1	100.0
63110	6	5	5	100.0
63111	1	1	1	100.0
63120	1	1	1	100.0
63210	9	5	3	60.0
63211	192	38	18	47.4
63220	1	1	1	100.0
63221	1	1	1	100.0
63310	26	5	5	100.0
63320	2	2	2	100.0
63410	83	8	7	87.5
63411	3	3	2	66.7
63420	20	5	5	100.0
64110	1	1	1	100.0
64120	1	1	1	100.0
64210	33	5	4	80.0
64211	4	4	2	50.0
64220	5	5	5	100.0
55130	27	27	27	100.0
55230	9	9	9	100.0
60130	1	1	1	100.0
60230	38	38	38	100.0
63230	4	4	4	100.0
63330	1	1	1	100.0
63430	4	4	4	100.0
64130	1	1	1	100.0
64230	2	2	2	100.0
Total	6108	1266	793	62.6

Domena je označena granom ili oblašću NACE Rev 1.1 Klasifikacije ekonomskih djelatnosti, ali imajući na umu sljedeću konvenciju:

- grane 551 i 552 su označene s 551
- grane 553, 554 i 555 su označene s 552
- grane 601, 602 i 603 su označene s 601, 602 odnosno 603
- oblasti 61 i 62 s označene s 610 odnosno 620,
- grane 631, 632, 633, 634, 641 i 642 označene 631, 632, 633, 634, 641 odnosno 642.,

Tablica 3.3.2 - Stopa odgovora po domeni

Domena	Nh	nh	mh	stopa odgovora %
551	3684	728	444	61.0
552	73	19	15	78.9
553	36	36	36	100.0
601	1819	334	176	52.7
602	55	6	6	100.0
603	39	39	39	100.0
621	1	1	1	100.0
631	320	65	41	63.1
632	25	10	10	100.0
633	9	9	9	100.0
641	38	10	7	70.0
642	6	6	6	100.0
643	3	3	3	100.0
Total	6108	1266	793	62.6

Domena = 2 cifre NACE Rev.1.1 x klasa po broju uposlenih

Tablica 3.3.3 - Stopa odgovora po domeni

Domena	Nh	nh	mh	Stopa odgovora (%)
551	133	50	47	94.0
552	3660	733	448	61.1
601	6	6	4	66.7
602	1899	365	211	57.8
603	8	8	6	75.0
620	1	1	1	100.0
631	8	7	7	100.0
632	207	49	27	55.1
633	29	8	8	100.0
634	110	20	18	90.0
641	3	3	3	100.0
642	44	16	13	81.2
Total	6108	1266	793	62.6

Domena = 3 cifre NACE Rev.1.1, gdje je

551 = 551 i 552

552 = 553 i 554 i 555

610 = 61

620 = 62

Ishodi istraživanja (stope odgovora) i poststratifikacije u FBiH

Tablica 3.3.4 – Stopa odgovora po stratumu

Stratum	Nh	nh	mh	Stopa odgovora %
55110	83	8	7	88
55111	66	13	7	54
55120	30	8	8	100
55130	30	30	30	100
55210	327	33	32	97
55211	3170	634	336	53
55220	26	6	6	100
55221	65	7	7	100
55230	10	10	10	100
55231	1	1	1	100
60110	1	1	1	100
60111	2	2	1	50
60130	1	1	1	100
60210	1021	102	96	94
60211	764	153	81	53
60220	180	18	18	100
60230	75	75	75	100
60330	1	1	1	100
62010	4	4	4	100
62030	2	2	2	100
63110	7	5	5	100
63120	2	2	1	50
63130	2	2	2	100
63210	12	5	3	60
63220	2	2	2	100
63230	3	3	3	100
63310	104	11	11	100
63311	8	2	1	50
63320	6	5	4	80
63330	3	3	3	100
63410	157	16	13	81
63420	24	6	6	100
63430	7	7	7	100
64110	3	3	2	67
64120	1	1	1	100
64130	4	4	4	100
64210	52	5	3	60
64211	4	2	1	50
64220	4	4	3	75
64230	10	10	10	100
Total	6274	1207	809	67

Stratum = 3 cifre NACE Rev. 1.1 (gdje je 551 = 551 i 552, 552 = 553 i 554 i 555, 610 = 61, 620 = 62)
x klasa po broju uposlenih **x** oznaka za poduzetnika

Tablica 3.3.5 - Stopa odgovora po domeni

Domena	Nh	nh	mh	stopa odgovora %
551	3646	688	382	56
552	121	21	21	100
553	41	41	41	100
601	1788	258	179	69
602	180	18	18	100
603	77	77	77	100
621	4	4	4	100
623	2	2	2	100
631	288	39	33	85
632	34	15	13	87
633	15	15	15	100
641	59	10	6	60
642	5	5	4	80
643	14	14	14	100
Total	6274	1207	809	67

Domena = 2 cifre NACE Rev.1.1 x klasa po broju uposlenih

Tablica 3.3.6 - Stopa odgovora po domeni

Domena	Nh	nh	mh	stopa odgovora %
551	209	59	52	88
552	3599	691	392	57
601	4	4	3	75
602	2040	348	270	78
603	1	1	1	100
620	6	6	6	100
631	11	9	8	89
632	17	10	8	80
633	121	21	19	90
634	188	29	26	90
641	8	8	7	88
642	70	21	17	81
Total	6274	1207	809	67

Domena = 3 cifre NACE Rev. 1.1, gdje je

551 = 551 i 552

552 = 553 i 554 i 555

610 = 61

620 = 62

Stratifikacija po jedinicama odgovora izrađena je po istome načelu kao što je to već bilo urađeno za okvir i uzorak (prema NACE djelatnosti, klasama po broju uposlenih i razlike između poduzeća i poduzetnika.

Nakon određivanja djelatnosti za stratifikaciju, temeljna djelatnost se uzimala u onim slučajevima gdje nije bilo promjene djelatnosti u odnosu na djelatnost utvrđenu u okviru i uzorku. Za jedinice za koje je bila utvrđena promjena stratum uslijed promjene djelatnosti (uspoređujući s djelatnošću iz okvira i

uzorka) i koje su također imale sekundarne djelatnosti, uzimana je jedna od njih i to ona koja je već bila uzeta na temelju prvobitne stratifikacije okvira i uzorka. Ovo je bilo moguće uraditi obzirom na poznavanje načina registriranja jedinice i njezine primarne djelatnosti, i također uzimajući u obzir poznavanje prave situacije na temelju provedenoga istraživanja. Klase uposlenih urađene su na temelju broja iz tablice o uposlenosti.

Nakon izračunavanja stope odgovora po svim stratumima urađeno je novo usklađivanje veličine uzorka i okvira u totalu i po stratumu, na temelju činjenice da stope odgovora trebaju biti između 0.5 i 1.

Za sve stratume sa stopom odgovora većom od 1, kao i za stratume sa trećom klasom po broju uposlenih (20 i više uposlenih), ove stope odgovora su bile postavljene na 1. Za sve stratume sa stopama odgovora manjom od 0.5 ova stopa odgovora je bila postavljena na 0.5. Ovo je imalo efekta na finalni broj jedinica unesenih u okvir. Za sve stratume sa stopom odgovora većom od 1 kao i za sve stratume sa trećom klasom po broju uposlenih (20 i više uposlenih) broj jedinca i broj uposlenih u uzorku i okviru bili su postavljeni da budu jednaki broju jedinica po odgovoru i broju uposlenih u tim jedinicama. Za sve stratume sa stopama odgovora između 0.5 i 1 ništa se nije promijenilo. Za sve ostale stratume određivanje veličine okvira na bazi veličine uzorka držalo se istih odnosa koji su prvo korišteni za određivanje veličine uzorka na bazi veličine okvira.¹ U ovim stratumima brojevi uposlenih u uzorku i okviru dobiveni su uz korištenje istog odnosa između broja jedinica i broja uposlenih u uzorku i okviru utvrđenom na početku istraživanja.

¹ Znači ako je jedna petina broja jedinica iz okvira uzeta u uzorak na početku, s ovim usklađivanjem pet puta više jedinica bit će sadržano u okviru nego u uzorku.

Stope odgovora u Brčko Distriktu

Tablica 3.3.7 Stopa odgovora po stratumu

Stratum	Nh	n	m	Stopa odgovora (%)
55110	2	2	2	100.0
55111	4	4	2	50.0
55121	1	1	1	100.0
55210	17	5	4	80.0
55211	341	34	18	52.9
60210	35	7	5	71.4
60211	259	26	14	53.8
60220	2	2	2	100.0
63111	1	1	1	100.0
63210	1	1	1	100.0
63211	5	5	5	100.0
63310	2	2	2	100.0
63410	6	5	3	60.0
64210	5	5	3	60.0
64211	3	3	2	66.7
55130	1	1	1	100.0
60230	1	1	1	100.0
63130	1	1	1	100.0
Total	687	106	68	64.1

Stratum = 3 cifre NACE Rev.1.1 (gdje je 551 = 551 i 552, 552 = 553 i 554 i 555, 610 = 61, 620 = 62) x klasa po broju uposlenih x oznaka za poduzetnika

Tablica 3.3.8 Stope odgovora po domeni

Domena	Nh	n	m	Stopa odgovora (%)
551	364	45	26	57.8
552	1	1	1	100.0
553	1	1	1	100.0
601	294	33	19	57.6
602	2	2	2	100.0
603	1	1	1	100.0
631	15	14	12	85.7
633	1	1	1	100.0
641	8	8	5	62.5
Total	687	106	68	64.1

Domena = 2 cifre NACE Rev.1.1 x klasa po broju uposlenih

Tablica 3.3.9 Stope odgovora po domeni

Domena	Nh	n	m	stopa odgovora (%)
551	8	8	6	75.0
552	358	39	22	56.4
602	297	36	22	61.1
631	2	2	2	100.0
632	6	6	6	100.0
633	2	2	2	100.0
634	6	5	3	60.0
642	8	8	5	62.5
Total	687	106	68	64.1

Domena = 3 cifre NACE Rev.1.1, gdje je

551 = 551 i 552

552 = 553 i 554 i 555

610 = 61

620 = 62

Stratifikacija po jedinicama odgovora izrađena je po istome načelu kao što je to već urađeno za okvir i uzorak (prema NACE djelatnosti (pitanje 7), klasi prema broju uposlenih (broj uposlenih iz tablice 4) i razlici između poduzeća i poduzetnika). Naredni je korak bio računanje stopa odgovora po svakome stratumu. U Brčko Distriktu nije izvršena prilagodba veličine uzorka i okvira. Ponovno su kontaktirana poduzeća ili poduzetnici iz stratuma čija je stopa odgovora bila manja od 0.5, kako bi se postigle stope odgovora veće od 0.5. Za sve stratume sa stopama odgovora između 0.5 i 1 ništa nije izmijenjeno.

4. Tretman mikropodataka

Obrada podataka počinje nakon prikupljanja podataka iz svakoga upitnika. Prvi se korak tiče primjene pravila provjere za svaki slog. Pravila su data u aneksu ovoga izvješća i odražavaju strukturu upitnika.

Glavna svrha tretmana mikropodataka je identificiranje i lokalizacija određenih anomalija u podacima prikupljenim istraživanjem. Anomalije su nužno prisutne kao posljedica neuzoračkih greški. Takva vrsta greški uključuje greške prouzročene ljudskim čimbenikom i obuhvaća, primjerice, određene vrste sustavnih grešaka, greške mjerenja (upitnik), greške unosa podataka, anomalne vrijednosti dobivene od jedinica uzorka i tako dalje.

Uzimajući u obzir da ovakva vrsta grešaka može imati veliki utjecaj na kvalitetu procjena, nužno je usmjeriti trud ka njihovome identificiranju i eliminiranju.

4.1 Uređivanje mikropodataka

Procedure uređivanja su razvijene unutar svake baze podataka i primjenjuju se na svaki slog uzimajući u obzir pravila i ograničenja (kontrole) postavljena za upitnik.

Nakon uvida u jedno od istraživanja Nacionalnih računa za 2006. i 2007. godinu u FBiH je shvaćeno da je broj poduzetnika u oblasti 55 (grana 55.1) bio značajno precijenjen zbog činjenice da registar, iz kojega su aktivni poduzetnici uzimani za okvir, nije bio ažuriran. Ovaj je broj promijenjen u okviru i također u uzorku istraživanja.

Tijekom procesa prikupljanja popunjenih upitnika, logičke kontrole podataka u upitnicima su stalno primjenjivane i vršene su, po potrebi, nužne korekcije kroz kontakte s jedinicama izvještavanja.

Za izvještajne jedinice koje su omogućile statističkom uredu korištenje podataka ranije dostavljenih kroz prethodna istraživanja kao što je Godišnje financijsko izvješće (AFR) za godinu 2007. – Aneks 07, podaci su preuzeti iz tog istraživanja.

Uređivanje nekih očevidnih greški obavljalo se izravnim ponovnim pozivanjem ispitanika. Bilo je različitih vrsta pogrešaka: osoba koja je popunjavala upitnik pogrešno je razumjela pitanje, ispitanik ili anketar označili su pogrešan odgovor, anketar je pogrešno kodirao ili pogrešno razumio pismeni odgovor, i tako dalje. Najčešća greška je bila da je ispitanik pogrešno razumio pitanje.

Za sve jedinice sa statusom aktivnosti 2 ili 3 (privremeno ili stalno neaktivni), koje su dostavile ispunjen SPS upitnik, status je promijenjen u 1 (aktivan), jer su te jedinice bile aktivne u razdoblju implementiranja SPS istraživanja. Treba spomenuti da je originalni status zadržan zbog daljnje potrebe za ažuriranjem Poslovnog registra (pravog ili simuliranog). Druge jedinice sa statusom 2 ili 3 bile su isključene iz daljnje analize.

Za sve jedinice koje su dostavile djelomično popunjeni SPS upitnik, ali su već ranije dostavile podatke u istraživanju Aneks 07, određeni podaci koji su nedostajali za te jedinice su dodani uz korištenje postojećih podataka iz prethodno spomenutoga istraživanja. Za određene jedinice koje su dostavile popunjene upitnike i za koje su podaci u tablici o uposlenosti (tablica 4) nedostajali, ali su dati podaci o broju uposlenih na prvoj stranici upitnika, pa su upravo ti podaci preuzeti u tablicu 4. Za poduzetnike, koji su dostavili popunjeni SPS upitnik, ali ne i podatke o broju uposlenih, taj broj je preuzet iz postojećega administrativnog registra jedinica. Kako unos broja 0 kao broja uposlenih nije dopušten za unos podataka u SPS istraživanje, kod svih jedinica kod kojih je bio ovakav slučaj broj je zamijenjen brojem 1 (obično je ovo bio slučaj s poduzetnicima za koje je broj uposlenih uzet iz postojećeg registra). Za jedinice bez podataka u tablici 4 broj uposlenih žena i prosječan broj odrađenih radnih sata (za sve jedinice za koje je ukupan broj uposlenika uzet iz pitanja o prosječnom broju uposlenika na početku upitnika ili iz Aneksa za te jedinice) je ažuriran na temelju prosjeka podataka datih u SPS istraživanju i na temelju podataka iz mjesečnog istraživanja o radnoj snazi (RAD-1) za travanj 2008. Nakon ponovnog kontakta s jedinicama koje su odgovorile i čija je osnovna djelatnost izvan područja H ili I, njihove djelatnosti su promijenjene u ispravne. Nakon ponovnog kontakta s jedinicama koje su

odgovorile i koje imaju veoma nizak prosjek broja odrađenih radnih sati, on je prilagođen točnom broju.

Nakon imputiranja izračunatih varijabli TO, PV, VA, IC, wo, PC, SC, TP, jedan od mogućih načina uređivanja mikropodatka (korištenjem varijabli) je:

1. If $\text{Income_0101} + \text{Income_0102} <> \text{TO}$ and $\text{Income_0101} > \text{TO}$ then Income_0101 was set to be TO and Income_0100 to be $\text{Income_0100} - \text{Income_0101} + \text{TO}$; if $\text{Income_0101} + \text{Income_0102} <> \text{TO}$ and $\text{Income_0101} < \text{TO}$ then Income_0102 was set to be $\text{TO} - \text{Income_0101}$ and the Income_0100 to be $\text{Income_0100} - \text{Income_0101} + \text{TO} - \text{Income_0102}$.
2. Costs_0205 was set to be equal to PC, Costs_0200 was calculated with this new Costs_0205 , Costs_0202 was set to be $\text{TP} - (\text{Costs_0201} + \text{Costs_0203} + \text{Costs_0204} + \text{Costs_0208})$ and the Costs_0200 to be $\text{TP} + \text{PC} + \text{Costs_0206} + \text{Costs_0207} + \text{Costs_0209} + \text{Costs_0210}$.
3. Stock_0302 was set to be $\text{PV} + \text{TP} - \text{TO} - (\text{Costs_0201} + \text{Costs_0203} + \text{Costs_0204} + \text{Costs_0208}) - (\text{Income_0100} - \text{Income_0104} - \text{Income_0105})$. Stock_0301 was set to be $\text{VA} + \text{Costs_0200} - \text{PV} - \text{TP} + \text{Costs_0201} + \text{Costs_0203} + \text{Costs_0204} + \text{Costs_0208} - (\text{Costs_0205} + \text{Costs_0206} + \text{Costs_0207})$.
4. 040400 was set to employees-040300-040500; 040000 was set to be equal to wo; if wo=employees then 040100 and 040200 were set to 0 and in other cases just 040200 was set to wo-employees-040100. Working hours and number of women were adjusted proportional to the distribution before any changes and according to the new total number of workers.
5. Salary_0505 was set to be SC, Salary_0500 was set to be PC. If the changed Salary_0500 was greater than the sum of all the variables that made this variable (Salary_0501 , Salary_0502 , Salary_0503 , Salary_0504 , Salary_0505) then the difference between the calculated Salary_0500 and the changed one was equally distributed to all these variables excluding Salary_0505 . If the changed Salary_0500 was less than the sum of all the variables that made this variable (Salary_0501 , Salary_0502 , Salary_0503 , Salary_0504 , Salary_0505) then the difference between the calculated Salary_0500 and the changed one was proportional (to the distribution before any changes) distributed to all these variables excluding Salary_0505 .

4.2 Anomalne vrijednosti

Važni dijelovi procedure uređivanja podataka su locirane greške i njihov tretman. Ova vrsta greški obično se pokazuje kao sumnjivo velike ili male vrijednosti varijabli (ili ekonomskih indikatora). Drugim riječima, vrijednosti varijabli (i ekonomskih indikatora) koje se smatraju kao točne trebale bi biti u precizno određenome intervalu, dok se druge vrijednosti, izvan toga intervala (outlieri), smatraju kao anomalne i predmet su određenoga tretmana.

Konstrukcija intervala vrijednosti koje se smatraju točnim urađena je promatranjem podataka (vršenjem grafičke interpretacije i izračunavanjem baznih statističkih indikatora), kao i na temelju mišljenja predmetnih eksperata.

Općenito, sve greške u varijablama i ekonomskim indikatorima identificirane na ovaj način, tretiraju se kao neodgovor po stavkama te se tretiraju prigodom imputiranja (zamjena nedostajućih vrijednosti s vrijednostima koje su prihvatljive po eksplicitnim kriterijima). Podaci iz različitih izvora mogu se koristiti za imputiranje nedostajućih vrijednosti (administrativni podaci) kao podaci iz jedinica istraživanja koje su na neki način slične jedinicama istraživanja koje imaju nedostajuće podatke.

Procedura koja se provodi u slučaju SPS istraživanja u Bosni i Hercegovini sastoji se od ad-hoc procedure koju su predložili ISTAT-ovi eksperti, a implementirana je u STATA softveru. Najvažnije

SPS varijable iz EU Odredbe 58/97 i neki statistički indikatori su izračunati uz korištenje spomenutog softvera. Ti statistički indikatori su se koristili za detekciju anomalnih veličina.

Polazni preduvjeti za proceduru otkrivanja anomalnih vrijednosti u Republici Srpskoj su raspoloživost sljedećih podataka ekonomskih indikatora:

- dodana vrijednost po djelatniku (va/wo),
- promet po djelatniku (to/wo),
- vrijednost proizvodnje po djelatniku (pv/wo),
- međufazna potrošnja (ic/wo).

Procedura je provedena posebno po gornjim indikatorima i dala je određeni broj identificiranih grešaka. Suština procedure je da se identificiraju vrijednosti koje su veće od duplog 99-og percentila ili manje od duplog prvog percentila. Upitnike na kojima je otkrivena potencijalna anomalna vrijednost dodatno su kontrolirale predmetne metodologije i predmetni stručnjaci. Upitnici koji ne prođu ovu vrstu kontrole su predmetom daljnjeg tretmana.

Nakon prve provjere u FBiH i Brčko Distriktu, nekoliko indikatora je izračunato kako bi se prosudilo prisustvo anomalnih vrijednosti. (Tablica 4.2.1)

Tablica 4.2.1: Statistički indikatori za provjeru mikropodataka

Indikatori	Formula	Ekstremne vrijednosti za provjeru
Promet po djelatniku	$to_w=TO/wo$	>0 i pct99
Dodana vrijednost po djelatniku	$va_w=VA/wo$	pct1 i pct99
Procent dodane vrijednosti prema prometu	$pvt=VA/TO$	>0 i ≤ 1 kada $VA>1$
Troškovi rada po uposleniku	$I_emp=PC/employees$	>0 i pct99
Doprinosi osiguranja po brutto naknadama i plaćama	$psc=sc/(PC-sc)$	Od minimuma do maksimuma SCstope
Troškovi rada po dodanoj vrijednosti	$I_va=PC/VA$	>0 i ≤ 1 kada $VA>1$
Profitabilnost	$Ros=GOS/TO$	≥ -1 i ≤ 1
Investicije po djelatniku	$inv_w=INV/wo$	pct1 i pct99

Za svaki je indikator izračunata aritmetička sredina, medijana, kvartilni odnos, međukvartilni odnos, standardna devijacija, koeficijent varijacije, prvi percentil i posljednji percentil (kako bi se se provjerile anomalne vrijednosti), te Skewness (zakrivljenost) i Kurtosis.

Zbog suviše mnogo pravila za indikatore i suviše malo jedinica u bazi podataka, znači suviše mnogo nekorektnih slogova i suviše malo skupova validnih donatora, dva pravila nisu uzimana u razmatranje (za I_va i I_emp).

4.3 Imputiranje greški i djelomičnih neodgovora

Kada je analiza distribuiranja gornjih indikatora pokazala prisustvo outliera, analizirana je svaka stavka indikatora.

U ovome slučaju vrijednost sumnjive stavke zamjenjujemo s nedostajućom vrijednošću varijable i pokrećemo proceduru imputiranja. Također, djelomični neodgovori na najvažnijim varijablama su ispravljani procedurama imputiranja.

Razmatrane su tri vrste procedura imputiranja:

- 1) Imputiranje po modelu,
- 2) Imputiranje po stratumu (sa srednjom vrijednošću),
- 3) Hotdeck imputiranje.

Imputiranje/zamjena vrijednosti koje nedostaju (vrijednosti koje se smatraju anomalnim) u Republici Srpskoj nije provedeno sredstvima klasične metode (imputiranje srednjom vrijednošću stratuma, imputiranje medijane u stratumu, hotdeck imputiranje, imputiranje regresijom, i tako dalje). Imajući na umu relativno mali broj identificiranih grešaka, primijenjena metoda se sastoji u izravnom kontaktu s izvještajnim jedinicama i unosu točnih vrijednosti.

Nije bilo imputiranja na mikropodacima.

Prema provjerama statističkih indikatora u FBiH i Distriktu Brčkom urađeno je hotdeck imputiranje na izračunatim varijablama TO, PV, VA, IC, wo, PC, SC, na spojenim bazama podataka FBiH i Brčko Distrikta (zbog malog broja jedinica u Brčko Distriktu). Nije bilo imputiranja na varijablama GOS, INV i empolyees (broj uposlenika) zbog suviše mnogo nula i/ili nedostajućih vrijednosti i suviše malog finalnog skupa jedinica (što znači, također, suviše mali skup donatora za imputiranje).

Varijabla GOS je bila samo izračunata kao VA-PC (50 jedinica nije zadovoljavalo pravilo za Profitabilnost), a varijabla wo (ukupan broj uposlenih osoba) prilagođena je pravilu da broj uposlenih osoba (varijabla wo) mora biti veći od broja uposlenika (jer je varijabla wo bila imputirana). Određene prilagodbe su vršene sukladno pravilima koja su se morala poštovati prigodom unosa podataka (veze između određenih varijabli i također veze između pojedinih tablica).

5. Procjena

5.1 Teorijski aspekti

U aktualnom istraživanju, baziranom na kompleksnom stratificiranom dizajnu uzorka, ponder koji treba biti dodijeljen svakoj jedinici dobijen je na bazi procedure izražene u nekoliko koraka.

Na prvome je mjestu izračunat inicijalni ponder, zvani *izravni ponder (ili bazni ponder)*, određen u dizajnu uzorka kao obrnuto proporcionalan vjerojatnosti uključenja jedinice uzorka.

Nakon toga se računaju pojedini faktori korekcije baznoga pondera, koji omogućuju i korekciju (barem djelomičnu) postojeće raspršenosti (distorzija) koja je rezultat potpunoga odgovora i omogućuje procjenu nekih poznatih parametara populacije i njihovih odgovarajućih procjena na temelju uzorka.

U konačnici je određen ponder, poznat kao *finalni ponder*, izražen kao proizvod baznog pondera i faktora korekcije.

U prošlosti su se procjene izvođene iz ekonomskih istraživanja baziranih na uzorku u suštini vršile na dva načina:

kao jednostavno agregiranje podataka koji su dobiveni iz uzorka istraživanja bez pokušavanja da se ti podaci prenesu na populaciju;

kao agregiranja podataka uzorka prilagođenih sa izravnim ponderima eventualno prilagođenim s obrnutom stopom odgovora.

Bez obzira na to, posljednjih godina istraživanja u oblasti procjena koje su vršili ISTAT i drugi važni državni statistički zavodi iz drugih zemalja, uključuju znatnu promjenu procedure za procjenjivanje, koristeći kompleksnije procjenitelje koji pripadaju klasi procjenitelja kalibracije. Ovakve metode, koje su primjenjivane kada su poznati totali pomoćnih varijabli koje su u korelaciji s varijablama koje su predmetom istraživanja, omogućuju optimalnu uporabu dostupnih informacija.

Procjenitelje koji pripadaju gore spomenutoj klasi, pod prilično uopćenom hipotezom, karakteriziraju sljedeća svojstva:

učinkovitiji su od izravnih procjenitelja, jer učinkovitost prvih je veća što je veća korelacija između pomoćnih varijabli i varijabli koje su predmetom istraživanja;

nisu približno deformirani u usporedbi s dizajnom uzorka;

oni donose procjene totala koristeći poznate totale s kojima su u korelaciji;

ublažavaju efekt raspršenosti zbog prisutnosti potpuno nedostajućih odgovora;

ublažavaju efekt raspršenosti zbog podzastupljenosti u okviru iz kojega je uzorak izabran.

Mi podsjećamo, konačno, da u situacijama koje se najčešće događaju u istraživanjima na bazi velikih uzoraka, izravni procjenitelj je deformiran i slabo učinkovit budući na njega jako utiče pojava nedostajućeg odgovora i podzastupljenosti okvira iz kojega je izabran uzorak.

Simboli i parametri objekta procjene

Prije ilustracije matematičkih aspekata, korištene metode procjene korisno je izraziti sa skupom teorijskih označavanja parametara i veličina uvedenih u paragrafu br. 5.1.

Što se tiče elemenata populacije i uzorka, označavamo ih sa:

U = sva poduzeća koja su objekt istraživanja ili, radije, radna i aktivna poduzeća tijekom referentne godine;

α = domena interesa;

U_{α} = sva poduzeća koja su predmetom istraživanja ili, radije, radna i aktivna poduzeća tijekom referentne godine, koja pripadaju domeni α ;

s^* = sve jedinice odabrane u uzorku (sa $s^* \leq UL$);

s = poduzeća odabrana u uzorku i koja su odgovorila na istraživanje (sa s_1, \dots, s_n)

s_α = podskup poduzeća u uzorku koja pripadaju U_α , con $s_\alpha = s \cap U_\alpha$;

n_α = broj poduzeća koja pripadaju uzorku s_α .

Nadalje, u svezi poduzeća kao takvoga, pretpostavljamo kako ga je moguće identificirati jednoznačno indeksom k , definiranim spajanjem prethodnoga indeksa h stratuma i i jedinica.

Prema tome, mi pokazujemo sljedećim veličinama:

y_k = vrijednost y objektu za jedinicu k ;

$\lambda_k(\alpha)$ = dihotomna varijabla koja pretpostavlja vrijednost 1 ako jedinica k pripada domeni α a vrijednost 0 u drugim slučajevima.

Preko upravo uvedenih simbola možemo sada definirati, uzimajući u obzir varijablu y koja se istražuje, sljedeće totale:

total koji se odnosi na poduzeća koja pripadaju domeni α :

$$b) Y_\alpha = \sum_{U_\alpha} y_k = \sum_U y_k \lambda_k(\alpha) \quad (5)$$

pri čemu simbol $\sum_U(\cdot)$ pokazuje sumiranje za sve elemente koji pripadaju skupu U ;

$$c) \text{ total koji se odnosi na sva poduzeća na nacionalnom teritoriju: } Y = \sum_U y_k \quad (6)$$

Procedura procjene

Općenito, procjena \tilde{Y}_α domene totala Y_α definirana sa (5), dobijena metodom kalibracije, ima sljedeći izraz:

$$\tilde{Y}_\alpha = \sum_{s_\alpha} y_k w_k = \sum_s y_k \lambda_k(\alpha) w_k \quad (7)$$

Na isti način, procjena \tilde{Y} totala Y je dobijena jednostavnim sumiranjem totala procijenjenih po domeni:

$$\tilde{Y} = \sum_s y_k w_k \quad (8)$$

U svezi paragrafa 5.1, finalni ponder w_k je dobijen kao proizvod tri faktora:

$$w_k = d_k \beta_k \gamma_k \quad (9)$$

u kojem:

$d_k = \frac{N_h}{n_h^*}$ gdje $k \in s_h^*$, $h=1, \dots, H$, pokazuje izravni ponder, izražen kao obrnuto proporcionalan

vjerojatnosti uključivanja;

β_k pokazuje faktor prilagodbe za nedostajući odgovor, određen prema onome što je ilustrirano u narednome paragrafu;

γ_k pokazuje faktor prilagodbe za poststratifikaciju, određen prema narednome paragrafu.

Tretman potpunoga neodgovora

Jedinice neodgovora koje se pojavljuju u uzorku istraživanja tretiraju se uzimajući u obzir *faktor korekcije* za jedinicu koja nije odgovorila. Procjena totala \tilde{Y}_α varijable y u α -th domeni procjene Y_α dobijena je kao:

$$\tilde{Y}_\alpha = \sum_s y_k \lambda_k(\alpha) w_k \quad (10)$$

u kojoj je s uzorak jedinica koje su odgovorile; y_k je total varijable y za k -tu jedinicu; $\lambda_k(\alpha)$ je binarna varijabla, promatrana u istraživanju, koja je jednaka 1 ako k jedinica pripada α -th domeni procjene i jednaka je 0 inače; w_k je *finalni ponder* za k -tu jedinicu.

Finalni ponder w_k je dobijen kao proizvod tri faktora:

$$w_k = d_k \beta_k \gamma_k \quad (11)$$

u kojemu:

d_k označava Horvitz-Thompsonov ponder izračunat kao recipročan vjerojatnosti uključivanja jedinice u uzorak; ako je jedinica k uključena u stratum h ($h=1, \dots, H$), d_k je izraženo kao

$$d_k = \frac{N_h}{n_h} \quad \text{za } k \in h, \quad h=1, \dots, H$$

u kojemu N_h i n_h označava ukupan broj jedinica u populaciji odnosno broj jedinica odabranih u uzorak u stratumu h ;

Faktor β_k predstavlja recipročnu vrijednost *promatrane stope odgovora* u datoj *ćeliji korekcije neodgovora* (Heltinge et al., 1997). Ove ćelije presijecaju dizajn stratuma i definirane su kako bi bile što je moguće više homogene glede *sklonosti odgovora*; ako je jedinica k uključena u ćeliju korekcije g ($g=1, \dots, G$), β_k je izraženo kao:

$$\beta_k = \frac{n(g)}{m(g)} \quad \text{za } k \in g, \quad g=1, \dots, G$$

gdje $n(g)$ i $m(g)$ označavaju redom broj odabranih jedinica uzorka i broj jedinica odgovora u ćeliji korekcije jedinica neodgovora g .

γ_k označava *faktor poststratifikacije*, dobijen procedurom kalibracije (Deville et al. 1992) koji osigurava da se za *date domene* procjene *ukupnoga broja poduzeća i ukupnoga broja uposlenih osoba*, podudaraju s poznatim totalima odgovarajućih *pomoćnih varijabli*. Domena uzeta u obzir u proceduri kalibracije je definirana sljedećom podjelom: ekonomska grupa djelatnosti, klasa uposlenosti, oznaka za poduzetnika i oznaka za entitet (ili Distrikt)

5.2 Operativni aspekti

Sve procjene uzorka su dobivene uz korištenje paketa za istraživanje ('survey') u softveru 'R' koji je specijalizirani softver za statističke proračune. Pored svih drugih mogućnosti koje ima omogućuje i izračunavanje procjena za uzorke korištenjem metode kalibracije.

Kalibracija pruža način kombiniranja podataka iz istraživanja s agregiranim podacima iz drugih izvora. Najčešće se podaci iz pomoćnih izvora koriste za prilagodbu procjena iz istraživanja kako bi ih učinili točnijim i smanjili varijance. Metoda kompenzira razlike između dva izvora (podataka iz istraživanja i pomoćnih podataka) prilagođujući procjene iz istraživanja tako da se njihovi marginalni totali uparuju s kontrolnim totalima (iz pomoćnih podataka) na specifičnom skupu varijabli. Novi ponderi se dodjeljuju podacima iz istraživanja korištenjem iterativne procedure koja minimizira veličinu razlike između originalnih pondera i novih pondera koji su podređeni specifičnoj ograničenosti. Može se koristiti više od jedne kontrole.

Na ovaj se način pomoćna informacija ustvari inkorporira u nove pondere i dobivene procjene su konzistentne s poznatim informacijama.

Glavni utjecaj proces kalibracije ima na varijable istraživanja koje su u korelaciji s pomoćnim informacijama. Drugim riječima, proces kalibracije omogućuje veću preciznost u procijenjenim totalima korištenjem novih pondera.

Inicijalni (ili planirani) ponderi jedinica iz istraživanja (poduzeće ili poduzetnik) su obrnuto proporcionalni vjerojatnosti uključivanja. Slijedom toga, inicijalni ponder je korigiran za ukupni neodgovor po stratumima. Ako ne uzmemo u obzir ukupni neodgovor po stratumima u računanju pondera, procjene će uključiti izvjesnu dozu nepristranosti, što želimo izbjeći što je više moguće. Dakle, za svaki stratum, ponder jedinice koja je odgovorila korigiran s neodgovorom izačunat je na taj način da svaka jedinica koja je odgovorila također predstavlja i jedinice koje nisu odgovorile.

Ponder korigiran neodgovorom i poznati totali populacije su početna točka u procesu kalibracije. Jedini dostupni totali populacije u BiH su ukupan broj jedinica istraživanja u populaciji po stratumima i ukupna uposlenost u populaciji po stratumima.

Formalnije, tražimo rješenje za zadovoljavanje sljedećih uvjeta:

$$\left\{ \begin{array}{l} \min \sum_{j \in S} d(w_j, a_j) \\ \sum_{j \in S_k} w_j = X'_k, \quad k = 1, \dots, 99. \\ \sum_{j \in S_k} w_j x_j = X''_k \end{array} \right.$$

Gdje je a_j ponder korigiran neodgovorom, w_j je kalibrirani ponder (koji je rezultat problema optimizacije), d je funkcija rastojanja, S je skup svih jedinica koje su odgovorile s_k ($k = 1, \dots, 99$) je skup

svih jedinica koje su odgovorile u stratumu k ($s_k \subset S, (k = 1, \dots, 99), \bigcup_{k=1}^{99} s_k = S$), x_j ($j \in s_k$) su

vrijednosti pomoćne varijable prikupljene pomoću istraživanja (ukupan broj uposlenih), X'_k (X''_k) su poznati totali populacije po stratumu k – ukupan broj jedinica iz istraživanja (ukupan broj uposlenih). Na svršetku, postoji 99 stratumu u BiH.

'Survey' paket istraživanja u R-sofveru je implementirao funkciju za bavljenje problemom optimizacije sa ograničenjima, koja se koristi u logaritamskoj funkciji razdaljine. Kao rezultat, ponderirani ukupan broj jedinica iz istraživanja je veći od 0.4%, u usporedbi s poznatim totalom. Slično, ponderirani ukupan broj uposlenih je veći od 0.4%, u usporedbi s poznatim totalom, što su prihvatljivi rezultati.

Također, posebna funkcija se koristi za procjenu totala i varijance (standardne greške). Pokušalo se sa nekoliko alternativnih procjena domene. Rezultati s najvećom preciznošću su dobiveni za NACE područje razine domene i NACE područje razine domene sa oznakom poduzetnika.

Procedura razvijena u R

Procedura kalibracije razvijena je u R-sofveru uz korištenje 'Survey' paketa. R-sofver se povezuje sa bazom podataka korištenjem RODBC biblioteke. Razvijeni su sljedeći koraci:

```
Veza sa bazom podataka (linkDB <- odbcConnect("sbs_survey", uid="Admin", case="tolower")
Import a query containing sample data (strata, weights (corrected by missing response rate) and the
main variables: PV=Production Value, IC=Intermediate Costs, VAL=Value Added, PC=Production
Costs, MOL, INV=Investments example: "SELECT strata.code, strata.strata, ([Nh]/[n])*([n]/[m]) AS
weight, strata.cod11100, strata.PV, strata.IC, strata.VAL, strata.PC, strata.MOL, strata.INV,
Pop_strat.n, Pop_strat.m, Pop_strat.Nh, Pop_strat.fh, ENTERPRISE.weight AS weight0,
Pop_strat.pop_worker, section3.cod31000 AS worker ROM ((strata INNER JOIN ENTERPRISE ON
strata.code = ENTERPRISE.code) INNER JOIN section3 ON (strata.code = section3.code) AND
(ENTERPRISE.code = section3.code)) INNER JOIN Pop_strat ON strata.strata = Pop_strat.strata
WHERE (((Pop_strat.fh)<=1));")
Creating a data frame (df <- sqlFetch(linkDB, "strataw", rownames=NULL))
Putting the strata variable as a factor (df$strata=as.factor(df$strata))
Creating an object surveydesign with information on the Sample design (ss <- svydesign(ids=~code,
weights=~weight, data=df, nest=FALSE, strata=~strata, fpc=~fh)) Creating a Vector of Known Pop.
Total (df=df[order(df,"strata"),]; rm(totali); total0=df[order(df,"strata"),c("strata","Nh","pop_worker")];
tot.uniq=unique(total0); total1=tot.uniq[,c("Nh","pop_worker")]; pop.totals=as.numeric(as.matrix(total1)))
Computation of calibrated weights (cc <- calibrate(design=ss, formula=~strata+worker:strata-1,
population=pop.totals, calfun="logit", bounds=c(0.001,500.0),force=T, epsilon=1e-7)
In the case of 1 PSU we get options(survey.lonely.psu="remove") getOption("survey.lonely.psu")
Creation of the final weight vector (weight_cal<-weights(cc); df_cal<-
data.frame(df,weight_cal=weight_cal); df_cal$weight_cal=as.numeric(df_cal$weight_cal)
Recording the final weights in the DB (weight_calib<-
data.frame(code=df$code,weight_cal=weights(cc))
weight_calib$weight_cal=as.numeric(weight_calib$weight_cal); sqlSave(linkDB, weight_calib);
Computation of estimates and sampling errors by diomain (svytotal(~worker,ss); svytotal(~worker,cc);
svyby(~worker, ~ateco2, cc, svytotal); svyby(~PV, ~ateco2, cc, svytotal); svyby(~I(VAL/1000000),
~ateco2, cc, svytotal); etc.)
```

5.3 Procjena greške uzorka

Kako bi se izmjerila preciznost procjena, potrebno je procijeniti varijance. Procjena i procjena standardne greške (kvadratni korijen procjene varijance), se koriste za izračunavanje intervala pouzdanosti.

$$\hat{Y} \pm c\sqrt{\hat{V}(\hat{Y})},$$

gdje je c konstanta.

Također, procjena koeficijenta varijacije je izražena procentom

$$cv(\hat{Y}) = \frac{\sqrt{\hat{V}(\hat{Y})}}{\hat{Y}} \times 100.$$

Tablica 5.1 pokazuje procjene koeficijenta varijacije glavnih SPS varijabli po NACE područjima.

Tablica 5.1 - Procjene koeficijenta varijacije (%), po NACE područjima

NACE Područje	Promet	Vrijednost proizvodnje	Dodana vrijednost	Međufazna potrošnja	Personalni troškovi	Ukupne nabavke	Ukupne Investicije
H	2.6	2.3	1.9	4.3	1.8	4.8	16.0
I	8.4	9.3	10.0	9.9	0.2	8.0	13.7
UKUPNO	7.8	8.7	9.2	9.3	0.2	7.4	12.8

Tablica 5.2. pokazuje procjene koeficijenta varijacije glavnih SPS varijabli po NACE područjima s oznakom poduzetnika.

Tablica 5.2 - Procjene koeficijenta varijacije (%), po NACE Područjima (H,I) s oznakom poduzetnika (0,1)

NACE Područje s oznakom poduzetnika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Dodana vrijednost	Međufazna potrošnja	Personalni troškovi	Ukupne nabavke	Ukupne Investicije
H0	4.2	3.1	2.0	5.9	1.5	7.3	16.9
H1	3.0	3.3	3.3	5.6	2.9	5.4	38.6
I0	8.6	9.4	10.1	10.1	0.1	8.1	13.8
I1	6.8	6.6	6.9	7.9	26.6	19.4	31.2
TOTAL	7.8	8.7	9.2	9.3	0.2	7.4	12.8

6. Finalni rezultati i buduće aktivnosti

Što se tiče rezultata ovoga eksperimentalnog SPS istraživanja provedenog u dva NACE područja, važno je napraviti određene važne uvodne primjedbe.

Prije svega, nužno je naglasiti sljedeće činjenice: a) prvi je put da statističke institucije u BiH provode autentično strukturno istraživanje poduzeća i poduzetnika, b) to je, također, prvi put da statističke institucije u BiH provode poslovno istraživanje koristeći tehniku uzorka, c) strukturno poslovno istraživanje za referentnu 2007. godinu je provedeno kao eksperimentalno, d) istraživanje obuhvaća samo dva NACE područja, H – Ugostiteljstvo i I – Promet i komunikacije, e) sve faze istraživanja nisu dovršene unutar rokova koje je predvidio Twinnig projekt, f) a, kao posljedica toga, nije bilo dostatno vremena za provjeru, analizu i potvrdu prvog kruga rezultata i g) aktivnosti na svim planiranim fazama i analize nastavit će se nakon završetka projekta.

U razdoblju pripremanja ovoga dokumenta bilo je moguće prezentirati samo odabrani skup grubih preliminarnih rezultata za neke varijable i indikatore, samo kao primjer i sugestiju za budući rad. Prezentirani rezultati u tablicama i dijagramima dati su samo na razini područja klasifikacija i podijeljeni po veličini klasa i pravnoga statusa jedinica. Međutim, računanje i prezentiranje brojnih drugih varijabli i indikatora, na razini detalja, je planirano i predviđeno nakon što se sve aktivnosti u svezi eksperimentalnoga istraživanja završe.

6.1 Sažeti rezultati za Ugostiteljstvo i Promet i komunikacije za razinu BiH

Koncem 2007. godine bilo je 13.093 aktivnih poslovnih subjekata u H i I područjima u Bosni i Hercegovini (3.161 poduzeća i 9.932 poduzetnika). Ova dva područja uključuju ukupan broj od 70.115 uposlenih osoba, od kojih 49.587 po poduzećima i 20.528 po poduzetnicima. Od ukupnog broja uposlenih osoba, 53.064 su bili plaćeni uposlenici (43.073 po poduzećima i 9.991 po poduzetnicima).

Vrijednost prometa koji su ostvarili poduzeća i poduzetnici u ova dva područja je iznosila 5.008 milijuna KM, od toga 4.762 milijuna po poduzećima i 246 milijuna po poduzetnicima. Vrijednost proizvodnje je iznosila 4.226 milijuna KM poglavito po poduzetnicima. Dodana vrijednost prema faktorskim troškovima je bila 2.236 milijuna KM; 2.128 milijuna po poduzećima i 108 po poduzetnicima. Bruto investicije su iznosile 702 milijuna KM, 695 milijuna za poduzeća i samo 7 milijuna po poduzetnicima.

Ukupna nabavka realizirana u 2007. godini u područjima H i I bila je 226 milijuna KM, dok je međufazna potrošnja predstavljala 133 milijuna KM. Personalni troškovi su bili 2.855 milijuna, 2.758 milijuna po poduzećima.

Udio poduzetnika u ukupnome broju jedinica bio je tri puta veći nego broj poduzeća. Udio poduzetnika u ukupnom broju uposlenika bio je 19%, a njihov doprinos ukupnom prometu područja H i I bio je oko 5%.

Dodana vrijednost generirana po poduzetniku je bila u prosjeku 10.825 KM. Prosječan broj uposlenih osoba po poduzetniku je bio 2.7.

Pregled rezultata prema klasama po broju uposlenih osoba u prezentiranim tablicama pokazuje sljedeće glavne ishode: najveći broj firmi je bio registriran u prvoj klasi po broju uposlenih (1-9 uposlenih osoba), dok je klasa većih firmi po broju uposlenih (treća klasa) više zastupljena u smislu uposlenika: predstavlja više od 50% ukupne uposlenosti. Što se tiče glavnih indikatora, vrijedno je primijetiti da su promet po djelatniku i produktivnost rada najveći u drugoj klasi po broju uposlenih (10-19 uposlenih osoba).

Za detaljnije i specifičnije analize ovih preliminarnih rezultata mogu se pogledati detaljniji podaci po područjima i entitetima u tablicama i dijagramima datim u prilogu.

6.2 Rezime i buduće aktivnosti

Što se tiče strukturne poslovne statistike (SPS), ogroman napor je uložen u: a) poboljšanje sadržaja upitnika, b) proširivanje polja promatranja uključujući mala poduzeća, poduzetnike i neke uslužne djelatnosti; c) prelazak sa potpunoga obuhvata na pristup istraživanja uzorka; d) uvođenje novih metodoloških instrumenata glede uređivanja podataka, identificiranju outliera, imputiranju, procjenama preko kalibracije, evaluaciji greški uzorkovanja; e) kalkulaciju i difuziju statističkih indikatora koji su koherentni sa ISTAT-ovim i EU standardima. Posljednje aktivnosti tiču se finalnih procjena i priprema statističkih tablica

Bh. stručnjaci trebaju pokušati pokrenuti i provesti slično istraživanje za 2009. godinu. Također, moguće je proširiti polje promatranja kada su pitanju uslužne djelatnosti. Ukratko, glavni sveukupni rezultat je dat relevantnom promjenom u svezi aktivnosti promatranja, metodologijom istraživanja i izračunatim glavnim indikatorima, koji sada izgledaju kao da su više sukladni EU standardima.

Uzorak istraživanja se odnosio na industrijske ekonomske djelatnosti i uslužne djelatnosti, krećući se u rasponu od oblasti 55 (Ugostiteljstvo) do oblasti 64 (Pošta i telekomunikacije) NACE Rev.1.1. Stratificirani slučajno odabrani uzorak bio je planiran i korišten za sve jedinice koje imaju manje od 20 uposlenih, dok je za sve jedinice koje imaju 20 i više uposlenih osoba uzet potpun obuhvat. Ustvari, ovo je bio prvi pokušaj korištenja pristupa uzorkovanja za prikupljanje strukturnih poslovnih podataka bez potpunog obuhvata kao što se to radilo u prošlosti.

Na bazi već prikupljenih mikropodataka i uporabom određenoga softvera koji može proizvesti procjene putem kalibriranja, stručnjaci iz Agencije su sami izvršili privremene procjene, na bazi 'R' softvera. Preliminarni rezultati dobiveni korištenjem procedure kalibriranja uspoređeni su s onim dobivenim običnom Horvitz-Thompsonovom (HT) tehnikom procjene. Posebice smo verificirali potencijalno precjenjivanje zbog neodgovara uspoređujući procjene broja uposlenih osoba dobivenog uporabom kalibracije (koji je jednak stvarnim iznosima izvedenim iz originalne liste konstrukcijom) sa onim izvedenim putem HT.

Stope odgovora su definitivno izračunate nakon ponovnih kontakata i povratnih informacija iz nekih velikih jedinica koje nisu odgovorile. Analiza stopa odgovora imala je za cilj verificiranje potrebe da se spoje stratumi koje karakteriziraju suviše niska stopa odgovora i/ili suviše malo ispitanika (manje od 5). Ustvari, stratumi s brojem odgovora manjim od 5 trebaju biti identificirani i spojeni s najbližim stratumom (gdje bi rastojanje između stratuma trebalo biti vjerojatno ocijenjeno na bazi broja uposlenih osoba). Osim toga, posvetili smo se i pitanju promjena u poslovnim jedinicama i problemima vezanim za kvalitetu okvira uzorka. Ustvari, neki ispitanici pokazuju različitu ekonomsku djelatnost ili različit broj djelatnika ili različit pravni tip. Zato je svaki ispitanik alociran u "pravom" stratumu gdje je moguće izvršiti prilagodbu populacije firmi i djelatnika za svaki stratum. Također i da bi se bolje "kalibrirale" finalne procjene korektnim vrijednostima populacije. Nakon ovih prilagodbi, finalne stope odgovora u svakom stratumu su izračunate u smislu jedinica i djelatnika. Nadalje, na bazi STATA softvera primjenjivane su neke procedure za imputiranje djelomičnih neodgovora.

Neka poboljšanja su potrebna glede obuhvata sektora i pripremi (i ažuriranju) jedinstvene baze podataka na razini cijele države. Dakako, to ne znači kako se ne mogu kreirati i pohraniti baze podataka na razini entiteta, ali one moraju biti kompletno koherentne s mikropodacima datim Agenciji. Štoviše, glavno je nastaviti s uporabom tehnika uzorkovanja, također s ciljem smanjivanja opterećenosti odgovaranjem. Istraživanja na bazi uzorka trebala bi biti proširena na sve poslovne sektore (područja C-K, M, N i O). Preporučena je uporaba administrativnih izvora čim bude moguće (bilance stanja, porezni podaci, podaci o socijalnom osiguranju) za provjeru kvalitete odgovora i smanjenja statističkog opterećenja. Štoviše, veze s poslovnim registrom bi trebale ojačati čim se u potpunosti implementira registar na državnoj razini.

Tablica 1.1 Područje H - Hoteli i restorani - Vrijednosti osnovnih SPS varijabli, isprekidano po klasama veličine i legalnom statusu za 2007.

Privremeni podaci

Razina isprekidanosti	Vrijednosti u 000 KM										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	
	Broj tvrtki	Broj uposlenih osoba	Broj uposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Personalni troškovi	Bruto investicije	
H područje, ukupno	7.966	23.720	15.398	372.083	302.115	225.872	133.263	168.852	122.830	48.856	
<i>H po klasama veličine</i>											
1-9 uposlenih osoba	7.693	16.927	8.981	177.847	133.096	118.259	51.733	81.362	73.583	5.449	
10-19 uposlenih osoba	195	2.686	2.427	67.050	46.891	43.760	28.066	18.825	15.614	21.167	
20+ uposlenih osoba	78	4.107	3.990	127.185	122.129	63.853	53.463	68.665	33.633	22.240	
<i>H po legalnom statusu</i>											
Poduzeća	699	6.645	6.055	197.191	174.422	127.567	87.015	87.408	48.599	45.575	
Poduzetnici	7.267	17.075	9.343	174.892	127.693	98.305	46.249	81.444	74.230	3.281	
H područje, ukupno	3.808	11.881	7.932	221.411	193.483	127.784	88.235	105.248	67.782	27.912	
<i>H po klasama veličine</i>											
1-9 uposlenih osoba	3.646	7.961	4.309	89.453	65.709	66.960	28.222	37.487	36.114	2.555	
10-19 uposlenih osoba	121	1.654	1.441	40.045	35.008	22.384	22.960	12.048	10.668	9.640	
20+ uposlenih osoba	41	2.266	2.182	91.913	92.765	38.440	37.052	55.713	21.000	15.718	
<i>H po legalnom statusu</i>											
Poduzeća	506	3.937	3.435	129.484	125.788	71.914	58.569	67.219	31.276	26.425	
Poduzetnici	3.302	7.944	4.497	91.927	67.695	55.870	29.666	38.030	36.506	1.487	
H područje, ukupno	3.792	11.275	7.277	143.652	103.151	93.522	42.997	60.153	52.954	20.720	
<i>H po klasama veličine</i>											
1-9 uposlenih osoba	3.683	8.455	4.534	82.699	63.255	47.369	22.079	41.176	35.801	2.687	
10-19 uposlenih osoba	73	1.022	978	26.835	11.750	21.310	5.076	6.674	4.897	11.510	
20+ uposlenih osoba	36	1.798	1.765	34.118	28.145	24.843	15.842	12.303	12.255	6.522	
<i>H po legalnom statusu</i>											
Poduzeća	173	2.626	2.558	66.130	47.110	54.226	27.801	19.309	16.808	19.150	
Poduzetnici	3.619	8.649	4.719	77.522	56.041	39.296	15.196	40.845	36.146	1.570	
H područje, ukupno	366	564	190	7.020	5.482	4.566	2.031	3.451	2.094	225	
<i>H po legalnom statusu</i>											
Poduzeća	20	82	63	1.578	1.525	1.427	644	881	516	0	
Poduzetnici	346	482	127	5.442	3.957	3.139	1.387	2.570	1.578	225	

Tablica 1.2 Područje I - Transport i komunikacije - Vrijednosti osnovnih SPS varijabli, isprekidano po klasama veličine i legalnom statusu za 2007
Privremeni podaci

Razina isprekidanosti	Broj tvrtki			Broj zaposlenih osoba			Broj zaposlenih osoba			Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Personalni troškovi	Bruto investicije
	1	2	3	4	5	6	7	8	9							
I područje, ukupno	5.127	46.395	37.666	4.636.400	4.121.221	2.752.335	2.053.589	2.067.632	2.732.755	653.477						
<i>I po klasama veličine</i>																
1-9 zaposlenih osoba	4.652	10.164	5.481	642.652	503.918	612.432	390.825	113.094	67.784	46.249						
10-19 zaposlenih osoba	314	4.452	4.066	828.428	690.049	508.419	349.854	340.196	40.564	128.149						
20+ zaposlenih osoba	161	31.779	28.119	3.165.319	2.927.253	1.631.483	1.312.911	1.614.342	2.624.407	479.080						
<i>I po legalnom statusu</i>																
Poduzeća	2.462	42.942	37.018	4.564.727	4.051.294	2.693.397	2.009.732	2.041.561	2.710.243	649.675						
Poduzetnici	2.665	3.453	648	71.673	69.927	58.937	43.857	26.070	22.512	3.802						
I područje, ukupno	2.466	28.953	26.132	3.727.339	3.283.242	2.278.787	1.677.580	1.605.662	2.521.881	553.783						
<i>I po klasama veličine</i>																
1-9 zaposlenih osoba	2.139	5.237	3.141	433.384	316.558	457.312	263.816	52.742	42.585	27.080						
10-19 zaposlenih osoba	219	3.123	2.764	712.267	617.366	411.749	317.268	300.098	31.426	124.930						
20+ zaposlenih osoba	108	20.593	20.227	2.581.688	2.349.318	1.409.727	1.096.497	1.252.821	2.447.870	401.773						
<i>I po legalnom statusu</i>																
Poduzeća	1.688	28.080	26.037	3.706.107	3.262.050	2.250.009	1.661.814	1.600.237	2.510.293	553.215						
Poduzetnici	778	873	95	21.232	21.191	28.778	15.766	5.425	11.588	568						
I područje, ukupno	2.340	16.849	11.260	884.233	814.950	457.268	363.197	451.754	207.682	96.721						
<i>I po klasama veličine</i>																
1-9 zaposlenih osoba	2.196	4.508	2.239	193.350	173.274	144.897	119.347	53.927	24.031	17.129						
10-19 zaposlenih osoba	93	1.299	1.272	111.616	68.166	92.775	29.591	38.575	8.866	2.685						
20+ zaposlenih osoba	51	11.042	7.749	579.268	573.511	219.597	214.259	359.252	174.785	76.908						
<i>I po legalnom statusu</i>																
Poduzeća	721	14.547	10.714	835.535	767.931	427.750	335.703	432.228	197.401	94.018						
Poduzetnici	1.619	2.301	546	48.698	47.019	29.518	27.493	19.526	10.281	2.703						
I područje, ukupno	321	593	274	24.827	23.029	16.279	12.813	10.216	3.192	2.973						
<i>I po legalnom statusu</i>																
Poduzeća	53	315	267	23.084	21.312	15.638	12.215	9.097	2.550	2.442						
Poduzetnici	268	278	7	1.743	1.717	641	598	1.119	642	531						

Suma područja H 1 I - Vrijednosti osnovnih SPS varijabli, isprekidano po klasama veličine i legalnom statusu za 2007.

Tablica 1.3
Privremeni podaci

Razina isprekidivosti	Vrijednosti u 000 KM									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11
	Broj tvrtki	Broj uposlenih osoba	Broj uposlenika	Promet	Vrijednost proizvodnje	Ukupne nabavke	Međufazna potrošnja	Dodana vrijednost po faktorskim troškovima	Personalni troškovi	Bruto investicije
Suma H+I područja, ukupno	13.093	70.115	53.064	5.008.482	4.423.337	2.978.207	2.186.853	2.236.484	2.855.585	702.334
<i>H+I po klasama veličine</i>										
1-9 uposlenih osoba	12.345	27.091	14.462	820.500	637.014	730.692	442.558	194.456	141.367	51.698
10-19 uposlenih osoba	509	7.138	6.493	895.478	736.941	552.179	377.920	359.020	56.178	149.316
20+ uposlenih osoba	239	35.886	32.109	3.292.504	3.049.382	1.695.336	1.366.374	1.683.008	2.658.040	501.320
<i>H+I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	3.161	49.587	43.073	4.761.918	4.225.716	2.820.964	2.096.747	2.128.969	2.758.843	695.251
Poduzetnici	9.932	20.528	9.991	246.565	197.620	157.242	90.106	107.515	96.742	7.083
Suma H+I područja, ukupno	6.274	40.834	34.063	3.948.750	3.476.724	2.406.571	1.765.815	1.710.910	2.589.663	581.695
<i>H+I po klasama veličine</i>										
1-9 uposlenih osoba	5.785	13.198	7.450	522.837	382.267	524.272	292.038	90.229	78.699	29.635
10-19 uposlenih osoba	340	4.777	4.205	752.312	652.374	434.132	340.228	312.146	42.094	134.569
20+ uposlenih osoba	149	22.859	22.409	2.673.601	2.442.083	1.448.167	1.133.549	1.308.534	2.468.869	417.491
<i>H+I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	2.194	32.017	29.471	3.835.591	3.387.838	2.321.923	1.720.383	1.667.455	2.541.568	579.641
Poduzetnici	4.080	8.817	4.592	113.160	88.886	84.648	45.432	43.454	48.095	2.055
Suma H+I područja, ukupno	6.132	28.124	18.537	1.027.885	918.101	550.790	406.194	511.907	260.636	117.441
<i>H+I po klasama veličine</i>										
1-9 uposlenih osoba	5.879	12.963	6.774	276.049	236.529	192.266	141.426	95.103	59.833	19.815
10-19 uposlenih osoba	166	2.321	2.250	138.451	79.916	114.084	34.668	45.249	13.763	14.195
20+ uposlenih osoba	87	12.840	9.514	613.385	601.656	244.440	230.100	371.556	187.041	83.430
<i>H+I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	894	17.173	13.272	901.665	815.041	481.976	363.505	451.536	214.209	113.168
Poduzetnici	5.238	10.951	5.266	126.220	103.060	68.814	42.689	60.371	46.427	4.272
Suma H+I područja, ukupno	687	1.157	464	31.847	28.511	20.845	14.844	13.667	5.286	3.198
<i>H+I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	73	397	330	24.662	22.837	17.065	12.859	9.978	3.065	2.442
Poduzetnici	614	760	134	7.185	5.674	3.780	1.985	3.690	2.221	756

Tabela 2.1 Područje H - Hoteli i restorani - Struktura SPS varijabli isprekidanih po klasama veličine i legalnom statusu za 2007

Privremeni podaci

Razina isprekidanosti	struktura u %										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	
H područje, ukupno	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>H po klasama veličine</i>											
1-9 zaposlenih osoba	96,57	71,36	58,32	47,80	44,05	52,36	38,82	48,19	59,91	11,15	11,15
10-19 zaposlenih osoba	2,45	11,32	15,76	18,02	15,52	19,37	21,06	11,15	12,71	43,32	43,32
20+ zaposlenih osoba	0,98	17,31	25,91	34,18	40,42	28,27	40,12	40,67	27,38	45,52	45,52
<i>H po legalnom statusu</i>											
Poduzeća	8,77	28,01	39,32	53,00	57,73	56,48	65,30	51,77	39,57	93,28	93,28
Poduzetnici	91,23	71,99	60,68	47,00	42,27	43,52	34,70	48,23	60,43	6,72	6,72
H područje, ukupno	47,80	50,09	51,51	59,51	64,04	56,57	66,21	62,33	55,18	57,13	57,13
<i>H po klasama veličine</i>											
1-9 zaposlenih osoba	95,75	67,01	54,32	40,40	33,96	52,40	31,99	35,62	53,28	9,15	9,15
10-19 zaposlenih osoba	3,18	13,92	18,17	18,09	18,09	17,52	26,02	11,45	15,74	34,54	34,54
20+ zaposlenih osoba	1,08	19,07	27,51	41,51	47,95	30,08	41,99	52,94	30,98	56,31	56,31
<i>H po legalnom statusu</i>											
Poduzeća	13,29	33,14	43,30	58,48	65,01	56,28	66,38	63,87	46,14	94,67	94,67
Poduzetnici	86,71	66,86	56,70	41,52	34,99	43,72	33,62	36,13	53,86	5,33	5,33
H područje, ukupno	47,60	47,53	47,26	38,61	34,14	41,40	32,26	35,62	43,11	42,41	42,41
<i>H po klasama veličine</i>											
1-9 zaposlenih osoba	97,13	74,99	62,31	57,57	61,32	50,65	51,35	68,45	67,61	12,97	12,97
10-19 zaposlenih osoba	1,92	9,06	13,43	18,68	11,39	22,79	11,81	11,10	9,25	55,55	55,55
20+ zaposlenih osoba	0,95	15,95	24,25	23,75	27,29	26,56	36,84	20,45	23,14	31,48	31,48
<i>H po legalnom statusu</i>											
Poduzeća	4,56	23,29	35,15	46,03	45,67	57,98	64,66	32,10	31,74	92,42	92,42
Poduzetnici	95,44	76,71	64,85	53,97	54,33	42,02	35,34	67,90	68,26	7,58	7,58
H područje, ukupno	4,60	2,38	1,23	1,89	1,81	2,02	1,52	2,04	1,71	0,46	0,46
<i>H po legalnom statusu</i>											
Poduzeća	5,46	14,53	33,17	22,48	27,82	31,25	31,72	25,52	24,63	0,00	0,00
Poduzetnici	94,54	85,47	66,83	77,52	72,18	68,75	68,28	74,48	75,37	100,00	100,00

Tabela 2.2 Područje I - Transport i komunikacije - Struktura SPS varijabli isprekidanih po klasama veličine i legalnom statusu za 2007

Privremeni podaci

Razina isprekidanosti	struktura u %									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11
I područje, ukupno	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>I po klasama veličine</i>										
1-9 zaposlenih osoba	90,74	21,91	14,55	13,86	12,23	22,25	19,03	5,47	2,48	7,08
10-19 zaposlenih osoba	6,12	9,60	10,79	17,87	16,74	18,47	17,04	16,45	1,48	19,61
20+ zaposlenih osoba	3,14	68,50	74,65	68,27	71,03	59,28	63,93	78,08	96,04	73,31
<i>I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	48,02	92,56	98,28	98,45	98,30	97,86	97,86	98,74	99,18	99,42
Poduzetnici	51,98	7,44	1,72	1,55	1,70	2,14	2,14	1,26	0,82	0,58
I područje, ukupno	48,10	62,41	69,38	80,39	79,67	82,79	81,69	77,66	92,28	84,74
<i>I po klasama veličine</i>										
1-9 zaposlenih osoba	86,74	18,09	12,02	11,63	9,64	20,07	15,73	3,28	1,69	4,89
10-19 zaposlenih osoba	8,88	10,79	10,58	19,11	18,80	18,07	18,91	18,69	1,25	22,56
20+ zaposlenih osoba	4,38	71,13	77,40	69,26	71,55	61,86	65,36	78,03	97,07	72,55
<i>I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	68,45	96,98	99,64	99,43	99,35	98,74	99,06	99,66	99,54	99,90
Poduzetnici	31,55	3,02	0,36	0,57	0,65	1,26	0,94	0,34	0,46	0,10
I područje, ukupno	45,64	36,32	29,90	19,07	19,77	16,61	17,69	21,85	7,60	14,80
<i>I po klasama veličine</i>										
1-9 zaposlenih osoba	93,86	26,76	19,89	21,87	21,26	31,69	32,86	11,94	11,57	17,71
10-19 zaposlenih osoba	3,97	7,71	11,30	12,62	8,36	20,29	8,15	8,54	4,27	2,78
20+ zaposlenih osoba	2,17	65,54	68,81	65,51	70,37	48,02	58,99	79,52	84,16	79,52
<i>I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	30,82	86,34	95,15	94,49	94,23	93,54	92,43	95,68	95,05	97,21
Poduzetnici	69,18	13,66	4,85	5,51	5,77	6,46	7,57	4,32	4,95	2,79
I područje, ukupno	6,26	1,28	0,73	0,54	0,56	0,59	0,62	0,49	0,12	0,45
<i>I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	16,51	53,11	97,44	92,98	92,54	96,06	95,34	89,04	79,88	82,13
Poduzetnici	83,49	46,89	2,56	7,02	7,46	3,94	4,66	10,96	20,12	17,87

Tabela 2.3 Suma područja H I I - Struktura SPS varijabli isprekidanih po klasama veličine i legalnom statusu za 2007
Privremeni podaci

Razina isprekidanosti	struktura u %									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11
Suma H+I područja, ukupno	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>H+I po klasama veličine</i>										
1-9 zaposlenih osoba	94,29	38,64	27,25	16,38	14,40	24,53	20,24	8,69	4,95	7,36
10-19 zaposlenih osoba	3,89	10,18	12,24	17,88	16,66	18,54	17,28	16,05	1,97	21,26
20+ zaposlenih osoba	1,82	51,18	60,51	65,74	68,94	56,92	62,48	75,25	93,08	71,38
<i>H+I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	24,14	70,72	81,17	95,08	95,53	94,72	95,88	95,19	96,61	98,99
Poduzetnici	75,86	29,28	18,83	4,92	4,47	5,28	4,12	4,81	3,39	1,01
Suma H+I područja, ukupno	47,92	58,24	64,19	78,84	78,60	80,81	80,75	76,50	90,69	82,82
<i>H+I po klasama veličine</i>										
1-9 zaposlenih osoba	92,21	32,32	21,87	13,24	11,00	21,79	16,54	5,27	3,04	5,09
10-19 zaposlenih osoba	5,42	11,70	12,34	19,05	18,76	18,04	19,27	18,24	1,63	23,13
20+ zaposlenih osoba	2,37	55,98	65,79	67,71	70,24	60,18	64,19	76,48	95,34	71,77
<i>H+I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	34,97	78,41	86,52	97,13	97,44	96,48	97,43	97,46	98,14	99,65
Poduzetnici	65,03	21,59	13,48	2,87	2,56	3,52	2,57	2,54	1,86	0,35
Suma H+I područja, ukupno	46,83	40,11	34,93	20,52	20,76	18,49	18,57	22,89	9,13	16,72
<i>H+I po klasama veličine</i>										
1-9 zaposlenih osoba	95,88	46,09	36,54	26,86	25,76	34,91	34,82	18,58	22,96	16,87
10-19 zaposlenih osoba	2,70	8,25	12,14	13,47	8,70	20,71	8,53	8,84	5,28	12,09
20+ zaposlenih osoba	1,42	45,66	51,32	59,67	65,53	44,38	56,65	72,58	71,76	71,04
<i>H+I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	14,58	61,06	71,59	87,72	88,77	87,51	89,49	88,21	82,19	96,36
Poduzetnici	85,42	38,94	28,41	12,28	11,23	12,49	10,51	11,79	17,81	3,64
Suma H+I područja, ukupno	5,25	1,65	0,87	0,64	0,64	0,70	0,68	0,61	0,19	0,46
<i>H+I po legalnom statusu</i>										
Poduzeća	10,62	34,31	71,13	77,44	80,10	81,87	86,63	73,00	57,99	76,36
Poduzetnici	89,38	65,69	28,87	22,56	19,90	18,13	13,37	27,00	42,01	23,64

Tabela 3.1 Područje H - Hoteli i restorani - Osnovni SPS indikatori isprekidani po klasama veličine i legalnom statusu za 2007

Privremeni podaci

Razina isprekidanosti podataka	1	2	3	4	5	6	7
	Promet po radniku (KM)	Produktivnost rada (KM)	Dodana vrijednost prema prometu	Troškovi rada po zaposleniku (KM)	Troškovi rada prema dodanoj vrijednosti	Profitabilnost	Investicije po radniku (KM)
H područje, ukupno	15.686	7.118	0,45	7.977	0,73	0,12	2.060
<i>H po klasama veličine</i>							
1-9 zaposlenih osoba	10.507	4.807	0,46	8.193	0,90	0,04	322
10-19 zaposlenih osoba	24.963	7.008	0,28	6.432	0,83	0,05	7.880
20+ zaposlenih osoba	30.968	16.719	0,54	8.429	0,49	0,28	5.415
<i>H po legalnom statusu</i>							
Poduzeća	29.675	13.154	0,44	8.026	0,56	0,20	6.859
Poduzetnici	10.242	4.770	0,47	7.945	0,91	0,04	192
H područje, ukupno	18.636	8.859	0,48	8.546	0,64	0,17	2.349
<i>H po klasama veličine</i>							
1-9 zaposlenih osoba	11.236	4.709	0,42	8.382	0,96	0,02	321
10-19 zaposlenih osoba	24.211	7.284	0,30	7.404	0,89	0,03	5.828
20+ zaposlenih osoba	40.562	24.587	0,61	9.624	0,38	0,38	6.936
<i>H po legalnom statusu</i>							
Poduzeća	32.889	17.074	0,52	9.106	0,47	0,28	6.712
Poduzetnici	11.572	4.787	0,41	8.118	0,96	0,02	187
H područje, ukupno	12.741	5.335	0,42	7.277	0,88	0,05	1.838
<i>H po klasama veličine</i>							
1-9 zaposlenih osoba	9.781	4.870	0,50	7.896	0,87	0,06	318
10-19 zaposlenih osoba	26.258	6.530	0,25	5.010	0,73	0,07	11.263
20+ zaposlenih osoba	18.975	6.843	0,36	6.944	1,00	0,00	3.628
<i>H po legalnom statusu</i>							
Poduzeća	25.182	7.353	0,29	6.571	0,87	0,04	7.292
Poduzetnici	8.963	4.722	0,53	7.659	0,88	0,06	181
H područje, ukupno	12.443	6.117	0,49	11.025	0,61	0,19	398
<i>H po legalnom statusu</i>							
Poduzeća	19.241	10.741	0,56	8.187	0,59	0,23	0
Poduzetnici	11.287	5.330	0,47	12.433	0,61	0,18	466

Tabela 3.2 Područje I - Transport i komunikacije - Osnovni SPS indikatori isprekidani po klasama veličine i legalnom statusu za 2007
Privremeni podaci

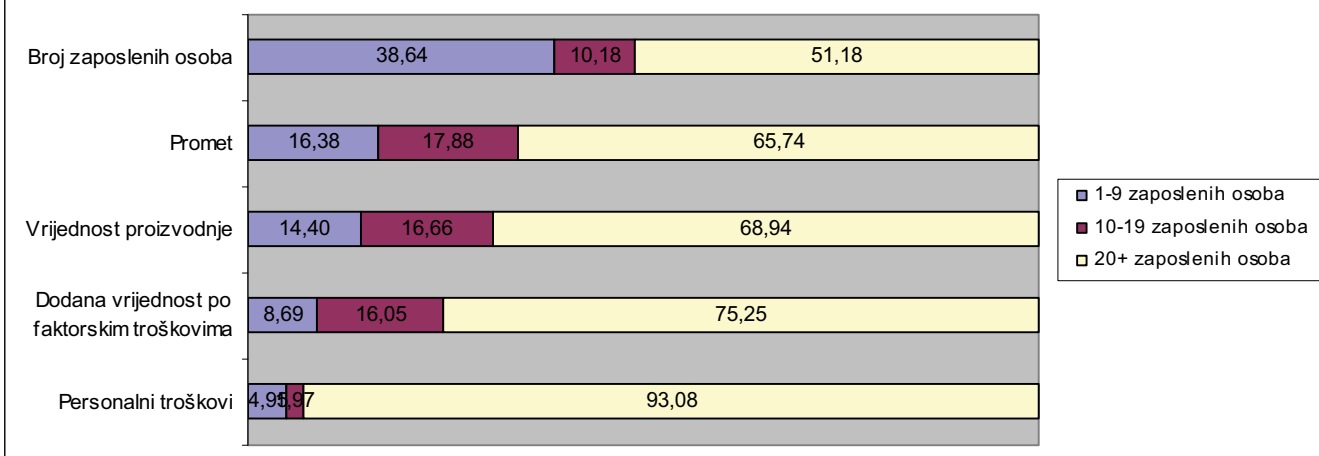
Razina isprekidivosti podataka	Promet po radniku (KM)		Produktivnost rada (KM)		Dodana vrijednost prema prometu		Troškovi rada po zaposleniku (KM)		Troškovi rada prema dodanoj vrijednosti		Profitabilnost		Investicije po radniku (KM)	
	1	2	3	4	5	6	7							
Bosna i Hercegovina														
I područje, ukupno	99.934	44.566	0,45	72.552	1,32	-0,14	14.085							
<i>I po klasama veličine</i>														
1-9 zaposlenih osoba	63.227	11.127	0,18	12.366	0,60	0,07	4.550							
10-19 zaposlenih osoba	186.095	76.420	0,41	9.976	0,12	0,36	28.787							
20+ zaposlenih osoba	99.604	50.799	0,51	93.333	1,63	-0,32	15.075							
<i>I po legalnom statusu</i>														
Poduzeća	106.299	47.542	0,45	73.215	1,33	-0,15	15.129							
Poduzetnici	20.759	7.551	0,36	34.718	0,86	0,05	1.101							
Federacija Bosne i Hercegovine														
I područje, ukupno	128.738	55.458	0,43	96.507	1,57	-0,25	19.127							
<i>I po klasama veličine</i>														
1-9 zaposlenih osoba	82.754	10.071	0,12	13.558	0,81	0,02	5.171							
10-19 zaposlenih osoba	228.071	96.093	0,42	11.371	0,10	0,38	40.003							
20+ zaposlenih osoba	125.367	60.837	0,49	121.020	1,95	-0,46	19.510							
<i>I po legalnom statusu</i>														
Poduzeća	131.984	56.988	0,43	96.414	1,57	-0,25	19.701							
Poduzetnici	24.321	6.214	0,26	122.021	2,14	-0,29	650							
Republika Srpska														
I područje, ukupno	52.481	26.812	0,51	18.444	0,46	0,28	5.741							
<i>I po klasama veličine</i>														
1-9 zaposlenih osoba	42.890	11.962	0,28	10.731	0,45	0,15	3.800							
10-19 zaposlenih osoba	85.948	29.704	0,35	6.969	0,23	0,27	2.067							
20+ zaposlenih osoba	52.460	32.535	0,62	22.557	0,49	0,32	6.965							
<i>I po legalnom statusu</i>														
Poduzeća	57.436	29.712	0,52	18.425	0,46	0,28	6.463							
Poduzetnici	21.159	8.484	0,40	18.815	0,53	0,19	1.174							
Brčko Distrikt														
I područje, ukupno	41.860	17.225	0,41	11.644	0,31	0,28	5.013							
<i>I po legalnom statusu</i>														
Poduzeća	73.279	28.878	0,39	9.546	0,28	0,28	7.752							
Poduzetnici	6.267	4.026	0,64	91.452,23	0,57	0,27	1.910							

Tabela 3.3 Suma područja H i I - Osnovni SPS indikatori isprekidani po klasama veličine i legalnom statusu za 2007

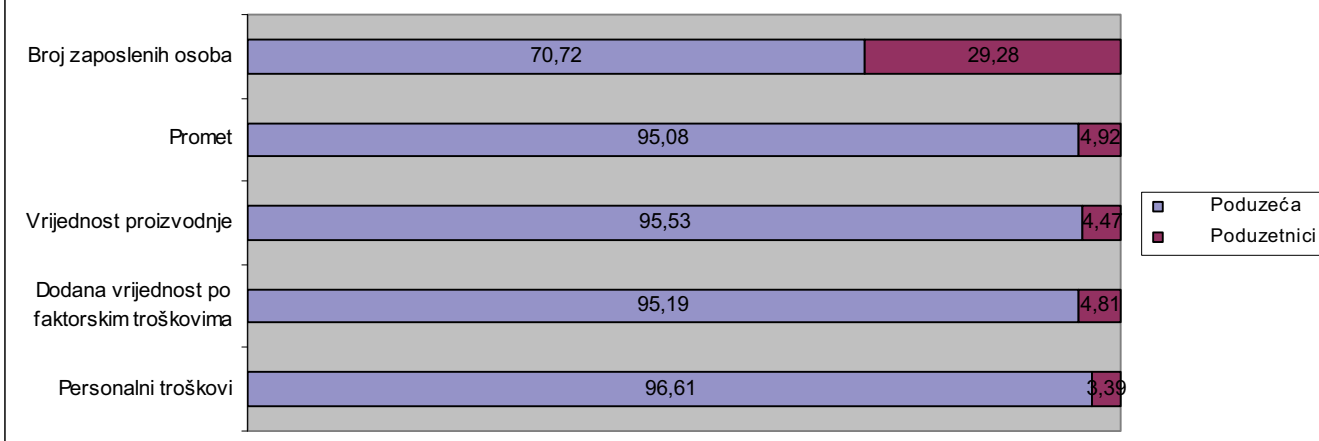
Privremeni podaci

Razina isprekidivosti podataka	Promet po radniku (KM)		Produktivnost rada (KM)	Dodana vrijednost prema prometu	Troškovi rada po zaposleniku (KM)		Troškovi rada prema dodanoj vrijednosti	Profitabilnost	Investicije po radniku (KM)
	1	2			3	4			
Suma H+I područja, ukupno	71.432	31.897	0,45	53.813	1,28	-0,12	10.017		
<i>H+I po klasama veličine</i>									
1-9 zaposlenih osoba	30.286	7.178	0,24	9.775	0,73	0,06	1.908		
10-19 zaposlenih osoba	125.459	50.300	0,40	8.652	0,16	0,34	20.919		
20+ zaposlenih osoba	91.749	46.899	0,51	82.783	1,58	-0,30	13.970		
<i>H+I po legalnom statusu</i>									
Poduzeća	96.031	42.934	0,45	64.050	1,30	-0,13	14.021		
Poduzetnici	12.011	5.238	0,44	9.683	0,90	0,04	345		
Suma H+I područja, ukupno	96.703	41.899	0,43	76.025	1,51	-0,22	14.245		
<i>H+I po klasama veličine</i>									
1-9 zaposlenih osoba	39.615	6.837	0,17	10.564	0,87	0,02	2.245		
10-19 zaposlenih osoba	157.486	65.344	0,41	10.011	0,13	0,36	28.170		
20+ zaposlenih osoba	116.961	57.244	0,49	110.173	1,89	-0,43	18.264		
<i>H+I po legalnom statusu</i>									
Poduzeća	119.799	52.080	0,43	86.239	1,52	-0,23	18.104		
Poduzetnici	12.834	4.928	0,38	10.474	1,11	-0,04	233		
Suma H+I područja, ukupno	36.549	18.202	0,50	14.060	0,51	0,24	4.176		
<i>H+I po klasama veličine</i>									
1-9 zaposlenih osoba	21.295	7.336	0,34	8.833	0,63	0,13	1.529		
10-19 zaposlenih osoba	59.661	19.498	0,33	6.117	0,30	0,23	6.117		
20+ zaposlenih osoba	47.771	28.937	0,61	19.660	0,50	0,30	6.498		
<i>H+I po legalnom statusu</i>									
Poduzeća	52.504	26.293	0,50	16.140	0,47	0,26	6.590		
Poduzetnici	11.526	5.513	0,48	8.817	0,77	0,11	390		
Suma H+I područja, ukupno	27.519	11.810	0,43	11.391	0,39	0,26	2.763		
<i>H+I po legalnom statusu</i>									
Poduzeća	62.118	25.132	0,40	9.287	0,31	0,28	6.151		
Poduzetnici	9.451	4.853	0,51	16.574	0,60	0,20	994		

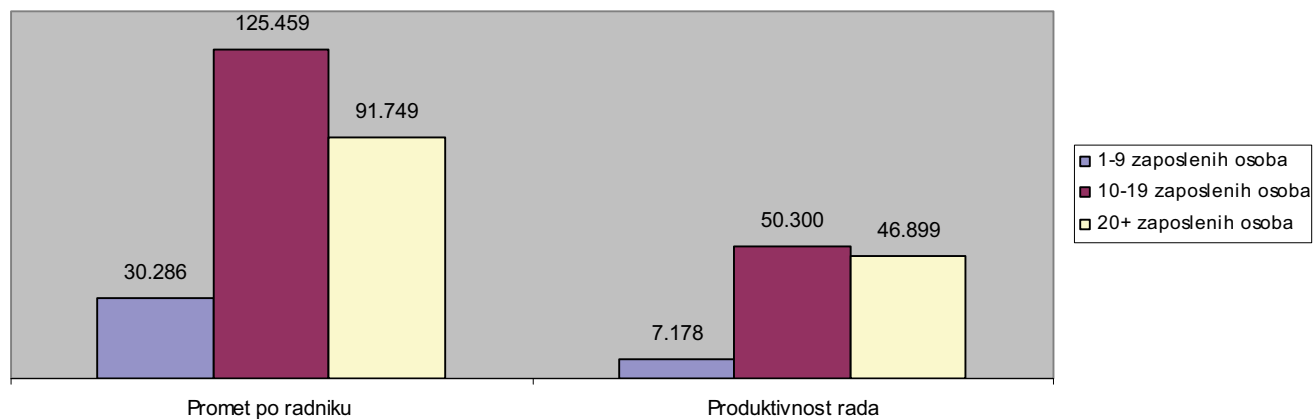
H i I, osnovne varijable po klasama veličine

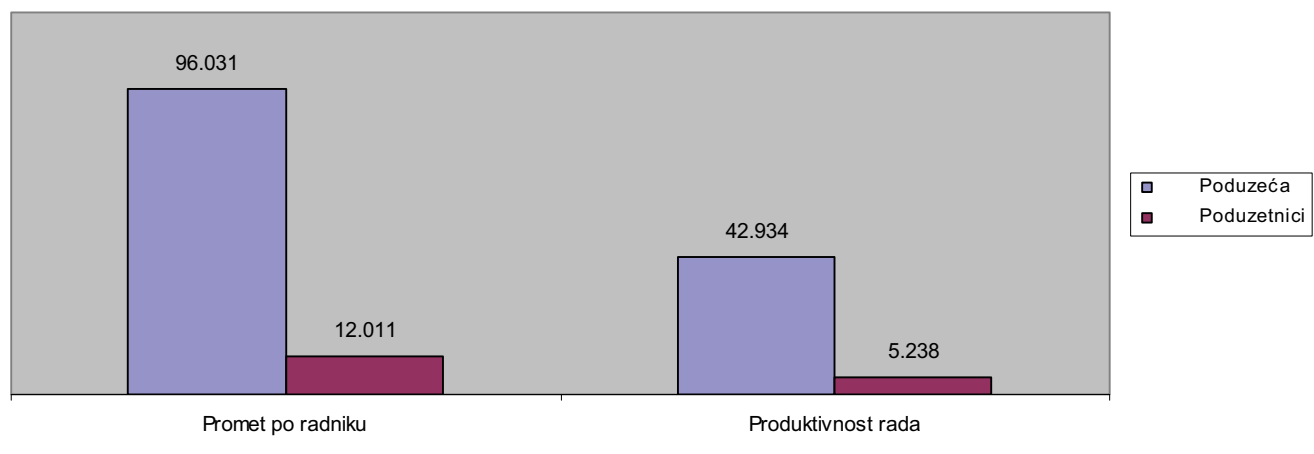
H i I, osnovne varijable po legalnom statusu

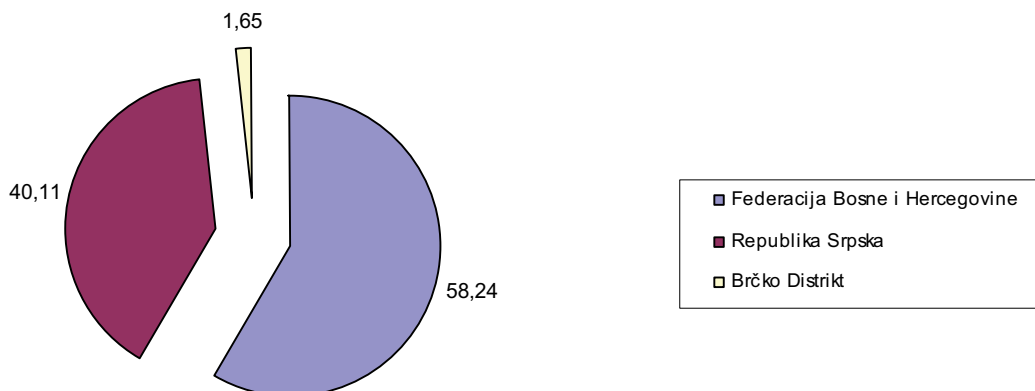
H i I - Promet po radniku i Produktivnost po klasama veličine

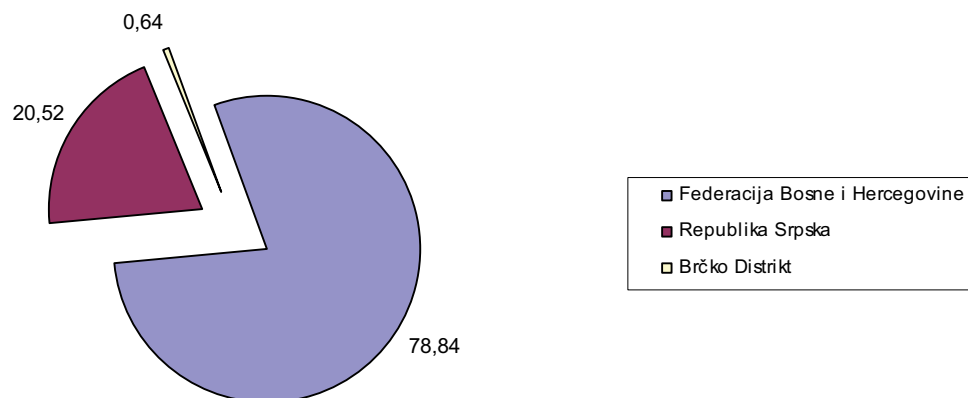
H i I - Promet po radniku i Produktivnost po legalnom statusu

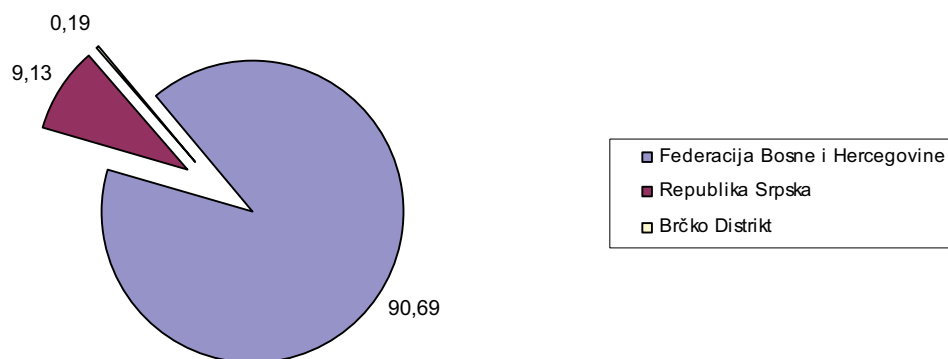
H i I - Učešće zaposlenih osoba po entitetima

H i I - Učešća prometa po entitetima

H i I - Učešće personalnih troškova po entitetima

Reference

- Bethel, J. "Sample allocation in multivariate surveys". *Survey methodology*, 15 (1989): 47-57.
- Biggs, D., e B. de Ville, e E. Suen. "A method of choosing multiway partitions for classification and decision trees". *Journal of Applied Statistics*, 18 (1991): 49-62.
- Deville, J.C., e C.E. Särndal. "Calibration Estimators in Survey Sampling". *Journal of the American Statistical Association*, 87 (1992): 376-382.
- Little R.J.A., Rubin D.B. - (2002), "Statistical Analysis with Missing Data", Wiley & Sons, New York.
- Eurostat, "Manual for Structural Business Statistics", Directorate D: Business statistics, Unit D-2: Structural business statistics, July 2003.
- Fellegi, I.P. and D. Holt - (1976), "A systematic approach to automatic edit and imputation", *Journal of the American Statistical Association* 71, 17-35.
- Horvitz D.G., Thompson D.J. - (1952), "A Generalization of Sampling without Replacement from Finite Universe", *Journal of the American Statistical Association*, vol.47, pp.663-685.
- Istat, "Conti economici delle imprese" Collana Informazioni n.8 2007.
- R-Project "The survey Package" October 2007.
- Mander A, Clayton D., "HOTDECK: Stata module to impute missing values using the hotdeck method" 1999.
- Scannapieco M., Zardetto D. e Barcaroli G. "La Calibrazione dei Dati con R: una Sperimentazione sull'Indagine Forze di Lavoro ed un Confronto con GENESEES/SAS" – Contributi Istat 4/2007.
- Schafer, J.L. (1997) *Analysis of Incomplete Multivariate Data*. Chapman & Hall, London.

DODATAK 1 SPS DEFINICIJE I KLASIFIKACIJE

Temeljne EU metodološke odluke u svezi strukturnih poslovnih statistika (za SPS anekse I –IV) su izložene u ovome dodatku.

Dio metodologije, koji se odnosi na definicije karakteristika, praktično je već primijenjen u eksperimentalnom SPS istraživanju koje je provedeno tijekom implementiranja Twinning projekta.

1. Pravna osnova za strukturne poslovne statistike

Strukturne poslovne statistike (SPS) se baziraju na pravno uspostavljenoj obvezi. Nova Uredba EU Vijeća br. 295/2008 u svezi SPS obuhvaća sve tržišne aktivnosti poslovne ekonomije s iznimkom poljoprivrednih aktivnosti, koje su pokrivena kroz druge statistike.

Početna legalna osnova za europske SPS je Uredba EU Vijeća br. 58/97, koja je definirala sadržaj, listu varijabli, obuhvat, klasifikacije i druga pravila koja se moraju poštovati u provedbi SPS istraživanja. Uz ovo su postojale i druge regulative koje su uspostavile: definicije SPS varijabli; serije podataka i formate za transmisiju SPS podataka Eurostatu; kriterije za izvješća o kvaliteti SPS podataka kao i druga važna pitanja. Prva godina za implementiranje stare SPS regulative No. 58/97 bila je 1995. godina.

Council Regulation No. 58/97 u međuvremenu je tri puta je dopunjavana amandmanima. Najnovijim je amandmanom odlučeno da se preuredi Regulativa No. 58/97 sa ciljem uključivanja svih promjena i dobivanja nove „čiste“ verzije teksta. Europski Parlament i Vijeće su novu Uredbu br. 295/2008 usvojili 14.02.2008. Odredbe ove regulative se primjenjuju za 2008. referentnu godinu i nadalje. Ponovnim usvajanjem SPS regulative uspostavljene su i sve nužne mjere za njezino implementiranje.

2. Statističke jedinice u strukturnim poslovnim statistikama

Nekoliko različitih vrsta statističkih jedinica koristi se za provedbu SPS istraživanja. Najveći broj SPS serija podataka se odnosi na „poduzeće“ kao statističku jedinicu. Druge serije SPS podataka tiču se „jedinica po vrsti aktivnosti“ i „lokalnih jedinica“.

Poduzeće – Korištenje poduzeća kao statističke jedinice za većinu SPS serija podataka ima važnu implikaciju za interpretaciju podataka. Poduzećima se dodjeljuje određena šifra aktivnosti na bazi njegove glavne djelatnosti. Međutim, statistički podaci za poduzeće odnose se na sve aktivnosti koje je provelo to poduzeće, uključujući i njegove sekundarne aktivnosti. SPS istraživanja o poduzećima uključuju podatke koji se odnose na sva poduzeća; nije dopušteno postavljanje određenog praga prema veličini poduzeća (to znači da se uključuju i informacije o poduzećima sa 0 uposlenih osoba). SPS podaci se ograničavaju isključivo na aktivnosti izvršene unutar ekonomskoga teritorija zemlje; ovo znači da se svi pokazatelji koji se odnose na ogranke legalne jedinice u inozemstvu trebaju isključiti, sa jedne strane, i da se svi pokazatelji o aktivnostima ogranaka inozemne pravne jedinice koja je aktivna na nacionalnom teritoriju zemlje trebaju uključiti u podatke.

Jedinica prema vrsti aktivnosti - Jedinica po vrsti aktivnosti grupira sve dijelove jednoga poduzeća koji doprinose izvršavanju jedne određene aktivnosti na razini klase NACE klasifikacije (4 cifre) i sačinjavaju je jedan ili više operativnih dijelova toga poduzeća. Sustav informacija jednoga poduzeća treba biti u mogućnosti za svaku jedinicu prema vrsti djelatnosti identificirati najmanje sljedeće pokazatelje: vrijednost proizvodnje, međufaznu potrošnju, troškove rada, operativni višak, broj uposlenih i ostvarene investicije. Svi troškovi pomoćnih aktivnosti poduzeća moraju se rasporediti na glavnu i sekundarne aktivnosti i prema tome na njegove jedinice po vrsti aktivnosti.

3. Klasifikacije koje se koriste u strukturnim poslovnim statistikama

NACE klasifikacija djelatnosti

Nova NACE struktura aktivnosti (NACE Rev.2) primijenit će se u strukturnim poslovnim statistikama od referentne 2008. godine pa nadalje. Za prethodne godine za prikupljane i obradu podataka korištena je NACE Rev.1.1 klasifikacija. NACE Rev.2 klasifikacija ekonomskih aktivnosti za europske zemlje odgovara međunarodnoj ISIC Rev.4 klasifikaciji aktivnosti. NACE Rev.2 klasifikacija je uspostavljena EC Regulativom No. 1893/2006.

NUTS klasifikacija regija

U okviru SPS istraživanja podaci se prikupljaju i obrađuju isprekidani po regijama. Za klasifikaciju regije zemlje EU koriste NUTS 2007 klasifikaciju koja je uključena u EC Regulativu br. 205/2007. NUTS je hijerarhijska klasifikacija koja dijeli države (razina zemlje = NUTS 1) u čitav broj NUTS 1 regija, a svaka od njih se dalje dijeli na čitav broj NUTS 2 podregija i tako dalje.

CPA klasifikacija proizvoda po aktivnostima

Određeni SPS pokazatelji isprekidani su po grupama proizvoda na bazi CPA klasifikacije.

4. Definicije karakteristika koje se koriste u strukturnim poslovnim statistikama

11 11 0 Broj poduzeća

Broj poduzeća obuhvaća sva poduzeća koja se bave tržišnom proizvodnjom i koja su registrirana u biznis registru u populaciju koja je predmetom promatranja. Ovaj se broj korigira za greške, posebice greške okvira uzorka. Uključuju se samo aktivne jedinice, poduzeća koja su ostvarila promet ili imaju uposlene u bilo kojem vremenskom razdoblju tijekom referentne godine. Isključuju se sve privremeno neaktivne (uspavane) ili stvarno neaktivne jedinice. Podatak o broju poduzeća treba uključiti sve jedinice koje su bile aktivne najmanje jedan dio referentnoga razdoblja. Podatak, također, uključuje sve lokalne jedinice (ogranke) koje ne čine posebnu legalnu jedinicu, a ovisne su o inozemnim poduzećima.

11 21 0 Broj lokalnih jedinica

Obuhvaća broj lokalnih jedinica kako su definirane u Uredbi EU Vijeća br. 696/93, a koje su registrirane u biznis registru u populaciji koja je predmetom promatranja. Broj se korigira za greške, posebice greške okvira uzorka. Lokalne jedinice moraju biti uključene čak i ako nemaju plaćene uposlene osobe. Podatak treba uključiti sve jedinice koje su bile aktivne tijekom bar jednoga dijela referentnoga razdoblja.

11 31 0 Broj jedinica prema vrsti aktivnosti

Obuhvaća broj jedinica po vrsti aktivnosti kako su definirane u Uredbi EU Vijeća br. 696/93, a koje su registrirane u biznis registru u populaciji koja je predmetom promatranja. Broj se korigira za greške, posebice greške okvira uzorka. Pravi se procjena broja jedinica kada ovaj tip jedinica nije registriran. Podatak treba uključiti sve jedinice prema vrsti aktivnosti koje su bile aktivne tijekom jednoga dijela referentnoga razdoblja.

12 11 0 Ostvareni promet

Ostvareni promet uključuje iznose koje je fakturirala tijekom referentnoga razdoblja izvještajna jedinica, i to odgovara tržišnim prodajama dobara i usluga ponuđenih trećim osobama. Prodaja dobara i usluga uključuje prodaju dobara i usluga koje je proizvela sama jedinica, ali i prodaju

trgovačke robe koju su nabavile trgovine ili zemljišta i druge imovine koji su nabavljeni i držani za preprodaju. Ako su zemljište ili druga imovina inicijalno nabavljeni za investicijske svrhe ne trebaju biti uključeni u promet. Pružanje usluga, tipično, uključuje izvršenje ugovorno dogovorenih zadaća poduzeća tijekom dogovorenoga vremenskoga razdoblja. Prihodi od dugoročnih ugovora (npr. ugovori o izgradnji) trebaju biti razvrstani prema fazama završetka ugovora, a ne po metodi završenoga ugovora.

Dobra proizvedena za vlastitu finalnu potrošnju ili investicije ne uključuju se u ostvareni promet.

Ostvareni promet uključuje sve carine i poreze na dobra i usluge koje je fakturirala jedinica sa iznimkom poreza na dodanu vrijednost (PDV) i svih poreza toga tipa. Porez na dodanu vrijednost se prikuplja u fazama od poduzeća i potpuno ga snose krajnji potrošači.

Ostvareni promet, također, uključuje sve druge troškove (transport, pakiranje, itd.) prosljeđene na kupca, čak i ako su ovi troškovi posebice iskazani u fakturama. Umanjenja cijena, rabati i diskonti kao i vrijednost povratne ambalaže moraju se oduzeti iz ove stavke.

Prihodi koje su u računima poduzeća klasificirani kao drugi operativni prihodi, financijski dohodak i izvanredni dohoci i prihodi od uporabe imovine poduzeća trećih osoba (koji donosi kamate, autorske honorare, dividende i druge dohotke) se ne uključuju u ostvareni promet. Operativne subvencije primljene od vladinih institucija su, također, isključene.

12 12 0 Vrijednost proizvodnje

Vrijednost proizvodnje mjeri vrijednost stvarno proizvedenih dobara i usluga od strane poduzeća, jedinice promatranja. Podatak se bazira na prodaji, uključujući promjene na zalihama i preprodaju dobara i usluga.

Vrijednost proizvodnje se definira kao ostvareni promet ili prihod od prodaje dobara i isporuka usluga; plus ili minus promjene na zalihama završenih proizvoda, proizvodnje koja je u tijeku i dobara i usluga nabavljenih za preprodaju; minus nabavke dobara i usluga za preprodaju (samo za dobra i usluge prodane tijekom izvještajnog razdoblja i isključujući troškove skladištenja i transporta dobara nabavljenih za preprodaju); plus kapitalizirana proizvodnja; plus drugi (operativni i izvanredni) prihodi (isključujući subvencije). Prihodi i rashodi klasificirani kao financijski ili kao prihodi u obliku kamata i dividendi u računima poduzeća isključuju se iz vrijednosti proizvodnje. U nabavke dobara i usluga za preprodaju uključuju se i nabavke usluga koje su nabavljene sa namjerom da budu pružene trećim osobama u nepromijenjenom stanju.

Kapitalizirana proizvodnja uključuje proizvodnju za vlastiti račun svih dobara koja su zadržali njihovi proizvođači kao ostvarene investicije. Ovo uključuje proizvodnju fiksne materijalne imovine (građevina, itd.) kao i proizvodnju nematerijalne imovine (razvoj softvera, itd.). Kako je kapitalizirana proizvodnja neprodana proizvodnja ona se vrednuje po troškovima proizvodnje. Ova proizvedena kapitalna dobra također se uključuju u stavku investicije.

12 15 0 Dodana vrijednost prema faktorskim troškovima

Dodana vrijednost prema faktorskim troškovima je bruto dohodak iz operativnih aktivnosti nakon njegove prilagodbe za operativne subvencije i neizravne poreze.

Dodana vrijednost prema faktorskim troškovima se može izračunati iz ostvarenoga prometa, plus kapitalizirana proizvodnja, plus drugi operativni dohodak (uključujući operativne subvencije), plus ili minus promjene na zalihama, minus nabavka dobara i usluga, minus drugi porezi na proizvode koji su vezani za promet ali nisu odbitni, minus carine i porezi vezani za proizvodnju. Carine i porezi vezani za proizvodnju su obvezna, neuzvrćena plaćanja, u kešu ili naturi koje je nametnula vlada, u svezi proizvodnje i uvoza dobara i usluga, zapošljavanja radne snage, vlasništva ili uporabe zemljišta, zgrada ili druge imovine korištenih u procesu proizvodnje, neovisno o količini ili vrijednosti proizvedenih ili prodanih dobara i usluga. Alternativno dodana vrijednost prema faktorskim troškovima može se izračunati iz bruto operativnog viška dodavanjem personalnih troškova.

Dohodak i rashodi koji se klasificiraju kao financijski u računovodstvu poduzeća isključuju se iz dodane vrijednosti. Dohodak i rashodi klasificirani kao dohodak od kamata, dohodak od dividendi, dobit od inozemne razmjene, od posuđivanja strane valute, od otkupa i gašenja duga ili financijskih troškova isključuju se iz dodane vrijednosti.

Dodana vrijednost prema faktorskim troškovima se izračunava «bruto» prije nego su podešavanja vrijednosti (kao što su amortizacija i umanjenje gubitaka) oduzeta.

12 17 0 Bruto operativni višak

Bruto operativni višak je višak stvoren obavljanjem aktivnosti nakon što je izvršena naknada za uloženi faktor rada. Bruto operativni višak se može izračunati iz dodane vrijednosti prema faktorskim troškovima, kada se ona umanjuje za personalne troškove. To je saldo koji ostaje na raspolaganju poduzeću, a koji mu dopušta da nadoknadi snabdjevače vlastitih fondova i dug, da plati poreze i konačno da financira sva, ili dio, ulaganja u svoje investicije. Dohodak i rashodi klasificirani kao financijski ili izvanredni u računovodstvu poduzeća isključuju se iz bruto operativnog viška.

13 11 0 Ukupne nabavke dobara i usluga

Nabavke dobara i usluga uključuju vrijednost svih dobara i usluga nabavljenih tijekom obračunskog razdoblja za preprodaju ili potrošnju u proizvodnom procesu, isključujući potrošnju kapitalnih dobara koja se registrira kao potrošnja fiksno kapitala. Dobra i usluge koji su u pitanju mogu biti preprodani sa ili bez dalje dorade, potpuno iskorišteni u proizvodnom procesu ili stavljeni na zalihe.

U ove nabavke su uključeni materijali koji izravno ulaze u proizvedena dobra (sirovi materijal, međufazni proizvodi, komponente), plus sitni alati i oprema koja ne spada u stalna sredstva. Također su uključeni i pomoćni materijali (maziva, voda, materijali za pakiranje, održavanje i popravke, uredski materijali), kao i energetski proizvodi. U ovu stavku su uključene i nabavke materijala koje je jedinica izvršila za proizvodnju kapitalnih dobara.

Usluge koje su plaćene tijekom referentnoga razdoblja su, također, uključene neovisno o tomu jesu li industrijske ili nisu. U ovu stavku uključena i plaćanja za sav rad koji su izvršile treće osobe u ime jedinice, uključujući i tekuće popravke i održavanje, instalacijske radove i izradu tehničkih studija. Iznosi plaćeni za instaliranje kapitalnih dobara i vrijednost kapitaliziranih dobara se isključuju.

Ukupne nabavke, također, uključuju sva plaćanja izvršena za neindustrijske usluge kao što su naknade za pravne i računovodstvene usluge, naknade za korištenje patenata i licenci (kada one nisu kapitalizirane), premije osiguranja, troškovi sastanaka akcionara i upravljačkih tijela, doprinosi uplaćeni poslovnim i profesionalnim udrugama, troškovi pošte, telefona i elektronskih komunikacija, transportne usluge za dobra i osoblje, troškovi reklame, provizije (kada nisu uključene u plaće i naknade), zakupnine, bankarski troškovi (isključujući plaćanje kamata), kao i sve druge poslovne usluge koje su osigurale poduzeću treće osobe. Uključuju se i usluge koje su transformirale i kapitalizirale jedinice promatranja kao proizvodnju investicija za vlastite potrebe.

Rashodi koji se klasificiraju kao financijski rashodi ili kao prihodi u obliku kamata i dividendi se isključuju iz ukupnih nabavki dobara i usluga.

Nabavke dobara i usluga se vrednuju po nabavnim cijenama, tj. u cijenama koje je kupac stvarno platio za proizvode, uključujući sve poreze minus subvencije na kupljene proizvode, a isključujući međutim vrijednost svih poreza tipa PDV-a.

Svi drugi porezi i carine na proizvode se stoga ne odbijaju pri vrednovanju nabavki dobara i usluga. Tretman poreza na proizvodnju nije relevantan pri vrednovanju nabavki dobara i usluga.

13 12 0 Nabavka dobara i usluga nabavljenih za preprodaju bez dalje obrade

Nabavke dobara i usluga za preprodaju su nabavke koje su namijenjene za preprodaju trećim osobama bez dalje obrade. To, također, uključuje i nabavke usluga «fakturnih» uslužnih kompanija, tj. onih kompanija čiji je ostvareni promet sastavljen ne samo od agencijskih honorara zaračunatih na transakciju usluge već također i od stvarnog iznosa koji je obuhvaćen u transakciji usluge, npr. nabavke transporta od putničkih agenata. Vrijednost dobara i usluga koje su prodane trećim osobama na bazi provizije se isključuju pošto ova dobra niti su kupljena niti su ih prodali agenti koji primaju proviziju.

Usluge za preprodaju koje su ovdje u pitanju su: output iz uslužnih aktivnosti, prava korištenja prethodno određene usluge, ili fizička potpora za pružanje usluga.

Nabavka dobara i usluga nabavljenih za preprodaju u istome stanju u kakvom su i primljene se vrednuju po nabavnim cijenama isključujući odbitni PDV i druge odbitne poreze vezane izravno za ostvareni promet. Svi drugi porezi i carine na proizvode se, dakle, ne odbijaju pri vrednovanju nabavki dobara i usluga. Tretman poreza na proizvodnju nije relevantan pri vrednovanju ovih nabavki.

13 13 1 Plaćanja za agencijske djelatnike

U ovaj se podatak uključuju plaćanja agencijama za privremeno zapošljavanje i drugim sličnim organizacijama koje osiguravaju djelatnike poslovnim klijentima – poduzećima - na određeno vremensko razdoblje, s ciljem dopune ili privremene zamjene radne snage klijenta. Osigurani djelatnici se smatraju uposlenicima jedinice koja je pružila privremenu uslugu zapošljavanja. Međutim, ove agencije i organizacije ne vrše izravan nadzor svojih uposlenika u radnome prostoru poduzeća klijenta. Uključuju se samo plaćanja za nabavku osoblja koja nisu vezana za pružanje posebne industrijske ili neindustrijske usluge.

13 21 0 Promjene na zalihama dobara i usluga

Promjene na zalihama (pozitivne ili negativne) su razlika između vrijednosti zaliha na svršetku i na početku referentnoga razdoblja. Promjene na zalihama se mogu mjeriti vrijednošću ulaza na zalihe od kojih se oduzima vrijednost povlačenja sa zaliha i vrijednost gubitaka dobara držanih na zalihama. Zalihe se iskazuju u nabavnim cijenama isključujući PDV ako su one nabavljene od drugih jedinica, u suprotnom po proizvodnim troškovima.

Među zalihama (i promjenama na zalihama) može se napraviti sljedeća podjela: zalihe završenih dobara; zalihe proizvodnje u tijeku; zalihe dobara i usluga nabavljenih za preprodaju u istom stanju kako su i preuzete i zalihe sirovoga materijala i potrošne robe.

Uključuju se zalihe gotovih proizvoda ili zalihe proizvodnje koja je u tijeku, koje je proizvela jedinica ali koje još uvijek nisu prodane. Ove zalihe uključuju i proizvodnju koja je u tijeku a pripada jedinici, čak i ako su proizvodi koji su u pitanju u posjedu trećih osoba. Jednako tako, isključuju se proizvodi koji se drže na zalihama jedinice promatranja a koji pripadaju trećim osobama.

Uključene su zalihe dobara i usluga kupljene sa isključivom namjerom da budu preprodane u istom stanju u kakvome su nabavljene. Isključuju se zalihe dobara i usluga koje se osiguravaju trećim osobama na bazi provizije.

Proizvodi nabavljeni za preprodaju i skladištenje od uslužnih poduzeća mogu uključivati dobra (industrijsku opremu u slučaju «turnkey» tehničkog ugovora ili objekata u slučaju stambenog naselja, itd.) kao i usluge (pravo da koristi reklamni prostor, transport, smještaj itd.).

U ovu su stavku također uključene zalihe sirovina i pomoćnih materijala, međufaznih proizvoda, komponenti, energije, nekapitaliziranog sitnog alata i usluga koje pripadaju jedinici.

13 21 1 Promjene na stanju zaliha dobara i usluga nabavljenih za preprodaju

Ova se varijabla definira kao promjene na stanju zaliha između svršetka i početka referentnoga razdoblja, a iskazuje se u nabavnim cijenama isključujući PDV. Promjene na stanju zaliha mogu se mjeriti vrijednošću ulazaka na zalihe proizvoda nabavljenih za preprodaju od koje se oduzme vrijednost povlačenja sa zaliha i vrijednost svih periodičnih gubitaka dobara držanih na zalihama.

U ove se zalihe uključuju dobra i usluge kupljene za isključivu svrhu preprodaje u istome stanju u kakvom su i nabavljeni. Isključuju se zalihe dobara i usluga koje se osiguravaju trećim osobama na bazi provizije.

13 21 3 Promjene na zalihama završenih proizvoda i proizvodnje koja je u tijeku

Ova se varijabla definira kao promjena u vrijednosti stanja zaliha između prvog i posljednjeg dana referentnoga razdoblja svih završenih proizvoda ili proizvodnje koja je u tijeku, koje je proizvela jedinica a koji još uvijek nisu prodani. Ovi proizvodi uključuju proizvodnju koja je u tijeku a koja pripada jedinici, čak i ako su proizvodi koji su u pitanju u posjedu trećih osoba. Jednako tako, isključuju se proizvodi koje drži jedinica, a koji pripadaju trećim osobama.

Zalihe se vrednuju po proizvodnim troškovima, i vrednuju se prije nego se izvrši usklađivanje vrijednosti (kao što je gubitak na vrijednosti).

13 31 0 Personalni troškovi

Personalni troškovi se definiraju kao ukupne nadoknade, u kešu ili naturi, koje plaća poslodavac uposleniku (redovitim ili privremenim uposlenicima kao i djelatnicima koji rade kod kuće) u zamjenu za rad koji je završio uposlenik tijekom referentnoga razdoblja. Personalni troškovi također uključuju poreze i doprinose za socijalno osiguranje koje je zadržala jedinica, kao i obvezne i dragovoljne doprinose na teret poslodavca. Personalni troškovi se dijele na plaće i nadnice (13 32 0), te troškove doprinosa na teret poslodavca (13 33 0). Personalni troškovi uključuju sve nadoknade plaćene tijekom referentnoga razdoblja, bez obzira na to je li to plaćeno na bazi radnoga vremena, učinka ili po komadu, i je li to plaćeno regularno ili ne. Uključene su nagrade, dopunske nagrade, trinaeste plaće (i slične dopunske nagrade), kao i plaćanja izvršena uposlenicima u svezi otpuštanja, smještaja prijevoza, troškova života i obiteljskih dodataka, provizija, naknada za dežure, prekovremeni i noćni rad, itd. Uključeni su porezi i doprinosi za socijalno osiguranje i drugi iznosi kojima se zadužuju uposlenici a zadržao ih je kao izvor poslodavac.

Također su uključeni i troškovi socijalnog osiguranja za poslodavca. Ovo uključuje poslodavčeve doprinose socijalnog osiguranja za mirovinsko osiguranje, zdravstveno, porodijsko, invalidsko, neuposlenost, nesreće i bolesti na poslu, obiteljske dodatke kao i druge sheme. Naznačeni su troškovi uključeni bez obzira jesu li oni određeni zakonom, kolektivnim ugovorima, te jesu li regulirani ili su dragovoljni po karakteru. Plaćanja za agencijske djelatnike nisu uključena u personalne troškove.

13 32 0 Plaće i naknade

Plaće i naknade se definiraju kao «ukupna obeštećenja (plaća, nagrada), u kešu ili u naturi, koja se isplaćuju svim osobama koje se vode na platnom spisku poduzeća (uključujući i djelatnike kod kuće), kao naknada za izvršeni rad tijekom računovodstvenoga razdoblja». Ne pravi se razlika vrši li se plaćanje na bazi radnoga vremena, učinka ili po komadu i je li to plaćanje redovito ili ne.

Plaće i naknade uključuju vrijednost svih socijalnih doprinosa, poreza na dohodak, itd. koji se isplaćuju na teret uposlenika, čak i ako je sredstva zadržao poslodavac ili su plaćena izravno

shemama socijalnoga osiguranja, poreznim vlastima, itd. u ime uposlenika. Plaće i naknade ne uključuju doprinose za socijalno osiguranje koji se plaćaju na teret poslodavca.

Plaće i naknade uključuju: sve nagrade, bonuse, ex gratis uplate, "trinaeste plaće", plaćanja za raskid radnoga odnosa (napuštanje firme), smještaj, transport, troškove života, obiteljske dodatke, napojnice, provizije, dežurstva, itd. koje primi uposlenik. Ova stavka uključuje, također, poreze, doprinose socijalnoga osiguranja i druge iznose koji se plaćaju u ime uposlenika, a zadržava ih kao izvor poslodavac.

Plaće i naknade koje poslodavac nastavlja plaćati u slučaju bolesti, profesionalne nezgode, porodijskog odsustva ili skraćenoga radnog vremena mogu se evidentirati pod ovom stavkom ili pod troškove socijalnoga osiguranja, ovisno o računovodstvenoj praksi jedinice.

Plaćanja za agencijske djelatnike ne uključuju se u plaće i naknade.

13 33 0 Troškovi socijalnoga osiguranja

Poslodavčevi troškovi socijalnoga osiguranja odgovaraju iznosu koji je jednak vrijednosti socijalnih doprinosa koje plaća poslodavac sa ciljem da za svoje uposlenike osigura pravo na korištenje određenih vidova socijalnih olakšica.

Troškovi socijalnoga osiguranja na teret poslodavca uključuju poslodavčeve doprinose za socijalno osiguranje shemama za mirovinsko, zdravstveno, porodijsko, invalidsko osiguranje, potom za neuposlenost, profesionalne nezgode i bolesti, obiteljske doplatke kao i za druge socijalne sheme. Uključuju se troškovi za sve uposlenike, uključujući djelatnike koji rade kod kuće i pripravnike.

Uključuju se troškovi za sve sheme, bez obzira jesu li oni propisani zakonom, kolektivnim sporazumom, ugovoreni ili dragovoljni po prirodi.

Plaće i naknade koje poslodavac nastavlja plaćati u slučaju bolesti, profesionalne nezgode, porodijskoga odsustva ili skraćenoga radnog vremena mogu se evidentirati pod ovom stavkom ili pod plaće i naknade, ovisno o računovodstvenoj praksi jedinice promatranja.

13 41 1 Plaćanja za dugoročni rental i operativni lizing dobara

Plaćanja za dugoročni rental uključuju sve troškove koje plati jedinica za iznajmljivanje materijalnih dobara za razdoblje dulje od jedne godine.

Operativni lizing je onaj lizing koji na zakupca suštinski ne prenosi sve rizike i dobitke koji su povezani sa pravnim vlasništvom zakupca. Pod ugovorom o operativnom lizingu zakupac nabavlja prava uporabe trajnoga dobra za određeno vremensko razdoblje, koje može biti dulje ili kraće i ne mora nužno biti unaprijed utvrđeno. Kada lizing razdoblje istekne, najmodavac očekuje da svoje dobro primi natrag u više ili manje istom stanju u kakvom ga je i iznajmio, izuzimajući normalno habanje i zastarijevanje. Prema tome lizing razdoblje ne pokriva sav, ili najveći dio, ekonomskog životnog vijeka ustupljenoga dobra.

Plaćanje za operativni lizing dobara odnosi se na troškove korištenja materijalnih dobara stavljenih na raspolaganje jedinici kroz ugovor o operativnom lizingu.

Kada se svi rizici i dobiti u svezi vlasništva, „de facto“, ako ne i „de jure“, prenose sa najmodavca na zakupca, tada se radi o financijskom lizingu. U financijskom lizingu, lizing razdoblje pokriva sav, ili najveći dio ekonomskog životnog vijeka trajnog dobra. Na svršetku lizing razdoblja zakupac često ima mogućnost kupiti dobro po nominalnoj cijeni.

Sva plaćanja u svezi financijskoga lizinga trebaju biti isključena iz ove varijable. Kod financijskoga lizinga se nabavna cijena dobra, koje je u pitanju, treba iskazati pod stavkom bruto investicije i u vrijeme kada je nabavka dobra izvršena.

15 11 0 Bruto investicije u materijalna dobra

Ova stavka uključuje sva investicijska ulaganja u sva materijalna dobra tijekom referentnoga razdoblja. Obuhvaćaju se sva nova i postojeća materijalna kapitalna dobra (sredstva za proizvodnju), bez obzira jesu li kupljena od trećih osoba, nabavljena ugovorom o financijskom lizingu (tj. pravo korištenja trajnog dobra u zamjenu za plaćanje rentala tijekom unaprijed određenoga i duljeg vremenskoga trajanja) ili proizvedena za vlastitu uporabu (kapitalizirana proizvodnja materijalnih kapitalnih dobara). Materijalna kapitalna dobra imaju vijek korištenja dulji od godinu dana, a uključuju i neproizvedena materijalna dobra kao što je zemljište.

Sva investicijska ulaganja se vrednuju prije podešavanja vrijednosti (bruto) i prije odbijanja prihoda od prodaje dobara. Nabavka dobara vrednuje se u nabavnim cijenama, tj. sa uključenim transportnim i instalacijskim troškovima, honorarima, porezima i drugim troškovima prijenosa vlasništva. Vrijednost dobara stečenih preko financijskoga lizinga odgovara tržišnoj vrijednosti dobara kao da su ona nabavljena samo u godini stjecanja. Ova je vrijednost u načelu poznata iz ugovora ili može biti procijenjena sumiranjem onih dijelova rata koji pokrivaju nadoknadu izdataka za kapitalna dobra. Dio rate koji odgovara plaćanju kamate se isključuje.

Materijalna dobra proizvedena za vlastitu uporabu vrednuju se po proizvodnim troškovima. Dobra stečena kroz prestrukturiranje jedinice promatranja (spajanje, preuzimanje, rasformiranje, podjelu) se isključuju. Nabavka sitnog alata koji nije kapitaliziran uključuje se u tekuće rashode.

U ovu se stavku, također, uključuju sva dodavanja, prepravke, unapređenja i renoviranja koja produljuju uporabni vijek ili povećavaju produktivni kapacitet kapitalnih dobara (sredstava za proizvodnju).

Troškovi tekućega održavanja se isključuju kao i vrijednosti i tekući troškovi koji su vezani sa korištenjem kapitalnih dobara pod ugovorima o iznajmljivanju i operativnom lizingu. Godišnja plaćanja za imovinu korištenu prema ugovoru o financijskome lizingu trebaju biti, također, isključena. Investicijska ulaganja u nematerijalnu i nefinancijsku imovinu su, isto tako, isključena.

Kada je u pitanju bilježenje investicija gdje se fakturiranje, isporuka, plaćanje i prva uporaba dobra mogu odvijati u različitim referentnim razdobljima, predlaže se sljedeća metoda kao objektivna: investicijska ulaganja se bilježe kada je vlasništvo prenijeto na jedinicu koja ga namjerava koristiti. Za dobra stečena preko financijskoga lizinga vrijednost se treba bilježiti u vrijeme kada je dobro isporučeno zakupcu. Kapitalizirana proizvodnja (za vlastitu uporabu) se bilježi kada je proizvedena. U svezi bilježenja investicijskih ulaganja koja su završena prema utvrđenim etapama, svaki investicijski dio treba se bilježiti u referentnom razdoblju u kojemu je završen.

15 12 0 Bruto investicije u zemljište

Pod ovom varijablom, pored zemljišta, uključuju se i podzemni depoziti, šume i unutarnje vode. Kada se zemljište nabavlja sa postojećim građevinama i vrijednost ove dvije komponente nije moguće razdvojiti, ukupna stavka se bilježi pod ovaj naslov ako se procjenjuje da vrijednost zemljišta premašuje vrijednost građevina. Ako se procjenjuje da je vrijednost postojećih građevina veća od vrijednosti zemljišta, ukupna stavka se bilježi pod stavku bruto investicije u postojeće građevine i strukture (15 13 0). Ovdje se, također, uključuju i investicije u značajno unapređenje zemljišta niveliranjem, polaganjem cjevovoda ili osiguravanjem cesta i puteva. Zemljište stečeno prestrukturiranjem (kao što su spajanje, preuzimanje, rasformiranje, razdvajanje) se isključuje.

15 13 0 Bruto investicije u postojeće zgrade i građevine (strukture)

Ovo investicijsko ulaganje uključuje troškove nabavke postojećih zgrada i građevina (koje su bile ranije korištene), a koje su stečene tijekom referentnoga razdoblja. Kada se zemljište nabavlja sa postojećim građevinama i ako vrijednost ove dvije komponente nije moguće razdvojiti, ukupna se

stavka bilježi pod ovaj naslov ako se procjenjuje da vrijednost postojećih građevina premašuje vrijednost zemljišta. Ako se procjenjuje da je vrijednost zemljišta veća od vrijednosti postojećih građevina, ukupna se stavka bilježi pod stavku bruto investicije u zemljište (15 12 0). Kupnja novih građevina, koje nikada ranije nisu bile korištene, isključuje se iz ovoga naslova.

Postojeće građevine i strukture stečene prestrukturiranjem (kao što su spajanje, preuzimanje, rasformiranje, razdvajanje) se isključuju.

15 14 0 Bruto investicije u izgradnju i poboljšanje građevina

Ova stavka pokriva rashode tijekom referentnoga razdoblja na izgradnju ili proširenje i poboljšanje građevina. Pod ovaj se naslov uključuje kupnja novih građevina koje nikada ranije nisu bile korištene. Ovdje se također uključuju sva dodavanja, promjene, unapređenja i renoviranja koja produljuju uporabni vijek ili povećavaju proizvodne kapacitete građevina.

Ovdje se uključuju ulaganja u trajne instalacije kao što su instalacije za opskrbljivanje vodom, centralno grijanje, klimatizacija, osvjetljenje itd., kao i građevinski troškovi u svezi naftnih izvora, operativnih rudnika, cjevovoda, vodovoda za prijenos energije, plinovoda, željezničkih linija, lučkih instalacija, puteva, mostova, vijadukta, slivnika i drugih unapređenja terena (gradilišta). Troškovi tekućeg održavanja se isključuju.

15 15 0 Bruto investicije u stojeve i opremu

Ova varijabla obuhvaća strojeve (uredske strojeve i dr.), specijalna vozila koja se koriste u radnom prostoru, ostale strojeve i opremu, sva vozila i brodove koji se koriste u svezi poslovanja. Uključeni su motorna vozila, komercijalna vozila, kamioni kao i specijalna vozila svih tipova, brodovi, željeznički vagoni itd., nabavljeni kao novi ili polovni tijekom referentnoga razdoblja. Strojevi i oprema stečeni prestrukturiranjem (kao što su spajanje, preuzimanje, rasformiranje, razdvajanje) se isključuju.

Ovdje se također uključuju sva dodavanja, promjene, unapređenja i renoviranja koja produljuju uporabni vijek ili povećavaju proizvodne kapacitete strojeva i opreme. Troškovi tekućeg održavanja se isključuju.

15 21 0 Prodaja materijalnih investicijskih dobara

Prodaja materijalnih dobara uključuje vrijednost ostvarenu prodajom trećim osobama postojećih materijalnih kapitalnih dobara (sredstava za proizvodnju). Prodaja materijalnih kapitalnih dobara se vrednuje u cijenama stvarno primljenim (isključujući PDV), i ne po knjigovodstvenoj vrijednosti, poslije oduzimanja svih troškova prijenosa vlasništva koji terete prodavca. Usklađivanje vrijednosti i rashodovanje na bilo koji drugi način osim prodajom se isključuje.

15 42 0 Bruto investicije u koncesije, patente, licence, trgovačke marke i slična prava

Investicije u koncesije, patente, licence, trgovačke marke i slična prava se prepoznaju kao neopipljiva (nematerijalna) imovina ako je, i samo ako je, vjerojatno kako će buduće ekonomske koristi koje su pripisuju imovini uticati na poduzeće i ako se troškovi imovine mogu pouzdano izmjeriti. Ovaj se uvjet primjenjuje neovisno o tomu je li nematerijalna imovina nabavljena izvana ili je proizvedena interno za vlastitu uporabu.

Koncesija je posao koji se obavlja pod ugovorom ili licencom koji su povezani sa stupnjem ekskluzivnosti u izvršavanju posla unutar određenoga geografskog područja. Primjerice, sportska arena ili javni park mogu imati koncesijske štandove; javne usluge kao što je opskrbljivanje vodom mogu se obavljati kao koncesije. Vlasnik koncesije – koncesionar – posluje kao neovisan biznis i

plaća ili fiksnu taksu, ili procent od prihoda ili profita, ili oboje jedinici koja je u kapacitetu dodijeliti ekskluzivno pravo za prostor ili pogodnost. Koncesija može uključiti prijenos prava koncesionaru da koristi neke postojeće infrastrukture potrebne za obavljanje određenog biznisa (kakav je sustav opskrbljivanja vodom u gradu).

Patent je pravni naslov industrijske imovine kojim se odobrava njegovome vlasniku ekskluzivno pravo komercijalnog eksploatiranja pronalaska na određenome teritoriju i u određeno vrijeme. Patent daje pravo njegovome vlasniku da spriječi druge od (između ostalih stvari) izrade, korištenja ili prodaje takvoga izuma bez autorizacije. U naknadu za ekskluzivno pravo iskorištavanja, objavljuju se tehnički detalji pronalaska. Patentirani pronalazak posjeduje svojstva: novost, inventivnost i industrijsku primjenjivost pronalaska.

Vlasnik licence može dodijeliti korisniku licence pod «intelektualnim vlasništvom» obavljanje nekih poslova (kao npr. kopiranje softvera ili korištenje patentiranoga pronalaska) bez bojazni da će prekršiti pravo intelektualnoga vlasništva kupljenog od vlasnika licence. Licence pod intelektualnim vlasništvom obično imaju nekoliko sastavnih dijelova, uključujući trajanje, teritorij, produljenje, kao i druge zahtjeve ograničenja važne za vlasnika licence.

Trgovačka marka je prepoznatljiv znak koji može biti predstavljen grafički. Kao konkurentski instrument, to je sredstvo za industrijske proizvođače i druge biznise da privuku i zadrže pozornost potrošača tako da oni razlikuju njihova dobra i usluge od proizvoda njihove konkurencije.

Znak se koristi za omogućavanje razlikovanja proizvoda ili usluga. Trgovačka marka može biti dvodimenzionalna ili trodimenzionalna i može biti sastavljena od riječi, slika, boja, i/ili zvučnih efekata i dr.

15 44 1 Investicije u nabavku softvera

Investicije u nabavku softvera se prihvaćaju kao neopipljiva (nematerijalna) imovina ako, i samo ako, je vjerojatno kako će buduće ekonomske koristi koje su pripisane imovini uticati na poduzeće i ako se troškovi imovine mogu pouzdano mjeriti. Kada nabavka softvera ne zadovoljava prethodne uvjete onda se to smatra tekućim troškovima i oni se uključuju u vrijednost varijable 13 11 0 Ukupne nabavke dobara i usluga.

Investicije u nabavku softvera uključuju njihovu nabavnu cijenu, uključujući sve uvozne dažbine i neodbitne nabavne poreze, i sve izravno pripadajuće rashode na izradi softvera za njegovu namjeravanu uporabu. Izravno pripadajući rashodi uključuju, npr., honorare profesionalcima za njihovu instalaciju. Isključuju se svi rabati i popusti ostvareni pri postizanju cijene koštanja.

16 11 0 Broj uposlenih osoba

Broj uposlenih osoba se definira kao ukupan broj osoba koje rade u jedinici promatranja (uključujući vlasnike koji rade, partnere koji regularno rade u jedinici, i neplaćene članove obitelji koji redovito rade u jedinici), kao i osobe koje rade izvan jedinice kojoj pripadaju i koja ih plaća (npr. trgovački predstavnici, dostavljači, timovi za popravke i održavanje). Podatak uključuje osoblje odsutno kraće vremensko razdoblje (npr. bolovanje, plaćeno odsustvo ili izvanredno odsustvo), i također osoblje u štrajku, ali ne osoblje odsutno na neodređeno razdoblje. Također se uključuju djelatnici sa skraćenim radnim vremenom koji se takvima smatraju sukladno zakonu i koji su na platnom spisku, kao i sezonski djelatnici, pripravnici i djelatnici koji rade kod kuće a na platnom su spisku jedinice promatranja.

Broj uposlenih osoba isključuje radnu snagu koju su osigurala jedinici druga poduzeća, osoblje koje obavlja poslove popravki i održavanja u jedinici promatranja u ime drugog poduzeća, kao i osobe na obveznoj vojnoj službi.

Kategorija neplaćeni članovi obitelji se odnosi na osobe koji žive sa vlasnikom jedinice promatranja i rade regularno za tu jedinicu, ali nemaju ugovor o usluzi i ne primaju fiksni iznos plaće za rad koji

obavljaju. Ovo se ograničava samo na osobe koje nisu uključene na platni spisak nekog drugog poduzeća u svojstvu njihovoga temeljnog zanimanja.

16 12 0 Broj neplaćenih uposlenih osoba

Broj neplaćenih uposlenih osoba se definira kao broj osoba koje rade redovito u jedinici promatranja i koje ne primaju nadoknadu za rad u obliku plaća, naknada, honorara, nagrada, plaćanja po komadu ili naknade u naturi (neplaćeni članovi obitelji, vlasnici koji rade a ne primaju nadoknadu u formi plaće i naknade).

16 13 0 Broj uposlenika

Broj uposlenika se definira kao one osobe koje rade za poslodavca i koje imaju ugovor o uposlenju i primaju nadoknadu u formi plaće, naknade, honorara, nagrada, plaćanja po komadu ili plaću u naturi. Sve osobe za koje su plaćanja zabilježena pod naslov personalni troškovi u bilanci uspjeha poduzeća trebaju biti uključeni čak i ako u nekim slučajevima ne postoji ugovor o uposlenju.

Veza poslodavac uposlenik postoji kada postoji sporazum koji može biti zvaničan ili nezvaničan, između poduzeća i osobe (dakako ako su obje strane u taj odnos ušle dobrovoljno) po kojemu osoba radi za poduzeće u zamjenu za nadoknadu (plaću i dr.) u kešu ili naturi.

Smatra se da je djelatnik zaradio plaću u određenoj jedinici ako prima plaću ili naknadu od jedinice bez obzira gdje je rad obavljen (u sjedištu jedinice ili izvan proizvodne jedinice). Djelatnici agencija za privremeno zapošljavanje se smatraju da su uposlenici tih agencija, a ne jedinice promatranja (mušterije) u kojoj oni rade.

Posebice, i sljedeći uposleni se smatraju uposlenicima: plaćeni vlasnici koji rade; studenti koji su zvanično angažirani pri čemu oni doprinose procesu proizvodnje jedinice u zamjenu za naknadu i/ili usluge obrazovanja; uposlenici angažirani po ugovoru specifično napravljenom da ohrabri regrutiranje neuposlenih osoba; djelatnici koji rade kod svoje kuće ako postoji određen sporazum da se djelatnici kod kuće plaćaju na bazi izvršenoga posla i da su oni uključeni na platni spisak.

Broj uposlenika uključuje djelatnike sa skraćenim radnim vremenom, sezonske djelatnike, osobe u štrajku ili na kratkoročnom odsustvu, ali isključuje osobe na dugoročnom odsustvu. Broj uposlenika ne uključuje volontere.

16 14 0 Broj uposlenika u jedinici ekvivalentnoj punom radnom vremenu (FTE)

Broj uposlenika u jedinici ekvivalentnoj punom radnom vremenu (FTE) je broj uposlenika konvertiran u ekvivalent punog radnog vremena. Podaci o broju osoba koje rade manje od standardnog radnog vremena u odnosu na djelatnike koji rade cijelu godinu puno radno vrijeme, trebaju se konvertirati u ekvivalente punog radnog vremena. Konverzija se vrši prema podacima za uposlenika u jedinici koji je radio puno radno vrijeme tijekom cijele godinu. FTE je zbroj izvršenih radnih sati podijeljen sa prosječnim godišnjim brojem radnih sati, na poslovima sa punim radnim vremenom, unutar ekonomskoga teritorija. Pošto se duljina punog radnog vremena mijenja tijekom vremenskoga razdoblja i razlikuje se po pojedinim djelatnostima, u svakoj grupi posla moraju biti korištene metode koje uspostavljaju prosječnu proporciju i prosječne sate za poslove kraće od punog radnog vremena. Prvo mora biti procijenjeno standardno tjedno puno radno vrijeme za svaku grupu posla. Ako je moguće, grupe poslova mogu biti definirane, unutar djelatnosti, prema spolu i (ili) vrsti posla. Sati koji su regulirani ugovorom mogu ustanoviti za poslove uposlenika odgovarajuće kriterije za određivanje ovih podataka. Ekvivalent punog radnog vremena se računa posebice u svakoj grupi posla, a potom sumira.

U ovu kategoriju su uključeni ljudi koji rade manje od standardnoga radnog dana, manje od standardnoga broja radnih dana u tjednu, ili manje od standardnoga broja tjedana (ili mjeseci) u godini. Konverzija treba biti izvršena na bazi odrađenoga broja sati, dana, tjedana ili mjeseci.

16 15 0 Broj sati koje je izvršio uposlenik

Ukupan broj sati koji izvrši uposlenik predstavlja agregirani broj sati koji su stvarno izvršeni za ostvarenu proizvodnju u izvještajnoj jedinici tijekom referentnoga razdoblja.

Ova varijabla isključuje plaćene sate koji nisu stvarno izvršeni kao što su godišnji odmori, praznici i bolovanje. Ovo također isključuje stanku za objed i putovanje na relaciji kuća - posao.

Uključeni su sati stvarno izvršeni tijekom redovitoga radnog vremena, dodatni radni sati, vrijeme koje je provedeno na mjestu rada na zadacima kao što su npr. priprema gradilišta i vrijeme koje odgovara kratkim razdobljima stanke za vrijeme posla.

Ako točan broj izvršenih sati nije poznat on se može procijeniti na bazi teoretskog broja radnih sati i prosječne stope odsustva (bolest, porodiljsko odsustvo itd.).

20 11 0 Nabavka energetske proizvoda (u vrijednosti)

Nabavka svih energetske proizvoda tijekom referentnoga razdoblja treba biti uključena pod ovu stavku samo onda ako su oni nabavljeni da budu korišteni kao gorivo. Energetske proizvodi nabavljeni kao sirovi materijal ili za preprodaju bez dalje transformacije trebaju biti isključeni.

21 11 0 Investicije u opremu i tvornice za kontrolu zagađenja i specijalni pribor (poglavito oprema koja se postavlja na svršetku cjevovoda i ispusta)

Kapitalni izdaci za metode, tehnologije, procese ili opremu koji su dizajnirani za prikupljanje i otklanjanje zagađenja i zagađivače (npr. ispuštanja u zrak, istjecanja ili čvrsti otpad) nakon njihovog stvaranja; za sprečavanje širenja i za mjerenje razine zagađenja, te tretiranje i odlaganje zagađivača koji se stvaraju pri poslovnim djelatnostima poduzeća.

To je zbroj rashoda u područje zaštite okoliša: zaštita zračnoga prostora i klime; menadžment otpadnih voda i ostale djelatnosti zaštite okoliša. Ostale djelatnosti zaštite okoliša uključuju: zaštitu i poboljšanje tla, podzemnih voda i površinskih voda; smanjenje buke i podrhtavanja; zaštitu raznovrsnosti biljnih vrsta i okoliša; zaštitu od radijacije; istraživanje i razvoj; opći menadžment i administraciju zaštite okoliša; obrazovanje, obučavanje i informiranje, te djelatnosti nespomenute na drugom mjestu.

Glavna svrha ili funkcija ovih kapitalnih izdataka je zaštita okoliša i ukupni izdaci za tu namjenu trebaju se ovdje iskazati.

Ukupni rashodi na zaštitu okoliša trebaju se iskazati bruto, prije bilo kojega poravnjanja koje rezultira iz prodaje nusproizvoda koji se mogu prodati, ušteda ili primljenih subvencija.

Nabava dobara vrednuje po nabavnim cijenama isključujući odbitni PDV i ostale odbitne poreze izravno povezane s prometom.

21 12 0 Investicije u opremu i postrojenja vezane za tehnologije za čišćenje („integrirana tehnologija“)

Kapitalni izdaci za nove ili poboljšanja postojećih metoda, tehnologija, procesa, opreme (ili njihovih dijelova) oblikovani za zaštitu ili smanjenje količine zagađenja stvorenih na izvoru (npr. ispuštanje u zrak, istjecanja ili čvrsti otpad), te na taj način smanje utjecaj na okolicu zajedno sa oslobađanjem od zagađivača i/ili sa djelatnostima zagađivanja.

To je suma izdataka u ekološke domene: zaštita zračnoga prostora i klime; menadžment otpadnih voda; menadžment otpada i ostale djelatnosti zaštite okoline. Ostale djelatnosti zaštite okoline uključuju: zaštitu i poboljšanje tla, podzemnih voda i površinskih voda; smanjenje buke i podrhtavanja; zaštitu raznovrsnosti biljnih vrsta i krajolika; zaštitu od radijacije; istraživanje i razvoj; opći menadžment i administriranje zaštite okoline; obrazovanje, obučavanje i informiranje; djelatnosti koje vode u nerazdjeljive izdatke i djelatnosti neklasificirane na drugome mjestu.

Ukupni rashodi na zaštitu okoline trebaju se iskazati bruto, prije bilo kojega poravnanja koje rezultira iz prodaje nusproizvoda koji se mogu prodati, ušteda ili primljenih subvencija.

Nabavka dobara vrednuje se po nabavnim cijenama isključujući odbitni PDV i ostale odbitne poreze izravno povezane sa prometom.

21 14 0 Ukupni tekući rashodi na zaštitu okoline

Ukupni tekući rashodi na zaštitu okoline su rashodi za izvršavanje i održavanje aktivnosti, tehnologija, procesa, opreme (ili dijelova) koji su namijenjeni za sprečavanje, reduciranje, tretiranje ili eliminiranje zagađivača i zagađenje (npr. ispušne plinove, otpadne vode ili čvrsti otpad) ili bilo koju drugu degradaciju okoline koja je posljedica poslovne aktivnosti kompanije.

To je suma izdataka u ekološke domene: zaštita zračnoga prostora i klime; menadžmenta otpadnih voda; menadžmenta otpada i ostale djelatnosti zaštite okoline. Ostale djelatnosti zaštite okoline uključuju: zaštitu i poboljšanje tla, podzemnih voda i površinskih voda; smanjenje buke i podrhtavanja; zaštitu raznovrsnosti biljnih vrsta i krajolika; zaštitu od radijacije; istraživanje i razvoj; opći menadžment i administriranje zaštite okoline; obrazovanje, obučavanje i informiranje; djelatnosti koje vode u nerazdjeljive izdatke i djelatnosti neklasificirane na drugome mjestu.

Ukupni rashodi na zaštitu okoline trebaju se iskazati bruto, prije bilo kojega poravnanja koje rezultira iz prodaje nusproizvoda koji se mogu prodati, ušteda ili primljenih subvencija.

Tekući rashodi su suma unutarnjih troškova i nabavki usluga vezanih za zaštitu okoline. Unutarnji troškovi uključuju sve tekuće rashode na zaštiti okoline izuzev nabavki usluga vezanih za zaštitu okoline od drugih jedinica. To je zbroj troškova radne snage, uporabe sirovina i potrošne robe uključujući troškove energije i plaćanje za operativni lizing.

5. Izvori podataka za strukturne poslovne statistike

Izvori podataka za SPS nisu samo specifični statistička izvješća, već također i administrativni izvori i Statistički poslovni registar. Obično se svi ovi izvori podataka kombiniraju kako bi se postigao najbolji balans troškovi/korist, između troškova, kvalitete i opterećenja za poduzeća, tj. izvještajne jedinice.

Poslovni registar

Poslovni registar je kičma sustava poslovnih statistika. U tržišnoj ekonomiji, koja je podložna brzim promjenama, informacije nužne za upravljanje različitim operacijama ne mogu se više prikupljati putem sustava poslovnih statistika koji nije efikasan alat za praćenje kretanja populacije proizvodnih jedinica, tj. koji ne razvija permanentno registar za statističke namjene.

Registar se u strukturnim poslovnim statistikama koristi na pet osnovnih načina:

- a) Otkrivanje i konstruiranje statističkih jedinica – Jedinice statističke analize (poduzeće, jedinice po vrsti djelatnosti, jedinice homogene proizvodnje) su izvedene jedinice koje, i pored toga što često predstavljaju realne ekonomske strukture, ne korespondiraju točno sa poznatim legalnim ili administrativnim jedinicama.
- b) Sredstvo za pripremu i koordiniranje statističkih istraživanja – Najočevidnija uporaba registra je osigurati evidenciju za provedbu istraživanja i bazu za uzorkovanje. Ova namjena znači da se registar mora ažurirati najmanje jedanput godišnje kako bi se uzele u obzir sve nove jedinice koje su stvorene i, također, da se ažuriraju temeljne stratifikacijske varijable za istraživanja.
- c) Izvor informacija za demografske analize – Godinama raste potražnja za informacijama o populaciji poduzeća, njezinoj strukturi i njezinoj demografiji.
- d) Sredstvo za pokretanje administrativnih izvora – Potražnja za ekonomskim informacijama se konstantno povećava, što može dovesti do situacije da statistička istraživanja nametnu sve teža opterećenja poduzećima. Nužno je izbjeći obraćanje istom poduzeću više puta kako bi se pitalo za iste informacije. Iznad svega, statistička istraživanja moraju izbjeći traženje istih informacija koje su poduzeća već osigurala drugim autoritetima.
- e) Diseminacija – Postoji veoma izražena potražnja od svih razina vlasti i javnih tijela, a također i od samih poduzeća, za središnjim registrom koji osigurava listu sa standardiziranim identifikacijskim podacima i brojnim klasifikacijama po veličini i aktivnosti. Registar može otvoriti mogućnost elektronske razmjene podataka (EDI) za statističke poslove.

Administrativne informacije

Sa ciljem reduciranja opterećenja za izvještajne jedinice statističke institucije mogu koristiti administrativne izvore za kompiliranje nekih SPS varijabli. Mogući administrativni izvori su godišnji računi kompanija, informacije prikupljene za porezne namjene, i informacije iz shema socijalnoga osiguranja. Raspoloživost ovih izvora i njihova uporaba za kompiliranje SPS značajno se razlikuje od zemlje do zemlje. Jedan problem koji se često spominje pri mobiliziranju administrativnih

informacija za statističke namjene je kako se te informacije prikupljaju za jedinice koje ne korespondiraju sa statističkim jedinicama.

Statistička istraživanja

Implementiranje statističkih istraživanja se, ukratko, sastoji iz sljedećih koraka: 1) Određivanje okvira uzorka, 2) Povlačenje uzorka, 3) Prikupljanje podataka i 4) Obrada i analiza prikupljenih podataka.

6. Transmisija SPS podataka

Transmisija podataka treba poštovati tehničke formate uspostavljene u odgovarajućoj EU regulativi. Standardiziranje strukture zapisa podataka je fundamentalno za efikasnu obradu podataka. To je nužna faza za osiguravanje prilagodbe standardima razmjene podataka koje je specificirao Eurostat.

Rezultati se prezentiraju na razini 3 i 4 cifre NACE klasifikacije, kao i prema veličini poduzeća baziranoj na broju uposlenih osoba. Vrijednosti SPS varijabli su u apsolutnim brojevima i financijski podaci trebaju biti raspoloživi u računovodstvenome sustavu i iskazuju se u tekućim cijenama nacionalne valute.

Tablica 01. PRIHODI IZ REDOVITE DJELATNOSTI ³⁾

Statistička šifra	Naziv stavke	Dio grupe / konta FBH	Vrijednost u KM
01.01	Prihodi od prodaje vlastitih proizvoda i usluga (isključujući PDV)	600+601	
01.02	Prihodi od prodaje robe za preprodaju (isključujući PDV)	602	
01.03	Prihodi od aktiviranja učinaka (samo kapitalizirana proizvodnja)	605	
01.04	Subvencije na proizvode	630	
01.05	Subvencije na proizvodnju	630	
01.06	Drugi poslovni prihodi (finansijski i izvanredni prihodi isključeni)	607	
01.07	Promjene na zalihama gotovih proizvoda +/-	12	
01.08	Promjene na zalihama poluproizvoda i proizvodnje koja je u tijeku +/-	11	
01.00	UKUPNO (01.01+ 01.02+ 01.03+ 01.04+ 01.05+ 01.06 ± 01.07 ± 01.08)		

Tablica 02. TROŠKOVI PROIZVODNJE ⁴⁾

Statist. šifra	Naziv stavke	Dio grupe / konta FBH	Vrijednost u KM
02.01	Troškovi nabavke materijala za izradu, pomoćnog i ostalog materijala (bez PDV)	30-301	
02.02	Nabavna vrijednost prodane robe	652	
02.03	Troškovi goriva i energije	301	
02.04	Troškovi proizvodnih usluga (02.04.01. do 02.04.14.)		
02.04.01	- Usluge trećih osoba na izradi i doradi vlastitih učinaka	330	
02.04.02	- Usluge redovitoga održavanja koje obavljaju treće osobe (isključujući investicijsko održav.	3320+3322	
02.04.03	- Transportne usluge za robe i osobe (prijevoz za vlastiti račun uključiti pod 02.03)	331	
02.04.04	- Usluge pošte i telekomunikacija	333	
02.04.05	- Usluge reklame, promidžbe i priređivanja sajмова	335	
02.04.06	- Usluge istraživanja i razvoja i izrada studija (isključujući kapitalizirani I i R)	337	
02.04.07	- Računalne i srodne, konsultantske, savjetodavne, pravne, računovodstvene, revizione i sl.	336-(3361+3365)	
02.04.08	- Troškovi premija osiguranja za štete u svezi s poslovnim sredstvima	346	
02.04.09	- Rojaliteti, troškovi naknada za korištenje licenci, autorskih prava, patenata i sl.	3365	
02.04.10	- Troškovi odstranjivanja otpada i troškovi vode	339	
02.04.11	- Troškovi platnog prometa, bankarske usluge (isključujući plaćanje kamata)	347	
02.04.12	- Uposleni preko agencija i ostali vanjski suradnici (privremeno i povremeno uposleni)	3361	
02.04.13	- Troškovi rente i operativnoga lizinga (poslovni objekti, strojevi i oprema)	334	
02.04.14	- Troškovi ostalih nespomenutih usluga (zaštita, čišćenje, restorani, pakiranje i dr.)	3323 do 3328	
02.05	Troškovi uposlenih (bruto zarade i naknade zarada za uposlene prema platnoj listi)	320+321	
02.06	Troškovi amortizacije	31	
02.07	Rezerve za rizike i druge namjene	36	
02.08	Ostali nematerijalni troškovi poslovanja (20.08.01 do 02.08.06)		
02.08.01	- Troškovi naknada (službeno putovanje, terenski dodatak, odvojeni život i sl.)	340+(341-3413)	
02.08.02	- Troškovi stručnog usavršavanja (obrazovanje uposlenih, kotizacije, stipendije i krediti)	3413	
02.08.03	- Troškovi reprezentacije (piće, hrana, darovi)	348	
02.08.04	- Članarine poslovnim i drugim oblicima udruživanja	344	
02.08.05	- Administrativne takse	3457	
02.08.06	- Drugi operativni troškovi (isključeni finansijski i izvanredni troškovi)	349	
02.09	Porezi na proizvode (akcize, taksene marke i dr.) osim PDV i uvoznih poreza	345	
02.10	Ostali neizravni porezi na proizvodnju (na zemljište, fiksnu aktivu i korišteni rad, sl.)	345	
02.00	UKUPNO (02.01+ 02.02+ 02.03+ 02.04+ 02.05+ 02.06+ 02.07+ 02.08+ 02.09+ 02.10)		

Tablica 03. PROMJENE NA ZALIHAMA REPROMATERIJALA I ROBE - NETO (KRAJNJE minus POČETNO STANJE) ⁵⁾
Vrijednost u KM

03.01	Promjene na zalihama repromaterijala +/-		
03.02	Promjene na zalihama robe za preprodaju +/-		

3) Podaci se preuzimaju iz bilance uspjeha i analitičke evidencije; finansijski i izvanredni prihodi se ne uključuju.

4) Podaci se preuzimaju iz bilance uspjeha i analitičke evidencije; finansijski i izvanredni troškovi se ne uključuju.

5) Podaci se preuzimaju iz bilance stanja, uspoređuje se stanje na početku i stanje na svršetku poslovne godine.

Tablica 04. UPOSLENOST

Statist. šifra	Uposleni prema statusu u uposlenosti	Broj uposlenih (godišnji prosjek)		Broj odrađenih sati	
		Ukupno	od toga: žene		
04.01	Vlasnici, suvlasnici, samouposlenici	1	2	3	
04.02	Neplaćeni pomažući članovi obitelji (koji nisu na platnom spisku)	1	2	3	
04.03	Uposlenici	- rukovođeci i administrativni djelatnici	1	2	3
04.04		- ostali djelatnici (sve vrste operativnih djelatnika)	1	2	3
04.05		- djelatnici koji rade kod kuće (na platnome spisku)	1	2	3
04.00	UKUPNO (04.01 - 04.05)	1	2	3	

Tablica 05. TROŠKOVI UPOSLENIH

Statist. šifra	Naziv stavke	Dio grupe / konta FBH	Vrijednost u KM
05.01	Neto plaće i naknade uposlenih (<i>godišnji odmor, praznici, bolovanje</i>)	320, 321	
05.02	Doprinosi za socijalno osiguranje koji terete uposlenike	320, 321	
05.03	Porezi na plaće	320, 321	
05.04	Ostali troškovi uposlenih koji se tretiraju kao osobna primanja (<i>topli obrok, prijevoz na posao, otpremnine, regres</i>)	328	
05.05	Doprinosi za socijalno osiguranje koji terete poslodavca	320, 321	
05.00	UKUPNO (05.01 - 05.05)		
05.00.01	<i>od toga: plaće i naknade za žene</i>		

Tablica 06. VANJSKI SURADNICI I NJIHOVI TROŠKOVI

Statist. šifra	Vrsta profesionalne usluge	Broj vanjskih suradnika (<i>godišnji prosjek</i>)		Broj odrađenih sati	Troškovi vanjskih suradnika u KM
		Ukupno	od toga: žene		
06.01	Djelatnici uposleni preko agencija za pružanje poslovnih usluga i posredovanje pri zapošljavanju	1	2	3	4
06.02	Ostali vanjski suradnici (<i>npr. ugovori sa fizičkim osobama o privremenim i povremenim poslovima</i>)	1	2	3	4

Tablica 07. BRUTO INVESTICIJE U MATERIJALNA I NEMATERIJALNA STALNA SREDSTVA

Statist. šifra	Vrsta investicije	Vrijednost u KM
07.01.	Ukupne investicije u materijalna sredstva (zbroj 01.01.01 do 07.01.06)	
07.01.01	- Nabavka zemljišta i ulaganja u unapređenje zemljišta	
07.01.02	- Nabavka postojećih zgrada i građevinskih objekata (<i>isključujući nove, koje nisu bile korištene</i>)	
07.01.03	- Nabavka novoizgrađenih zgrada i drugih građevinskih objekata	
07.01.04	- Dogradnja, rekonstrukcija i poboljšanje zgrada i građevinskih objekata	
07.01.05	- Nabavka novih strojeva opreme i transportnih sredstava	
07.01.06	- Nabavka korištenih strojeva opreme i transportnih sredstava	
07.02	Investicije u nematerijalna sredstva (<i>softveri, koncesije, patenti, licence, trgovačke marke, RiD</i>)	
07.00	UKUPNO (07.01 + 07.02)	

Tablica 08. INVESTICIJE ZA ZAŠTITU OKOLICE (DIO UKUPNIH INVESTICIJA) I TEKUĆI TROŠKOVI - Vrijednost u KM

Statist. šifra	Naziv stavke	Aktivnosti na zaštiti okoline			
		Zaštita zraka	Upravljanje otpadnim vodama	Upravljanje otpadom	Ostale aktivnosti ⁶⁾
08.01	Investicije u opremu i postrojenja za kontrolu zagađenja i specijalne uređaje protiv zagađenja (<i>uglavnom oprema na svršetku procesa</i>)	1	2	3	4
08.02	Investicije u opremu i postrojenja povezane sa tehnologijom za čišću proizvodnju (<i>integrirana tehnologija</i>)	1	2	3	4
08.03	Tekući troškovi za zaštitu okoline	1	2	3	4

6) Zaštita zemljišta i površinskih voda: buka i smanjenje vibracija; zaštita biodiverziteta i tla; zaštita od radijacije; istraživanje i razvoj i ostale aktivnosti u svezi zaštite okoline

Tablica 09. OSTALI PODACI ZA REFERENTNO RAZDOBLJE

Statist. šifra	Naziv stavke	Dio grupe / konta FBH	Vrijednost u KM
09.01	Fakturirani PDV na isporuke dobara i usluga (<i>kao i na proizvodnju za vlastitu uporabu</i>)	560+561+562	
09.02	Odbitni PDV za kupovinu sirovina, materijala i roba	260	
09.03	PDV na uvoz	261	
09.04	Izvoz proizvoda i usluga	212	
09.05	Uvoz proizvoda i usluga	542	
09.06	Kupci u drugom entitetu	211	
09.07	Dobavljači iz drugog entiteta	541	
09.08	Naknade za štete primljene od osiguravajućih društava	634	
09.09	Prihodi od rente i operativnog lizinga (<i>objekti i oprema</i>)	607	
09.10	Prihodi od dividendi i udjela u dobiti	613	
09.11	Prihodi od rojaliteta, licenci, softvera i drugih autorskih prava	6191	
09.12	Grantovi u kapitalnim dobrima koje su dodijelile vlada i javna administracija	630	
09.13	Prihodi od prodaje materijalnih stalnih sredstava (<i>vrijednost realiziranja</i>)	625	
09.14	Izravni porezi plaćeni u referentnom razdoblju	546	
09.15	Troškovi vanrednog održavanja kojega obavljaju treće osobe na poslovnim objektima i	332	
09.16	Prihodi od kamata na depozite	612	
09.17	Kamate plaćene tijekom referentnoga razdoblja	66	
09.18	Ukupni troškovi za istraživanje i razvoj, neovisno o izvoru sredstava	337	

Tablica 10. LOKALNE JEDINICE IZVAN SJEDIŠTA tvrtke PO ENTITETIMA

Statist. šifra	Administrativni entitet	Broj lokalnih jedinica	Broj uposlenih u jedinicama	Troškovi uposlenih u KM	Ukupni prihodi jedinica u KM	Investicije u KM
10.01	Federacija BiH	1	2	3	4	5
10.02	Republika Srpska	1	2	3	4	5
10.03	Distrikt Brčko	1	2	3	4	5
10.04	Ukupno sve lokalne jedinice	1	2	3	4	5

DODATAK 3

OPIS FORMALNIH, LOGIČKIH I RAČUNSKIH KONTROLA KOJE SPS UPITNIK TREBA ZADOVOLJITI PRI UNOSU U MBP

BROJ GREŠKE: ako postavljeni uvjeti nisu zadovoljeni javiti grešku pod određenim brojem ili šifrom
TIP KONTROLE: ne dopustiti unos (hard) ili dopustiti unos (soft), pa ići na drugu (sljedeću) razinu kontrole

ŠIFRA	NAZIV STAVKE	OPIS KONTROLE	BROJ GREŠKE	TIP GREŠKE
-------	--------------	---------------	-------------	------------

A: PODACI O POSLOVNOM SUBJEKTU ZA KOJI SE PODNOSI IZVJEŠĆE

1)	Naziv poduzeća - otiskan	ne podliježe kontroli		
	- popravljani	ne podliježe kontroli		
	- šifra promjene	a) moguće vrijednosti su: prazno, 1 ili 2 b) prazno je ako naziv nije popravljani; 1 ili 2 ako je popravljani		
	- nadnevak promjene	a) mora biti upisan nadnevak ako je upisana šifra 2. b) moguće godine su 1996 - 2008.		
2)	MBRJ (samo za RS)	ne podliježe kontroli		
3)	Identifikacijski broj	a) ne podliježe kontroli u FBiH b) za RS kontrola prve dvije cifre (mora biti 44 ili 45) i obavezan unos 13 cifara		
4)	Ulica i broj - otiskan	ne podliježe kontroli		
	- popravljani	a) odvojiti naziv ulice od broja (predvidjeti posebna polja za unos)		
	- šifra promjene	a) moguće vrijednosti su: prazno, 1 ili 2 b) prazno je ako nema ispravke adrese; 1 ili 2 ako je ispravljena		
	- nadnevak promjene	a) mora biti upisan nadnevak ako je upisana šifra 2. b) moguće godine su 1996 - 2008.		
5)	Općina - otiskana	ne podliježe kontroli		
	- popravljena	a) odvojiti šifru općine od naziva i predvidjeti unos šifre b) kontrola šifre prema šifarniku općina		
	- šifra promjene	a) moguće vrijednosti su: prazno, 1 ili 2 b) prazno je ako opština nije popravljena; 1 ili 2 ako jeste		
	- nadnevak promjene	a) mora biti upisan nadnevak ako je upisana šifra 2. b) moguće godine su 1996 - 2008.		
6)	Telefon - otiskan	ne podliježe kontroli		
	- popravljani	format dogovoriti		
	- šifra promjene	a) moguće vrijednosti su: prazno, 1 ili 2 b) prazno je ako nije vršena ispravka telefoa; 1 ili 2 ako jeste		
	- nadnevak promjene	a) mora biti upisan nadnevak ako je upisana šifra 2. b) moguće godine su 1996 - 2008.		
7)	Opis osnovne djelatnosti	a) tekst opisa djelatnosti mora biti upisan		
	- šifra osnovne djelatnosti	a) šifra djelatnosti mora biti upisana b) šifra mora biti sukladna KD		
8)	Opis I. sekundarne djelatnosti	tekst opisa djelatnosti ne mora biti upisan		
	- šifra I. sekundarne djelatnosti	a) šifra mora biti upisana samo ako ima opis djelatnosti b) ako je šifra upisana mora biti sukladna KD		
	Opis II. sekundarne djelatnosti	tekst opisa djelatnosti ne mora biti upisan		
	- šifra II. sekundarne djelatnosti	a) šifra mora biti upisana samo ako ima opis djelatnosti b) ako je šifra upisana mora biti sukladna KD		
	Opis III. sekundarne djelatnosti	tekst opisa djelatnosti ne mora biti upisan		
	- šifra III. sekundarne djelatnosti	a) šifra mora biti upisana samo ako ima opis djelatnosti b) ako je šifra upisana mora biti sukladna KD		
9)	9) Broj lokalnih jedinica na dan	a) polje može biti prazno b) podatak može biti jednak ili veći od podatka pod stavkom 10.04.01		
	10) Broj upostenih	a) broj mora biti veći ili jednak 1		
11)	Status poduzeća - modaliteti	a) mora biti upisan jedan broj: 1 ili 2 ili 3		
	- nadnevak	a) mora biti upisan nadnevak b) moguće godine su 1900. do 2008.		
12)	Restrukturiranje - modaliteti	a) broj može biti samo jedan broj od 1 do 7 b) ne može biti prazno, ako jeste automatski upisati 7		
	- nadnevak	a) nadnevak mora biti upisan za modalitete 1 do 6 b) za modalitet 7 ne može biti upisan nadnevak b) moguće su samo 2007. ili 2008. godina		
13)	Sezonska aktivnost - DA/NE	a) mora biti upisano 1 ili 2; ako nije automatski upisati 2		

14)	Broj radnih mjeseci u 2007.	a) ako je na pitanje 11 odgovor "1" tada mora biti upisano od 1 do 12 b) ako je na pitanje 11 odgovor "2" ili "3" može biti prazno		
15)	Tko vodi računovodstvo	a) mora biti upisan samo jedan broj: 1 ili 2 ili 3; ako nije upisano onda 1		

Tablica 01. PRIHODI IZ REDOVITE DJELATNOSTI

01.01.00	Prihodi od prodaje vlastitih proizvoda i usluga	a) podatak mora biti manji ili jednak podatku 01.00.00 b) ako je šifra "1" kod pitanja 11. podatak mora biti veći od nule (iznimka je ako je neka stavka od 01.02 do 01.06 veća od nule)		
01.02.00	Prihodi od prodaje robe	a) svako polje može biti prazno; b) ako ima podatak on mora biti manji od podatka pod 01.00.00		
01.03.00	Prihodi od aktiviranja učinaka			
01.04.00	Subvencije na proizvode			
01.05.00	Subvencije na proizvodnju			
01.06.00	Drugi poslovni prihodi			
01.07.00	Promjene na zalihama gotovih proizvoda	a) podatak može biti i negativan		
01.08.00	Promjene na zalihama proizvodnje koja je u toku	a) podatak može biti i negativan		
01.00.00	UKUPNO PRIHODI	a) podatak mora biti veći od nule; b) podatak jednak zbroju stavki od 01.01.00 do 01.08.00		

Tablica 02. TROŠKOVI PROIZVODNJE

02.01.00	Troškovi nabavke materijala	a) ako je šifra 1 kod pitanja 11. podatak mora biti veći od nule b) ako ima prihode tj. podatak pod 01.00.00 i ovaj podatak mora biti veći od nule		
02.02.00	Nabavna vrijednost prodane robe	b) podatak manji ili jednak podatku pod 02.00.00		
02.03.00	Troškovi goriva i energije	b) podatak manji ili jednak podatku pod 02.00.00		
02.04.00	Troškovi proizvodnih usluga	a) podatak manji ili jednak podatku pod 02.00.00 b) podatak jednak zbroju podataka pod 02.04.01. do 02.04.14.		
02.04.01	- Usluge trećih osoba na izradi učinaka	a) polje može biti prazno b) ako ima podatak on je manji od zbrojnog podatka pod stavkom 02.04.00; a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju c) broj vanjskih suradnika jednak je zbroju 06.01.04 + 06.02.04		
02.04.02	- Usluge redovnog održavanja			
02.04.03	- Transportne usluge			
02.04.04	- Usluge pošte i telekomunikacija			
02.04.05	- Usluge reklame, promidžbe			
02.04.06	- Usluge istraživanja i razvoja			
02.04.07	- Računalne i srodne, savjetodavne i sl.			
02.04.08	- Troškovi premija osiguranja			
02.04.09	- Royalteti, troškovi za korištenje licenci			
02.04.10	- Troškovi otpada i troškovi vode			
02.04.11	- Troškovi platnog prometa			
02.04.12	- Vanjski suradnici			
02.04.13	- Troškovi rente i operativnog lizinga			
02.04.14	- Troškovi ostalih nespomenutih usluga			
02.05.00	Troškovi uposlenih	a) podatak je jednak podatku pod stavkom 05.00.00 ili $\pm 20\%$ od njega		
02.06.00	Troškovi amortizacije	a) podatak je manji od podatka pod stavkom 02.00.00		
02.07.00	Rezerve za rizike i druge namjene	a) podatak je manji od podatka pod stavkom 02.00.00		
02.08.00	Ostali nematerijalni troškovi poslovanja	a) podatak je manji ili jednak podatku 02.00.00 b) podatak je jednak zbroju podataka pod 02.08.01. do 02.08.06.		
02.08.01	- Troškovi naknada	a) podatak je manji od podatka pod stavkom 02.08.00; a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju		
02.08.02	- Troškovi stručnog usavršavanja			
02.08.03	- Troškovi reprezentacije			
02.08.04	- Članarine			
02.08.05	- Administrativne takse			
02.08.06	- Drugi operativni troškovi			
02.09.00	Porezi na proizvode osim PDV i uvoznih	a) podatak je manji od podatka 02.00.00		
02.10.00	Ostali indirektni porezi na proizvodnju	a) podatak je manji od podatka 02.00.00		
02.00.00	UKUPNO TROŠKOVI	a) podatak je zbroj podataka (02.01+ 02.02+ 02.03+ 02.04+ 02.05+ 02.06+ 02.07+ 02.08+ 02.09+ 02.10)		

Tablica 03. PROMJENE NA ZALIHAMA REPRMATERIJALA I ROBE - NETO

03.01.00	Promjene na zalihama repromaterijala	a) može biti nula b) može biti i negativan		
03.02.00	Promjene na zalihama robe	a) može biti nula b) može biti i negativan		

Tablica 04. UPOSLENOST

04.01.01	Vlasnici, suvlasnici, samouposlenici: - broj	a) ako je broj uposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto b) broj mora biti manji od zbroja 04.01.00, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju; c) broj žena mora biti manji ili jednak od 04.01.01 i manji ili jednak od 04.00.02		
04.01.02	- od toga žene	d) broj odrađenih sati mora biti manji od zbroja 04.00.03, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju		
04.01.03	- odrađeni sati			
04.02.01	Neplaćeni članovi obitelji - broj	a) ako je broj uposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto b) broj mora biti manji od zbroja 04.02.00, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju; c) broj žena mora biti manji ili jednak od 04.02.01 i manji ili jednak od 04.00.02		
04.02.02	- od toga žene	d) broj odrađenih sati mora biti manji od zbroja 04.00.03, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju		
04.02.03	- odrađeni sati			
04.03.01	uposlenici: rukovođeci i administrativni radnici: broj uposlenih	a) ako je broj uposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto b) broj mora biti manji od zbroju 04.03.00, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju; c) broj žena mora biti manji ili jednak od 04.03.01 i manji ili jednak od 04.00.02		
04.03.02	- od toga žene	d) broj odrađenih sati mora biti manji od zbroja 04.00.03, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tom zbroju;		
04.03.03	- odrađeni sati			
04.04.01	uposlenici operativni radnici: - broj	a) ako je broj uposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto b) broj mora biti manji od zbroja 04.04.00, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju; c) broj žena mora biti manji ili jednak od 04.04.01 i manji ili jednak od 04.00.02		
04.04.02	- od toga žene	d) broj odrađenih sati mora biti manji od zbroja 04.00.03, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju		
04.04.03	- odrađeni sati			
04.05.01	uposlenici koji rade kod kuće: - broj	a) ako je broj uposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto b) broj mora biti manji od zbroja 04.05.00, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju; c) broj žena mora biti manji ili jednak od 04.05.01 i manji ili jednak od 04.00.02		
04.05.02	- od toga žene	d) broj odrađenih sati mora biti manji od zbroja 04.00.03, a jednak jedino u slučaju da je on jedini sabirak u tome zbroju		
04.05.03	- odrađeni sati			
04.00.01	uposlenost ukupno: - broj	a) ako je broj uposlenih veći od nule onda i odrađeni sati moraju biti veći od nule i obrnuto b) podatak jednak zbroju (04.01.01+ 04.02.01+ 04.03.01+ 04.04.01+ 04.05.01); c) podatak jednak zbroju (04.01.02+ 04.02.02+ 04.03.02+ 04.04.02+ 04.05.02); d) podatak jednak zbroju (04.01.03+ 04.02.03+ 04.03.03+ 04.04.03+ 04.05.03); e) 04.00.01 može odstupati ± 20 % od podatka kod pitanja 10		
04.00.02	- od toga žene			
04.00.03	- odrađeni sati			

Tablica 05. TROŠKOVI UPOSLENIH

05.01.00	Neto plaće i naknade uposlenih	a) ne može biti nula ako ima uposlenih na nekoj stavci od 04.03.01 do 04.05.01		
05.02.00	Doprinosi koji terete uposlenike			
05.03.00	Porezi na plaće			
05.04.00	Ostali troškovi uposlenih, kao osobna primanja	a) može biti nula		
05.05.00	Doprinosi koji terete poslodavca	a) u FBiH ne može biti nula ako ima uposlenih na nekoj stavci od 04.03.01 do 04.05.01; b) u RS ovo polje treba biti prazno; ali ako ima podatak dozvoliti unos		
05.00.00	TROŠKOVI UPOSLENIH	a) ako je zbroj (04.03.01+04.04.01+04.05.01) veći od nule tada i ovaj podatak mora biti veći od nule b) podatak je jednak zbroju podataka od 05.01 do 05.05 c) podatak mora biti jednak ili blizak podatku 02.05 (razlika ± 20%)		
05.00.01	od toga: plaće i naknade za žene	a) polje može biti prazno; b) ako je zbroj (04.03.02+04.04.02+04.05.02) veći od nule tada i ovaj podatak mora biti veći od nule b) podatak mora biti manji ili jednak podatku 05.00.00		

Tablica 06. VANJSKI SURADNICI I NJIHOVI TROŠKOVI

06.01.01	Vanjski suradnici, preko agencija: - broj	a) može biti prazno; b) ne može biti prazno ako ima podatak pod 06.01.03 i 06.01.04		
06.01.02	- broj žena	a) može biti prazno; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 06.01.01		
06.01.03	- odrađeni sati	a) može biti prazno; b) ne može biti prazno ako ima podatak pod 06.01.01 i 06.01.04		
06.01.04	- troškovi	a) može biti prazno; b) ne može biti prazno ako ima podatak pod 06.01.01 i 06.01.03		
06.02.01	Ostali vanjski suradnici: - broj	a) može biti prazno; b) ne može biti prazno ako ima podatak pod 06.02.03 i/ili 06.02.04		
06.02.02	- broj žena	a) može biti prazno; b) ali ako ima podatak mora biti manji od podatka 06.02.01		
06.02.03	- odrađeni sati	a) može biti prazno; b) ne može biti prazno ako ima podatak pod 06.02.01 i/ili 06.02.04		
06.02.04	- troškovi	a) može biti prazno; b) ne može biti prazno ako ima podatak pod 06.02.01 i/ili 06.02.03		

Tablica 07. BRUTO INVESTICIJE U MATERIJALNA I NEMATERIJALNA STALNA SREDSTVA

07.01.00	Ukupne investicije u MS	a) polje može biti prazno b) ako ima podatak on mora biti zbroj od 07.01.01 do 07.01.06 c) podatak mora biti manji ili jednak podatku 07.00.00		
07.01.01	- Nabavka zemljišta i unapređenje zemljišta	a) polje može biti prazno b) ako ima podatak on mora biti manji od podatka 07.01.00		
07.01.02	- Nabavka postojećih zgrada i objekata			
07.01.03	- Nabavka novoizgrađenih zgrada i objekata			
07.01.04	- Dogradnja, rekonstrukcija i poboljšanja			
07.01.05	- Nabavku novih strojeva opreme i sredstava			
07.01.06	- Nabavka korištenih strojeva opreme			
07.02.00	Investicije u nematerijalna sredstva	a) polje može biti prazno b) podatak mora biti manji ili jednak podatku 07.00.00		
07.00.00	UKUPNO INVESTICIJE	a) polje može biti prazno, ako nema podataka 07.01.00 i/ili 07.02.00; b) podatak mora biti jednak zbroju podatka 07.01.00 i 07.02.00		

Tablica 08. INVESTICIJE ZA ZAŠTITU OKOLICE I TEKUĆI TROŠKOVI

08.01.01	Investicije u opremu za kontrolu zagađenja: - zrak	a) može biti prazno b) ako ima podatak onda mora biti i podatak na 07.01.00 c) zbroj podataka (08.01.01+ 08.01.02+ 08.01.03+ 08.01.04) mora biti manji ili jednak podatku 07.01.00		
08.01.02	- voda			
08.01.03	- otpad			
08.01.04	- ostalo			
08.02.01	Investicije - tehnologija za čišću proizvodnju: - zrak	a) može biti prazno b) ako ima podatak onda mora biti i podatak na 07.01.00 c) zbroj podataka (08.02.01+ 08.02.02+ 08.02.03+ 08.02.04) mora biti manji ili jednak podatku 07.01.00		
08.02.02	- voda			
08.02.03	- otpad			
08.02.04	- ostalo			
08.03.01	Tekući troškovi za zaštitu okolice - zrak	a) polje može biti prazno b) ako ima podatak onda on mora biti manji od podatka 02.00.00		
08.03.02	- voda			
08.03.03	- otpad			
08.03.04	- ostalo			

Tablica 09. OSTALI PODACI ZA REFERENTNI PERIOD

09.01.00	Fakturirani PDV na isporuke	a) polje može biti prazno; podaci veći ili jednako nula		
09.02.00	Odbitni PDV za kupovinu sirovina			
09.03.00	PDV na uvoz			
09.04.00	Izvoz proizvoda i usluga			
09.05.00	Uvoz proizvoda i usluga			
09.06.00	Kupci u drugom entitetu			
09.07.00	Dobavljači iz drugog entiteta			
09.08.00	Naknade za štete primljene od osiguranja			
09.09.00	Prihodi od rente i operativnog lizinga			
09.10.00	Prihodi od dividendi i učešća u dobiti			
09.11.00	Prihodi od rojaliteta, licenci, softvera i dr.			
09.12.00	Grantovi u kapitalnim dobrima			
09.13.00	Prodaja materijalnih sredstava			
09.14.00	Izravni porezi plaćeni			
09.15.00	Troškovi vanrednog održavanja			
09.16.00	Prihodi od kamata na depozite			
09.17.00	Kamate plaćene tijekom razdoblja			
09.18.00	Troškovi za istraživanje i razvoj			

Tablica 10. LOKALNE JEDINICE IZVAN SJEDIŠTA TVRTKE PO ENTITETIMA

10.01.01	FBiH: - broj LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.01.02 do 10.01.05		
10.01.02	- broj uposlenih u LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.01.01 do 10.01.03		
10.01.03	- troškovi uposlenih u LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.01.01 do 10.01.02		
10.01.04	- prihodi u LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.01.01 do 10.01.03		
10.01.05	- investicije u LU	a) polje može biti prazno; b) ako ima podatak mora biti manji od 10.04.05		
10.02.01	RS: - broj LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.02.02 do 10.02.05		
10.02.02	- broj uposlenih u LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.02.01 do 10.02.03		
10.02.03	- troškovi uposlenih u LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.02.01 do 10.02.02		
10.02.04	- prihodi u LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.02.01 do 10.02.03		
10.02.05	- investicije u LU	a) polje može biti prazno; b) ako ima podatak mora biti manji od 10.04.05		
10.03.01	BD: - broj LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.03.02 do 10.03.05		
10.03.02	- broj uposlenih u LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.03.01 do 10.03.03		
10.03.03	- troškovi uposlenih u LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.03.01 do 10.03.02		
10.03.04	- prihodi u LU	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 10.03.01 do 10.03.03		
10.03.05	- investicije u LU	a) polje može biti prazno; b) ako ima podatak mora biti manji od 10.04.05		
10.04.01	Ukupno LU izvan sjedišta: - broj LU	a) podatak je manji od podatka na pitanju 9. b) podatak je jednak zbroju podataka (10.01.01+10.02.01+10.03.01)		
10.04.02	- broj uposlenih	a) podatak je manji od podatka 04.00.01 b) podatak je jednak zbroju podataka (10.01.02+10.02.02+10.03.02)		
10.04.03	- troškovi uposlenih	a) podatak je manji od podatka 05.00.00 b) podatak je jednak zbroju podataka (10.01.03+10.02.03+10.03.03)		
10.04.04	- prihodi	a) podatak je manji od podatka 01.00.00 b) podatak je jednak zbroju podataka (10.01.04+10.02.04+10.03.04)		
10.04.05	- investicije	a) podatak je manji od podatka 07.00.00 b) podatak je jednak zbroju podataka (10.01.05+10.02.05+10.03.05)		

Ukupno: 10.04.1 manje od podatka pitanje 9 (stranica 1); 10.04.2 je manji (ili jednak SOFT) 04.00.1; 10.04.3 manji (jednak SOFT) od 05.00; 10.04.4 manji od 01.00.00; 10.04.5 manji ili jednako 07.00.00 (jednako SOFT)

Tablica 11. JEDINICE PREMA VRSTI SEKUNDARNE DJELATNOSTI I ENTITETIMA

11.01.01	Naziv I. sekundarne djelatnosti	a) polje ne može biti prazno ako su upisani podaci na pitanju br. 8, te ako je istovremeno broj uposlenih na pitanje br. 10. 20 uposlenih ili više od 20 uposlenih.		
11.01.02	Šifra I. sekundarne djelatnosti	a) šifra mora biti upisana ako su ispunjeni uvjeti pod 11.01.01 b) šifra mora biti sukladna KD		
11.01.11	FBiH: - broj jedinica	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.12 do 11.01.15 b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.01		
11.01.12	- broj uposlenih	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.13 i/ili 11.01.14 b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.02		
11.01.13	- troškovi uposlenih	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.12 i/ili 11.01.14 b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.03		
11.01.14	- prihodi	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.12 i/ili 11.01.13 b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.04		
11.01.15	- investicije	a) polje može biti prazno; b) ako ima podatak on mora biti manji od podatka 11.01.05		
11.01.21	RS: - broj jedinica	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.22 do 11.01.25; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.01		
11.01.22	- broj uposlenih	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.23 i/ili 11.01.24; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.02		

11.01.23	- troškovi uposlenih	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.22 i/ili 11.01.24; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.03		
11.01.24	- prihodi	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.22 i/ili 11.01.23; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.04		
11.01.25	- investicije	a) polje može biti prazno; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.05		
11.01.31	BD: - broj jedinica	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.32 do 11.01.35; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.01		
11.01.32	- broj uposlenih	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.33 i/ili 11.01.34; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.02		
11.01.33	- troškovi uposlenih	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.32 i/ili 11.01.34; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.03		
11.01.34	- prihodi	a) može biti prazno ako nema podataka na nekoj od stavki 11.01.32 i/ili 11.01.33; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.04		
11.01.35	- investicije	a) polje može biti prazno; b) ako ima podatak onda mora biti manji od podatka 11.01.05		
11.01.01	Ukupno sekundarna djelatnost I: - broj jedinica	a) podatak je jednak zbroju podataka (11.01.11+11.01.21+11.01.31)		
11.01.02	- broj uposlenih	a) podatak je manji od podatka 04.00.01 b) podatak je jednak zbroju podataka (11.01.12+11.01.22+11.01.32)		
11.01.03	- troškovi uposlenih	a) podatak je manji od podatka 05.00.00 a) podatak je jednak zbroju podataka (11.01.13+11.01.23+11.01.33)		
11.01.04	- prihodi	a) podatak je manji od podatka 01.00.00 a) podatak je jednak zbroju podataka (11.01.14+11.01.24+11.01.34)		
11.01.05	- investicije	a) podatak je manji od podatka 07.00.00 b) podatak je jednak zbroju podataka (11.01.15+11.01.25+11.01.35)		

11.01 nakon upisa provjeriti je li jednako 8.1, tek tada dopustiti upis u tablicu 11.01.1-0; ukupno: kontrola vertikalnih zbrojeva; 11.01.0 manje od pitanja 04.00; 11.01.03 manje od 05.00; 11.01.04 manje od 01.00 11.01.05 majee od 07.00.00 (za sve 3 tabele)

Tablica 12. RETROSPEKTIVNI PODACI ZA PODUZEĆE/TVRTRKU - 2006.

12.01.00	Broj uposlenih (godišnji prosjek)	a) ne može biti prazno ako je odgovor na pitanje 11. status "1", a godina aktivnosti 2006. ili ranija		
12.02.00	Prihodi od prodaje proizvoda, usluga i robe	a) ne može biti prazno ako je odgovor na pitanje 11. status "1", a godina aktivnosti 2006. ili ranija		

B. INFORMACIJE O POPUNJAVANJU UPITNIKA I KONTAKT INFORMACIJE

1)	Vrijeme potrebno za popunjavanje upitnika	a) sati su manji od 11 (za više SOFT), minute su od 00 do 59,		
2.a)	Da li poduzeće ima E-mail adresu	a) predvidjeti format sa @; b) Da je 1, a Ne je 2; ako nema automatski upisati 2		
2.b)	E-mail adresa	a) ako je 1, onda je unos adrese obavezan		
3.a)	Da li poduzeće ima web stranicu	a) predvidjeti format sa www; b) Da je 1, a Ne je 2; ako nema automatski upisati 2		
3.b)	Adresa web stranice	a) ako je 1, onda je unos adrese obavezan		
4)	Interes za popunjavanje upitnika on-line	a) Da je 1, a Ne je 2; ako je prazno automatski upisati 2		
5)	Telefon odgovorne osobe	a) polje ne može biti prazno		
6)	Status odgovorne osobe	a) Šifrirati: Vlasnik 1; Ravnatelj 2; Menadžer 3; Računovoda 4; Ostalo 5; ako je prazno automatski upisati 5.		
6.a)	Kome treba uputiti dodatna pitanja	a) polje ne može biti prazno		
7)	Ime i prezime osobe koja je popunila upitnik	a) polje ne može biti prazno		
8)	Adresa	a) polje ne može biti prazno		
9)	Telefon	a) polje ne može biti prazno		
10)	Nadnevak popunjavanja	a) polje ne može biti prazno		

DODATAK 4 - NAPUTAK ZA POPUNJAVANJE SPS UPITNIKA

OPĆE UPUTE

U Naputku su posebice objašnjene samo stavke iz Upitnika koje bi mogle biti tumačene na različiti način. Za ostale stavke nisu data detaljnija tumačenja pošto njihov sadržaj proizlazi iz samoga naziva. Kao pomoćni indikator, u Upitniku su za većinu stavki navedeni brojevi konta, iz analitičkog kontnog plana, pod kojim se te stavke vode u računovodstvenim evidencijama. Za neke tražene podatke potrebno je izvršiti dodatne obračune ili uraditi najbolje moguće procjene.

Poduzetnici koji vode prosto knjigovodstvo Upitnik trebaju popuniti na temelju svoje knjigovodstvene evidencije.

Subjekti koji su u referentnoj godini imali statusne promjene trebaju osigurati podatke o aktivnostima za cijelu godinu.

TABLICA 01. – PRIHODI IZ REDOVITE DJELATNOSTI

01.01 Prihodi od prodaje vlastitih proizvoda i usluga - uključuju ukupan godišnji prihod ostvaren od obavljanja djelatnosti (prodaja vlastitih gotovih proizvoda i izvršenih usluga). Uključeni su svi troškovi koji se zaračunavaju klijentima (transport, pakiranje, osiguranje, itd.) i svi neizravni porezi osim PDV koji je fakturiran klijentima. PDV fakturiran na isporuke proizvoda i usluga prikazuje se u Tablici 09 „Ostali podaci“.

01.02 Prihodi od prodaje robe za preprodaju - uključuju ukupan godišnji prihod od obavljenih trgovačkih aktivnosti. Uključuju se i prihodi od preprodaje dobara koje su obavile firme koje se ne bave trgovinom, ali koje povremeno prodaju robu, sirovine i druge materijale, a da na njima nisu vršile nikakve dorade. Vrijednost neto prodaje uključuje sve troškove koji su stavljani na teret kupca (prijevoz, pakiranje, osiguranje i dr.), čak i kada su ovi troškovi prikazani odvojeno u fakturi. Prihodi od prodaje prikazuju se bez rabata, popusta, kasa-eskonta, akciza, PDV-a i ostalih poreza koji se naplaćuju uz prodane proizvode.

01.03 Prihodi od aktiviranja učinaka – stalna sredstva za vlastite potrebe - predstavljaju vrijednost stalnih sredstava koje je izgradila ili razvijala za vlastitu uporabu firma, kao i vrijednost popravki i izvanrednog održavanja vlastitih postrojenja i opreme, koje je obavila sama firma. Vrednovanje se vrši po proizvođačkim cijenama, tj. prema troškovima koji su nastali tijekom obavljanja radova. Ovi troškovi uključuju troškove materijala za izradu, pomoćnog i potrošnog materijala; troškove rada i razne druge troškove. Spomenuti troškovi su, također, sastavni dio troškova prikazanih u odgovarajućim stavkama u Tablici 02.

01.04 Subvencije na proizvode (koje se mogu iskazati po jedinici proizvoda ili usluge) i **01.05 Subvencije na proizvodnju** (odnose se na proizvodnju kao takvu i ne mogu se iskazati po jedinici proizvoda ili usluge) - uključuju samo subvencije primljene od države ili drugih javnih tijela sa ciljem utjecaja na razinu proizvodnje ili cijena proizvoda ili usluga. Nisu uključene subvencije za kapitalni račun i iznosi koji se odnose na oslobađanja od troškova socijalnoga osiguranja. Subvencije za kapitalni račun se prikazuju pod odgovarajućom stavkom u Tablici 09.

01.06 Drugi poslovni prihodi - uključuju prihode od zakupnina, prihode od rojaliteta i patenata i druge poslovne prihode koji ne spadaju u financijske i izvanredne prihode. Određeni financijski prihodi prikazani su u Tablici 09.

01.07 Promjene na zalihama gotovih proizvoda i 01.08 Promjene na zalihama proizvodnje koja je u tijeku - povećanje ili smanjenje zaliha gotovih proizvoda i proizvodnje koja je u tijeku preuzima se iz Bilance uspjeha.

TABLICA 02. – TROŠKOVI PROIZVODNJE

02.01 Troškovi nabavke sirovina i materijala, potrošnih i pomoćnih materijala - obuhvaćaju ukupnu vrijednost nabavljenih (a ne potrošenih) sirovina, temeljnog i potrošnog materijala, sitnog inventara, alata, rezervnih dijelova i pomoćnog materijala (ambalaža, materijal za čišćenje i tekuće održavanje, uredski materijal i sl.) nabavljenih tijekom obračunskog razdoblja. Ova stavka uključuje i troškove materijala nastale u svezi proizvodnje investicija za vlastitu uporabu, kao i redovito i izvanredno održavanje temeljnih sredstava koje firma obavlja za vlastiti račun.

Vrijednost nabavki treba biti iskazana bez PDV kojega je fakturirao dobavljač, ali sa troškovima koji su nastali do mjesta skladištenja. Odbitni PDV za nabavku sirovina i materijala prikazuje se pod odgovarajućom stavkom u Tablici 09.

02.02 Nabavna vrijednost prodate robe bez dalje dorade - predstavlja vrijednost prodate robe, obračunate po nabavnoj vrijednosti uključujući i troškove prijevoza i poreze na proizvode, kao što su akcize. PDV je isključen iz obračuna vrijednosti, a prikazuje se pod odgovarajućom stavkom u Tablici 09. Također, i netrgovačka poduzeća prikazuju nabavnu vrijednost prodate robe, za sirovine i druge materijale koje su preprodala bez ikakve dalje dorade.

02.03 Troškovi goriva i energije - obuhvaćaju ukupnu vrijednost energenata (struja, plin, nafta, benzin itd.) nabavljenih tijekom referentnoga razdoblja. Ne obuhvaćaju se energenti kupljeni kao sirovine ili za preprodaju u istom stanju u kojemu su nabavljeni. Nabavke se iskazuju po nabavnoj vrijednosti, bez PDV.

02.04 Troškovi proizvodnih usluga - obuhvaćaju troškove usluga trećih osoba na izradi i doradi vlastitih učinaka, popravkama i održavanju, instalacijskim radovima (osim za kapitalna dobra); troškove transporta (isključujući one koji su uključeni u iznose pod šiframa 20.01, 20.02, i 20.03); PTT troškove; troškove zakupnina, sajмова, reklame i promidžbe, istraživanja i razvoja; konzultantske, računalne, savjetodavne, pravne, računovodstvene i sl. troškove; troškove naknada za korištenje licenci, patenata, softvera, autorskih prava i sl.; troškove premija osiguranja (godišnji iznos plaćenih premija svih vrsta osiguranja: osiguranje od posljedica nezgode, povreda na radu i profesionalnih oboljenja, osiguranja motornih i drugih vozila, osiguranje robe u prijevozu, imovine od požara i drugih opasnosti i drugih vrsta neživotnoga osiguranja); tekuće troškove odlaganja otpada; troškove bankarskih usluga (isključujući kamate); troškove uposlenih preko agencija za zapošljavanje i ostalih vanjskih suradnika (naknade po ugovorima o privremenim i povremenim poslovima koje poslodavac zaključuje sa agencijama za posredovanje i fizičkim osobama); troškove rente i operativnoga lizinga (godišnji iznos troškova temeljem ugovora o zakupu osnovnih sredstava: opreme, poslovnog, skladišnog, uredskog i drugog prostora, zemljišta i sl.) i ostale nespomenute usluge (uključuju sve tekuće izdatke plaćene za usluge trećim osobama koje nisu obuhvatile prethodne stavke).

02.05 Troškovi uposlenih - predstavljaju ukupne bruto zarade i naknade zarada za uposlene prema platnoj listi - podatak je jednak zbrojnom podatku u Tablici 05. „Troškovi uposlenih“. Pogledati naputak dat uz Tablicu 05.

02.08 Ostali nematerijalni troškovi poslovanja – obuhvaćaju: troškove naknada (službeno putovanje, korištenje osobnoga vozila u službene svrhe, smještaj i ishranu na terenu, naknade troškova poslodavcima i drugim fizičkim osobama koje nisu uposlene, solidarna i druga davanja osobama koje nisu uposlene); troškove stručnog usavršavanja (obuhvaćaju i stipendije i kredite učenicima i studentima); troškove reprezentacije; članarine, administrativne takse i druge operativne troškove (sve tekuće izdatke koje nisu obuhvatile prethodne stavke, a koji nemaju karakter financijskih i izvanrednih rashoda).

02.09 Porezi na proizvode, osim PDV i uvoznih poreza - uključuju poreze na proizvode, koji se plaćaju na količinu ili vrijednost proizvoda i usluga proizvedenih ili razmijenjenih (isključujući PDV i poreze na uvoz). Uključuju: poreze na specifične proizvode, taksene markice, pravne dokumente, troškove registriranja, poreze za reklamu itd.

02.10 Ostali neizravni porezi na proizvodnju - plaćaju se na proizvodne djelatnosti neovisno o količini ili vrijednosti proizvedenih proizvoda ili usluga. Oni uključuju: poreze plaćene na imovinu ili uporabu zemljišta, zgrada ili drugih objekata koji se koriste u proizvodnim djelatnostima, poreze na korištenje fiksnog kapitala, poreze plaćene za pribavljanje profesionalnih i poslovnih licenci, poreze plaćene za zagađenje okoline koje stvaraju proizvodne djelatnosti itd.

TABLICA 03. – PROMJENE NA ZALIHAMA REPROMATERIJALA I ROBE

03.01 i 03.02 Podaci se preuzimaju iz Bilance stanja, uspoređuje se stanje na početku i svršetku poslovne godine.

TABLICA 04. – UPOSLENOST - 04.01 do 04.04 Godišnji prosjek broja uposlenih po pojedinačnim kategorijama statusa u uposlenosti - izračunava se tako što se za svaku kategoriju zbraja broj uposlenih na svršetku svakoga mjeseca i dijeli sa dvanaest. Uključuju se i uposleni po pripravnničkom ugovoru, ugovoru o zamjeni privremeno odsutnog djelatnika, sezonski djelatnici, kao i djelatnici koji rade skraćeno radno vrijeme. Za svaku kategoriju treba iskazati (od ukupnog broja) i godišnji prosjek uposlenih žena. Podaci o broju uposlenih uključuju i djelatnike koji su privremeno odsutni sa posla zbog bolesti, odmora i djelatnike koji su višak. Isključuju se djelatnici koji rade u inozemstvu i koji nisu rezidenti u BiH.

04.01 do 04.04 Odrađeni radni sati – uključuju ukupan broj stvarno odrađenih sati tijekom čitave godine (redovito radno vrijeme, prekovremeni rad, rad nedjeljom i praznicima i rad noću) za svaku kategoriju prema statusu u uposlenosti. Isključuju se sati koji su plaćeni, ali nisu odrađeni zbog praznika, bolesti itd.

TABLICA 05. – TROŠKOVI UPOSLENIH - obuhvaćaju sve zarade i naknade koje uposleni ostvare za obavljeni rad i vrijeme provedeno na poslu, doprinose za socijalno osiguranje koji terete uposlenike, doprinose za socijalno osiguranje koji terete poslodavce i poreze na zarade i naknade. Različite komponente ove tablice, šifre 05.01 do 05.05 analiziraju troškove uposlenih koji su nastali u referentnoj godini. Ukupan iznos, šifra 05.00, jednak je istoimenoj stavci u Tablici 02 (Bruto troškovi uposlenih, šifra 02.05). Bruto plaće i naknade za žene (od ukupnoga iznosa) treba posebice obračunati.

05.01 Plaće i naknade uposlenih – uključuju osnovnu plaću i druga slična davanja koja već nisu uključena u osnovnu plaću (podjela dobitka, prekovremeni rad, rad praznicima, nedjeljom i državnim praznicima, vjerske praznike, trinaestu plaću i druga plaćanja, plaćanja u naturi).

05.04 Ostali troškovi uposlenih koji se tretiraju kao osobna primanja - obuhvaćaju: tzv. topli obrok, naknade troškova za prijevoz na posao/sa posla, otpremnine, jubilarne naknade, regres i sl. To uključuje sve naknade zarada i sva druga primanja uposlenih koja su izjednačena sa zaradom. Troškovi koji se odnose na uposleno osoblje koje radi u inozemstvu i koje nije rezidentno u BiH, moraju se isključiti iz troškova uposlenih, a uključiti u ostale nematerijalne troškove poslovanja, stavka 02.08 u Tablici 02.

TABLICA 06. VANJSKI SURADNICI I NJIHOVI TROŠKOVI

06.01 i 06.02 Vanjski suradnici i njihovi troškovi - privremeni i povremeni djelatnici, djelatnici po ugovoru (uposleni preko agencija za zapošljavanje ili na drugi način) ne tretiraju se u obračunima

na isti način kao uposleni firme i stoga se podaci o njihovome broju, odrađenim satima i troškovima moraju iskazati posebno. Za izračunavanje godišnjega prosjeka broja djelatnika i odrađenih sati pogledati naputak uz Tablicu 04. Troškovi vanjskih suradnika su dio troškova proizvodnih usluga (Tablica 02, šifra 02.04.12).

TABLICA 07. – BRUTO INVESTICIJE U MATERIJALNA I NEMATERIJALNA STALNA SREDSTVA – predstavljaju troškove nabavke novih i korištenih stalnih sredstava, troškove održavanja i izvanrednih popravki na već stečenim kapitalnim sredstvima (kako bi se produljio vijek trajanja ili kako bi se poboljšala produktivnost). Nabavka stalnih sredstava (i ulaganja u njihovu izgradnju) vrednuje se po nabavnoj vrijednosti, prema fakturama primljenim od dobavljača tj. izvođača radova. Kod dugoročnih ugovora o izgradnji, investicije bi trebalo prikazati u proporciji sa stupnjem izvršenja ugovorenih radova (privremene situacije). U iznos nabavne vrijednosti treba uključiti sve neizravne poreze, takse i naknade (izuzev PDV-a), koji su plaćeni temeljem nabavke tj. izgradnje. Također, treba uključiti i troškove koji su nastali vezano za nabavku (planiranje, transport, montaža, testiranje itd.), ali ne i one koji se odnose na financiranje investicija (plaćene kamate, provizije itd.). Dati avansi za nabavku stalnih sredstava, kao i plaćanja za dobra kupljena i fakturirana u prethodnoj godini, su isključeni. Naknadne korekcije nabavne vrijednosti i rashodovanje osnovnih sredstava se ne obuhvaćaju.

U stjecanje stalnih sredstava mora se uključiti i vrijednost stalnih sredstava koje je proizvela firma za svoju uporabu kao i izvanredno održavanje koje je uradila sama firma (Tablica 01, šifra 01.03). Vrijednost se određuje na temelju troškova uključenih u takvu proizvodnju ili popravke, pogledati objašnjenje uz šifru 01.03.

Sredstva koja je firma stekla kao rezultat preuzimanja ili spajanja sa drugim firmama se ne uključuju.

TABLICA 08. – INVESTICIJE U ZAŠTITU OKOLICE I TEKUĆI TROŠKOVI – investicije u zaštitu okolice (šifre **08.01** i **08.02**), ukoliko ih je bilo u referentnom razdoblju, predstavljaju dio ukupnih investicija prikazanih u Tablici 07. Vrijednost investicija je potrebno razvrstati prema vrstama aktivnosti na zaštiti okolice. Tekuće troškove za zaštitu okolice (šifra **08.03**) također treba prikazati prema aktivnostima.

TABLICA 09. – OSTALI PODACI - koji se u ovoj tablici traže, koristit će se u kombinaciji sa podacima iz prethodnih tablica, za izračunavanje ekonomskih podataka i indikatora koji će dati kompletniju sliku za više razine statističkoga agregiranja. Iz naziva većine stavki (te iz pridruženih konta) je razvidan sadržaj pa ih nije potrebno dalje objašnjavati.

09.13 Prihodi od prodaje materijalnih stalnih sredstava (dezinvesticija) - obuhvaćaju ostvareni godišnji iznos od prodaje svih vrsta materijalnih stalnih sredstava za obavljanje djelatnosti. Obračun se vrši po prodajnoj cijeni, a ne po računovodstvenoj vrijednosti, poslije odbitka svih troškova prodaje i prijenosa vlasništva.

TABLICA 10. – LOKALNE JEDINICE IZVAN SJEDIŠTA FIRME PO ENTITETIMA (ZA REGIONALNI MODUL)

Poduzeća/firme koja u svome sastavu imaju jednu ili više lokalnih jedinica koje posluju izvan glavnoga sjedišta poduzeća (bez obzira jesu li registrirane ili nisu) trebaju popuniti i Tablicu 10. radi omogućavanja izračunavanja regionalnih podataka. Podatke treba prikazati po administrativnim entitetima, i to zbrojno za sve lokalne jedinice u okviru jednoga entiteta. Podatke treba dati o broju lokalnih jedinica, broju uposlenih u svim lokalnim jedinicama u okviru jednoga entiteta, troškove uposlenih u svim jedinicama, ukupne prihode i investicije, zajedno za sve lokalne jedinice u okviru jednoga entiteta. Traženi podaci su dio zbrojnih podataka, već prikazanih u tablicama: Tablica 01. Prihodi (šifra 01.00); Tablica 04. Uposlenost (šifra 04.00); Tablica 05. Troškovi uposlenih (šifra 05.00) i Tablica 07. Investicije (šifra 07.00).

Podaci dati u tablicama 01. do 09. odnose se na firmu kao cjelinu – ukupno poduzeće. Podaci u ovoj tablici su samo dio ukupnoga iznosa koji se odnosi na poslovne jedinice koje su locirane izvan glavnoga sjedišta firme. Tako, ako se od ukupnih podataka oduzmu

podaci za lokalne jedinice izvan sjedišta, dobit će se podaci za djelatnosti obavljene u glavnom sjedištu firme.

TABLICA 11. JEDINICE PREMA VRSTI SEKUNDARNE DJELATNOSTI

Podatke popunjavaju samo poduzeća sa 20 i više uposlenih, koja su na pitanje br. 8 na stranici br. 1 odgovorili pozitivno, tj. upisali da obavljaju jednu ili više sekundarnih djelatnosti. Sekundarna djelatnost je djelatnost različita od osnovne (pretežne), a čiji su rezultat proizvodi ili usluge namijenjene tržištu. U upitniku je moguće popuniti podatke za tri različite sekundarne djelatnosti (najznačajnije za poduzeće). Osnovni kriterij grupiranja jedinica je istovrsnost sekundarne djelatnosti, a tek potom lokacija na kojoj se sekundarna djelatnost obavlja (administrativni entitet). To znači da se sve jedinice koje obavljaju istu sekundarnu djelatnost prvo grupiraju zajedno pod jedan naslov, a podaci se dalje raspoređuju prema entitetu u kojemu se ta djelatnost obavlja i prikazuju samo zbrojno za entitet. Podatke treba dati za najviše tri sekundarne djelatnosti i nije bitno jesu li one i stvarno registrirane, bitno je da se obavlja različita djelatnost od osnovne djelatnosti. Ovi podaci predstavljaju dio već prikazanih podataka za poduzeće kao cjelinu.

Podaci se odnose na broj jedinica, broj uposlenih u svim jedinicama istovrsne sekundarne djelatnosti (ukupno i u okviru jednog entiteta), na isti način troškove uposlenih, ukupne prihode i investicije. Traženi podaci su dio zbrojnih podataka, već prikazanih u tablicama: Tablica 01. Prihodi (šifra 01.00); Tablica 04. Uposlenost (šifra 04.00); Tablica 05. Troškovi uposlenih (šifra 05.00) i Tablica 07. Investicije (šifra 07.00).

Podaci dati u tablicama 01. do 09. se odnose na firmu kao cjelinu – ukupno poduzeće. Podaci u ovoj tablici predstavljaju samo dio ukupnoga iznosa koji se odnosi na obavljene sekundarne djelatnosti. Ako se od ukupnih podataka oduzmu podaci za sve sekundarne djelatnosti dobit će se podaci o osnovnoj (pretežnoj) djelatnosti poduzeća obavljenoj na svim lokacijama.

TABLICA 12. RETROSPEKTIVNI PODACI ZA PODUZEĆE/FIRMU ZA 2006. GODINU

12.01 Broj uposlenih (godišnji prosjek) za prethodnu godinu obračunava se na isti način kao i za referentnu godinu (vidjeti upute za Tablicu 04. Uposlenost, šifra 04.00).

12.02 Prihodi iz prodaje proizvoda, usluga i roba za prethodnu godinu obračunavaju se na isti način kao i za referentnu godinu (vidjeti upute za Tablicu 01. Prihodi iz redovite djelatnosti, šifra 01.00).

